

RAPPORT

Beleids- en beheerplan begraafplaatsen West Betuwe 2019 - 2023

Klant: Gemeente West Betuwe

Referentie: BF5817

Status: F02/Finale versie

Datum: 26 april 2019

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Koggelaan 21
8017 JN ZWOLLE
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 65 00 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Beleids- en beheerplan begraafplaatsen West Betuwe 2019 - 2023

Ondertitel: Beleids- en beheerplan begraafplaatsen 2019 – 2023
Referentie: BF5817
Status: F02/Finale versie
Datum: 26 april 2019
Projectnaam: West Betuwe beleid- en beheerplan
Projectnummer: BF5817
Auteur(s): Martin Jansen, Jan Westra

Opgesteld door: Martin Jansen, Jan Westra

Gecontroleerd door: Jeroen ter Beek

Datum/Initialen: 26 maart 2019 / JtB

Goedgekeurd door: Martin Jansen

Datum/Initialen: 26 april 2019 / MJ

Classificatie

Projectgerelateerd

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

1	Bestuurlijke samenvatting	6
2	Het beheren van de begraafplaatsen	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Aanleiding	10
2.2.1	Kernpunten uit het huidige beleid	10
2.3	Geldigheidsduur en reikwijdte	10
2.4	Visie	11
2.5	Het kader	11
2.6	Bestuurlijke ambitie	14
2.7	Wensen en meldingen van inwoners, rechthebbenden en ondernemers	16
2.7.1	Meldingen	16
2.7.2	Begrafenisondernemers	16
2.7.3	Enquête	16
2.8	Ontwikkelingen	17
2.8.1	Inleiding	17
2.8.2	Ontwikkeling aantal inwoners	18
2.8.3	Komst crematoria in de omgeving en vraag urnenvoorziening	18
2.8.4	Mogelijkheden natuurbegraafplaats	19
2.8.5	Ontwikkelingen in het beheer van begraafplaatsen	20
2.9	Doelstellingen	20
3	Evaluatie beleid en beheer begraafplaatsen	23
3.1	Inleiding	23
3.2	Capaciteit van de begraafplaatsen	23
3.2.1	Uitbreiding begraafplaats Geldermalsen	23
3.2.2	Evaluatie ruimingen	23
3.3	Differentiatie algemene begraafplaatsen	24
3.3.1	Stand van zaken kindergraven	25
3.3.2	Stand van zaken keldergraven	25
3.3.3	Stand van zaken asbestemming	25
3.3.4	Graven onbepaalde tijd	25
3.3.5	Gedenkparken en administratief gesloten begraafplaatsen	26
3.3.6	Natuurbegraven	26
3.4	Uitstraling van de begraafplaatsen	27
3.4.1	Stand van zaken terreinkwaliteit	27
3.4.2	Gebouwen	31
3.4.3	Stand van zaken parkeervoorzieningen	33
3.4.4	Monumentale begraafplaatsen en grafmonumenten	33
3.5	Grafrechten en beheerverordening, kostendekking	35

3.5.1	Evaluatie grafrechten en onderhoudsrechten Geldermalsen	35
3.5.2	Evaluatie grafrechten en onderhoudsrechten Neerijnen	35
3.5.3	Evaluatie grafrechten en onderhoudsrechten Lingewaal	35
3.5.4	Stand van zaken kostendekkingsgraad	35
3.5.5	Investeringskosten uitbreiding begraafplaats Geldermalsen	36
3.5.6	Stand van zaken beheerverordeningen	36
3.5.7	Stand van zaken nadere regels	36
3.5.8	Stand van zaken tarieven lijkbezorgingsrechten 2019	36
3.5.9	Beleid begraven op eigen terrein	36
3.6	Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”	36
3.6.1	Oorlogsgraven	37
3.6.2	Voorlopen	37
3.7	Eigen organisatie	38
3.7.1	Stand van zaken wettelijke eisen	38
3.7.2	Huidige organisatie (2018)	38
3.7.3	Stand van zaken regionale samenwerking	39
3.7.4	Evaluatie Databeheer terreinbeheer	40
3.7.5	Evaluatie begraafplaatsadministratie	40
3.7.6	Evaluatie communicatie	41
4	Harmonisatie beleid en beheer	42
4.1	Inleiding	42
4.2	Ontwikkelvisie	42
4.2.1	Visie per begraafplaats	42
4.3	Capaciteit van de begraafplaatsen	44
4.3.1	Algemeen	44
4.3.2	Ruimen en schudden van graven	44
4.4	Differentiatie van graven	45
4.4.1	Graven voor alle geloofsovertuigingen	45
4.4.2	Graftypen	46
4.4.3	Kindergraven	46
4.4.4	Graven voor onbepaalde tijd	47
4.4.5	Keldergraven	47
4.4.6	Asbestemming en asverstrooiingsvelden	47
4.4.7	Natuurbegraafplaats	48
4.4.8	Gedenkparken en administratief gesloten begraafplaatsen	48
4.5	Uitstraling van de begraafplaatsen	49
4.5.1	Groen en verharding	49
4.5.2	Grafmonumenten	50
4.5.3	Terreinmeubilair, servicepunten en informatieborden	50
4.5.4	Bodem	51
4.5.5	Gebouwen	51
4.5.6	Monumentale begraafplaatsen en grafmonumenten	51
4.5.7	Herdenkingstekens verzamelgraven	52
4.6	Grafrechten en beheerverordening, kostendekking	53

4.6.1	Onderhoud graven onbepaalde tijd	53
4.6.2	Bijdrage in het onderhoud	53
4.6.3	Beheerverordening begraafplaatsen	53
4.6.4	Nadere regels	54
4.6.5	Tarieven voor begraven (grafrecht)	54
4.7	Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”	55
4.7.1	Voorlopen	56
4.7.2	Oorlogsgraven	56
4.7.3	Beleid begraven op eigen terrein	56
4.7.4	Bijzonder onderhoud	56
4.7.5	Grafkeuze	56
4.7.6	Gebruikerswensen	57
4.7.7	Klantbenadering	57
4.7.8	Vrijwilligers	57
4.7.9	Onderhoud op Joodse begraafplaatsen	57
4.8	Organisatie	58
4.8.1	Wettelijke eisen uitvoering	58
4.8.2	Regionale samenwerking	58
4.8.3	Databeheer	58
4.8.4	Begraafplaatsadministratie	59
4.9	Communicatie	59
4.9.1	Implementatie beheerplan	59
4.9.2	Algemene communicatie begraven	60
4.10	Extra maatregelen voor 2019 en 2020	61
4.10.1	Extra maatregelen voor 2019 en 2020 ten behoeve de harmonisatie	61
4.10.2	Maatregelen voor verbetering	62
5	Capaciteit	63
5.1	Inleiding	63
5.1.1	Overcapaciteit nodig	63
5.2	Capaciteit in 2019	63
5.3	Sterftecijfers en aantal uitvaarten	65
5.4	Uitgangspunten bij de capaciteitsberekening	66
5.5	Resultaten van de capaciteitsberekening	67
6	Maatregelenplan 2019 – 2023	71
6.1	Instandhouding: dagelijks onderhoud	71
6.2	Meerjarenonderhoud programma	71
6.3	Meerjaren vervangingsprogramma	72
6.4	Eenmalige – en verbetermaatregelen	72
7	Kostendekkingsplan	74
7.1	Bestuurlijke wensen ten aanzien van de kosten	74

7.2	Stand van zaken kostendekkingsgraad	74
7.3	Personele inzet	76
7.3.1	Administratieve inzet fysiek domein	76
7.3.2	Inzet buiten- en binnendienst bij begraven	79
7.4	BTW-compensatie	80
7.5	Vervangingswaarde van de begraafplaatsen	80
7.6	Onderhoudskosten	81
7.7	Inkomsten	81
7.8	Draaiknoppen	81
7.8.1	Draaiknop beeldkwaliteit	82
7.8.2	Draaiknop wijziging groen begraafplaatsen wordt openbaar groen	82
7.8.3	Draaiknop wijziging randen groen begraafplaatsen wordt openbaar groen	83
7.8.4	Draaiknop monumentale begraafplaatsen in gebruik nemen	84
7.8.5	Draaiknop (delen van) oude en/of monumentale begraafplaatsen omvormen tot gedenkpark	85
7.8.6	Draaiknop wijziging gebouwenbeheer	85
7.8.7	Draaiknop grafrecht en onderhoudsrecht bevrozen	86
7.8.8	Draaiknop grafrecht en onderhoudsrecht bijstellen	86
7.8.9	Draaiknop verbetermaatregelen uitstellen in de tijd	87
7.8.10	Draaiknop kostendekkingspercentage verlagen	87
7.8.11	Resumé draaiknoppen	88
7.9	Tarief voor asverstrooiing	88
7.10	Vergelijking leges met omliggende gemeenten	89
8	Conclusies en aanbevelingen	91
8.1	Harmonisatie beleids- en beheerplan	91
8.2	Vertaling doelstellingen	91
8.3	Aanbevelingen	95
8.4	Risico gevoelige zaken	96

Bijlagen

BIJLAGE 'WEST BETUWE BEHEERPLAN BEGRAAFPLAATSEN 2019 - 2023 BIJLAGEN'

BIJLAGE 'RAPPORT ONTWIKKELVISIE'

1 Bestuurlijke samenvatting

Met dit beleids- en beheerplan is invulling gegeven aan de harmonisatie van het product begraafplaatsen van de gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal naar West Betuwe. Daarnaast is in het coalitieakkoord het volgende opgenomen: “Er komt een harmonisatie van het begraafplaatsenbeleid, waarmee we begraven betaalbaar willen houden voor onze inwoners. Dit doen we door de kosten van een deel van het groenonderhoud op begraafplaatsen en oude niet meer gebruikte begraafplaatsen niet te dekken uit het beheerplan begraafplaatsen. We onderzoeken de mogelijkheden voor natuur-begraven”. Om deze ambitie vorm te geven zijn organisatie, doelstellingen, beleid en beheer in de voormalige drie gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal, bijvoorbeeld de terreinkwaliteit op elkaar afgestemd.

Volgens het herindelingsadvies is het noodzakelijk om het beleid en begroting te harmoniseren voor West Betuwe. De gemeente West Betuwe krijgt in totaal 31 begraafplaatsen in eigendom en beheer, verspreid over de kernen. De gemeente geeft invulling aan de wettelijke taak tot lijkbezorging door de begraafplaatsen te beheren. Dit beleids- en beheerplan beschrijft hoe de begraafplaatsen in de periode 2019 – 2023 worden beheerd. Het doel voor de planperiode van onderhavig beleids- en beheerplan is het verder in detail afstemmen van de beheer- en onderhoudsmaatregelen. De voorgestelde maatregelen voor de periode 2019 – 2023 zijn hierop afgestemd. Tevens zijn er verbetermaatregelen voorgesteld om te komen tot de doelstellingen. Deze maatregelen zijn in de visie voor de begraafplaatsen vastgelegd. Deze visie luidt:

“Een begraafplaats is een plek tot gedenken en herinneren. De gemeente West Betuwe biedt voldoende ruimte tot begraven en asbestemming ten behoeve van al haar inwoners, in een sfeer die past bij het karakter van de afzonderlijke kernen, met elk een eigen identiteit en goede sociale cohesie. Daarnaast is een begraafplaats onderdeel van het historische en cultureel erfgoed van een gemeente en haar inwoners. Het biedt als groene oase van rust de mogelijkheden tot bezinning en verpozing. Hiermee geeft de gemeente uiting aan de zorg voor inwoners en biedt ze gelegenheid tot rouw en rouwverwerking. De gemeente geeft door middel van een goede exploitatie en een goed beheer invulling aan duurzaam rentmeesterschap, passend binnen de daarvoor geldende wetgeving. De begraafplaatsadministratie is geharmoniseerd en ondergebracht in één administratiesysteem. Dit wordt in 2020 verder op elkaar afgestemd en zo optimaal mogelijk gebruikt.”

Voor de gemeente geldt tevens dat het belangrijk is dat begraven betaalbaar blijft voor de inwoners, dat er in de gehele gemeente één tarief geldt en dat er eenduidigheid geldt voor gebruik en beheer en onderhoud voor alle 31 begraafplaatsen.

Het algemene kwaliteitsniveau van het dagelijkse onderhoud bevindt zich op alle begraafplaatsen op A-niveau (CROW methodiek beeldkwaliteit, toets in 2017). De technische staat is wisselend.

Het is niet de verwachting dat uitbreidingen van de begraafplaatsen in West Betuwe ingezet moeten gaan worden wegens capaciteitsgebrek wanneer overgegaan wordt tot ruiming. Dit ruimen is noodzakelijk om voldoende capaciteit te hebben tot ten minste 2040. Vooralsnog worden op de uitbreidingen geen graven uitgegeven. De uitbreiding begraafplaats Geldermalsen Emmalaan moet mogelijk wel in de beheerperiode in gebruik genomen worden.

Er zijn een aantal aspecten die invloed hebben op de capaciteit en om deze reden aandacht vereisen. De komst van de twee crematoria in de omgeving kunnen het gebruik van de begraafplaatsen en de hoeveelheid graven in de gemeente West Betuwe mogelijk beïnvloeden. Dit laatste moet in beeld worden gebracht en de capaciteitsberekening moet daarom over drie tot vijf jaar worden geactualiseerd.

- Voor dit beleids- en beheerplan zijn alle begraafplaatsen geschouwd. Als resultaat hiervan zijn alle activiteiten, noodzakelijke maatregelen voor de planperiode en kosten in beeld gebracht. Op basis daarvan zijn de verwachte uitgaven berekend. Aan de andere kant bestaan de inkomsten uit grafrecht, begraafrecht en onderhoudsrecht. De uitgaven en inkomsten zijn tegenover elkaar gezet in het kostendekkingsplan. Daaruit worden de volgende conclusies getrokken:
- Door de harmonisatie is de berekende kostendekkingsgraad van het product begraafplaatsen voor West Betuwe 37% in 2019. Dit is een negatieve wijziging voor Geldermalsen van 20%. Voor Lingewaal geldt dat deze afneemt van 51% naar 37% in 2019 en voor Neerijnen geldt dat deze ruim stijgt van 20% naar 37%.
- Het grafrecht voor de burger wijzigt t.o.v. de drie gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal. Hier zitten de grootste onderlinge verschillen. Het onderhoudstarief is met deze harmonisatie in 2019 goed onderbouwd. Het begraafrecht is geharmoniseerd en hoeft, behoudens een eventuele inflatiecorrectie 2020, niet te worden bijgesteld.
- In 2019 is de gemeente West Betuwe samen met Neder Betuwe, Tiel en Vianen een van de duurdere gemeenten in vergelijking met de buurgemeenten om begraven te worden. Voorgesteld wordt om in 2020 opnieuw deze benchmark te verrichten wanneer de nieuwe tarieven bekend zijn.

Om de kosten naar beneden bij te stellen is de draaiknop onderhoud gebouwen, verhardingen en gedenkparken een reële optie. Om de kosten helder op productsoort te boeken is het wenselijk om de beheergroepen die op de begraafplaatsen staan en hiervoor dienen onderdeel te laten zijn van de beheerbegroting begraafplaatsen. Ook het omvormen van oude begraafplaatsen tot gedenkparken is het onderzoeken waard.

Het is niet realistisch om het product 'Begraafplaatsen' volledig kostendekkend te maken, omdat het wel een bestuurlijke ambitie is de begraafkosten te verlagen. Een reële optie is om delen van het beheer van de begraafplaatsen op een ander onderhoudsniveau te beheren of de kosten van de beplantingsranden van de begraafplaats over te hevelen naar het openbaar groen. Daarmee dalen de totale kosten van de begraafplaats en verschuift een deel van de onderhoudskosten naar de Algemene Dienst.

Een andere optie is een lagere kostendekkendheid te accepteren en alle onderdelen van de begraafplaatsen binnen het beheerplan te houden. Deze optie heeft de voorkeur omdat hiermee de kosten en inkomsten in beeld zijn en in een goede verhouding doorgerekend kunnen worden aan de rechthebbenden (grafrecht, begraafrecht, onderhoudsrecht) en inwoners (algemene middelen).

Enkele aanbevelingen

- Promoot de begraafplaatsen en verbeter de communicatie. Denk bijvoorbeeld aan open dagen, lichtjesavonden, weekend van de begraafplaats en een voorbeeldkostenberekening van veel gebruikte/gevraagde mogelijkheden.
- Onderzoek of het wederom in gebruik nemen van de monumentale begraafplaatsen tot een betere kostendekking leidt. Deze optie staat echter haaks op de ambitie maar is te onderzoeken waard.
- Onderzoek of graven van onbepaalde tijd op een andere manier te gebruiken zijn of te ruimen zijn om zo het aantal graven voor onbepaalde tijd terug te brengen.

Harmonisatie

Gezien het beleids- en beheerplan een harmonisatie betreft is het noodzakelijk komende 2 jaar te blijven evalueren op het beheer en onderhoud en dit indien nodig verder te harmoniseren. Ook de tarieventabel en verordening dienen geëvalueerd te worden en zo nodig in 2020 te worden herzien.

Risicogevoelige zaken

Op basis van onze conclusies en aanbevelingen zijn er een aantal risico gevoelige zaken aan te geven waarmee rekeningen dient te worden gehouden. Goede communicatie voor dit emotionele onderwerp is een vereiste. Deze risicogevoelige onderwerpen zijn ruiming, tarieven, kwaliteitsniveau verlaging, uitstraling. Uitstellen van maatregelen kan gevolgen hebben voor verhoogd onderhoud en daarmee hogere onderhoudskosten en een lagere kostendekking. Eenduidigheid in het beheer van de begraafplaatsen zal veel van de organisatie vragen. Het kostendekkingsplan en capaciteit dient over vijf jaar geactualiseerd te worden. Veel onderdelen worden in deze beheerplanperiode uitgezocht en in beeld gebracht.

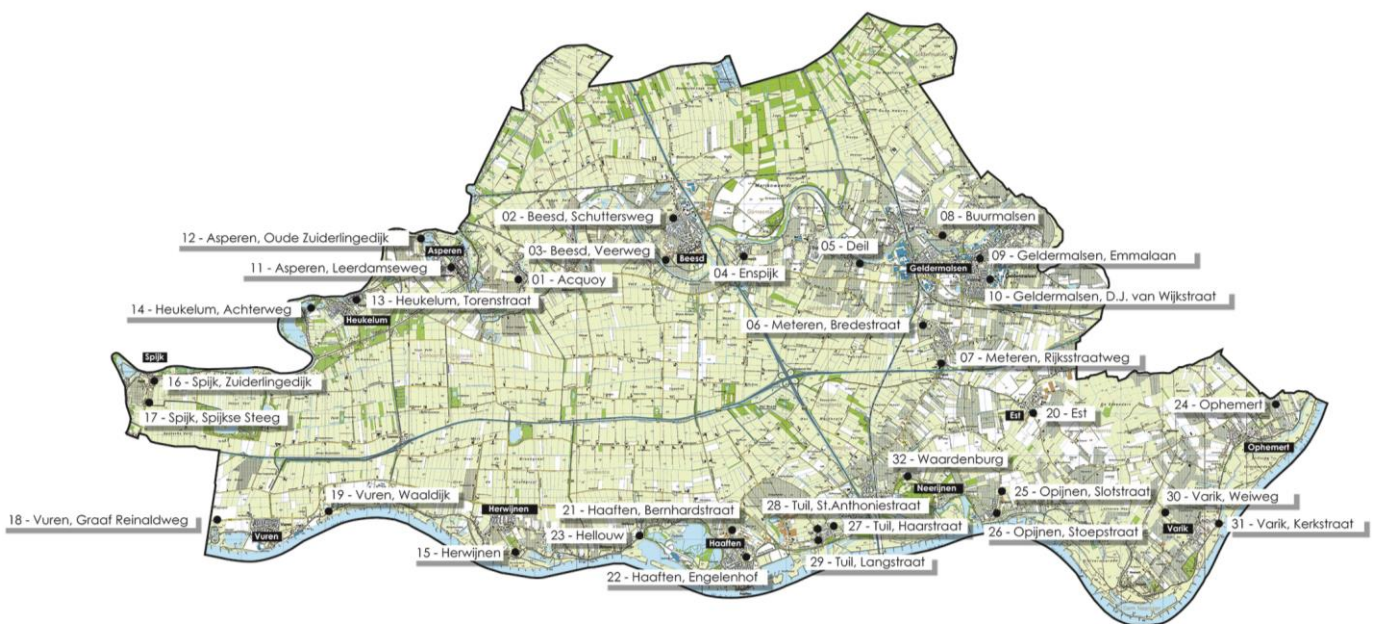
2 Het beheren van de begraafplaatsen

2.1 Inleiding

De gemeente West Betuwe heeft 31 begraafplaatsen in eigendom en beheer, verspreid over de kernen (zie figuur 2.1), met een totaal oppervlak van ca. 22 hectare (Geldermalsen 9, Neerijnen 8 en Lingewaal 4). In basis wordt alles binnen het hek aan de begraafplaatsen toegerekend.

In de gemeente Geldermalsen zijn er binnen de grenzen van de gemeente nog tien bijzondere of kerkelijke begraafplaatsen, twee Joodse en twee begraafplaatsen op particulier terrein. Van de gemeentelijke begraafplaatsen zijn er 13 (Geldermalsen 5, Neerijnen 4 en Lingewaal 4) geheel of gedeeltelijk tot monument verklaard. Per jaar worden er gemiddeld 213 (Geldermalsen 108, Neerijnen 60 en Lingewaal 65) uitvaarten verzorgd op de gemeentelijke begraafplaatsen. Lingewaal heeft geen kerkelijke begraafplaatsen, Er zijn twee kerkelijke begraafplaatsen in Neerijnen: een hervormde in Heeselt en een katholieke in Varik.

Deze bijzondere of kerkelijke begraafplaatsen waaronder de locatie 012 Asperen, Oude Zuiderlingedijk vallen buiten het beheer van de gemeente en dus buiten dit beleids- en beheerplan.

Figuur 2.1. Locaties van de gemeentelijke begraafplaatsen
(de nummers verwijzen naar de tekeningen in de bijlage)

Noot: de locatie 012 Asperen, Oude Zuiderlingedijk valt buiten het beheer van de gemeente

2.2 Aanleiding

De samenvoeging van de drie gemeenten, Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal ^{*1} tot de gemeente West Betuwe leidt tot het voorliggende nieuwe beleids- en beheerplan begraafplaatsen West Betuwe. De vorige 'beleidsplannen' begraafplaatsen van de drie gemeenten dateren uit verschillende perioden variërend tussen 2012 -2016. De kernpunten uit de plannen zijn het efficiënt inrichten van de bedrijfsvoering voor alle begraafplaatsen die bij de gemeente in beheer zijn en het beheren op de afgesproken beeldkwaliteit en tevens het aantrekkelijk maken van de begraafplaatsen. Tegelijkertijd moest het specifieke karakter van de begraafplaatsen bewaard blijven. Vooruitkijkend is er behoefte om al het beleid samen te voegen tot een geactualiseerd en geharmoniseerd beleid- en beheerplan dat recht doet aan de efficiënte bedrijfsvoering en de nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en het gestelde kader in het herindelingsadvies. Dit gezamenlijk beleid- en beheerplan moet ertoe leiden dat er in 2019 één tarief is voor West Betuwe.

Dit plan bestaat zowel uit een beleidsdeel als een beheerdeel. De voormalige gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal zullen regelmatig apart worden benoemd om het onderscheid duidelijk te maken tussen de voormalige situatie en de nieuwe situatie West Betuwe. In het beleidsdeel staat beschreven welke doelen worden nagestreefd en waarom. In het beheerdeel wordt invulling gegeven aan het beleid. In beide gevallen zijn er randvoorwaarden, wensen en trends waar rekening mee moet worden gehouden. Deze worden in dit hoofdstuk toegelicht en in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt. Dit document geeft richting aan de financiële stand van zaken van het product begraafplaatsen en de bijbehorende tarieven voor het grafrecht en het onderhoudsrecht voor het algemeen onderhoud van de begraafplaatsen. In dit plan wordt het onderhoudsrecht medebepaald op basis van een lange-termijn doorkijk en wordt het voorstel voor de nieuwe verordening voor West Betuwe weergegeven. In de komende hoofdstukken wordt dit nader belicht.

2.2.1 Kernpunten uit het huidige beleid

De kernpunten uit de huidige beleids- en beheerplannen betreffen:

- huidige aantal begraafplaatsen in de kernen handhaven;
- zorgdragen voor voldoende begraafcapaciteit;
- efficiënte bedrijfsvoering (zowel binnen als buiten);
- kwaliteitsbeeld onderhoud begraafplaatsen: A (Crow);
- soort uit te geven graven: algemeen, particulier graf 20 of 30 jaar (met 10 of 20 jaar verlenging) kindergraven, urnengraf/urnenmuur, asverstrooiing;
- verbetering inrichting en voorzieningenniveau;
- ruimen van graven (boven – en ondergronds);
- inspelen op nieuwe ontwikkelingen.

2.3 Geldigheidsduur en reikwijdte

Voorliggend document bevat zowel het begraafplaatsenbeleid als de beheeraspecten. De financiële consequenties van het beheer staan in hoofdstuk 6 verwoord in het kostendekkingsplan.

¹ Op 6 oktober 2016 namen de gemeenteraden van Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal het principebesluit om te komen tot een herindeling van hun gemeenten. Op 16 maart 2017 stelden de raden het herindelingsontwerp vast.

Zowel het beleidsplan, het beheerplan, als de financiële consequenties hebben een geldigheidsduur van vijf jaar tot en met 2023. Daarnaast wordt in het kostendekkingsplan een doorkijk van tien jaar opgenomen.

De reikwijdte van het beleids- en beheerplan heeft betrekking op alle 31 begraafplaatsen die in gemeentelijk beheer zijn.

2.4 Visie

Volgens het herindelingsadvies is het noodzakelijk om het beleid en begroting te harmoniseren voor West Betuwe. Om hieraan te voldoen is voor de gemeente West Betuwe de volgende visie voor de begraafplaatsen opgesteld:

Een begraafplaats is een plek tot gedenken en herinneren. De gemeente West Betuwe biedt voldoende ruimte tot begraven en asbestemming ten behoeve van al haar inwoners, in een sfeer die past bij het karakter van de afzonderlijke kernen, met elk een eigen identiteit en goede sociale cohesie. Daarnaast is een begraafplaats onderdeel van het historische en cultureel erfgoed van een gemeente en haar inwoners. Het biedt als groene oase van rust de mogelijkheden tot bezinning en verpozing. Hiermee geeft de gemeente uiting aan de zorg voor inwoners en biedt ze gelegenheid tot rouw en rouwverwerking. De gemeente geeft door middel van een goede exploitatie en een goed beheer invulling aan duurzaam rentmeesterschap, passend binnen de daarvoor geldende wetgeving.

Voor de gemeente geldt dat het belangrijk is dat begraven betaalbaar blijft voor de inwoners, dat er in de gehele gemeente één tarief geldt en dat er eenduidigheid geldt voor gebruik en beheer en onderhoud voor alle 31 begraafplaatsen.

2.5 Het kader

Het kader voor het beleids- en beheerplan begraafplaatsen wordt gevormd door wetgeving en de gemeentelijke beleidsplannen die betrekking hebben op de begraafplaatsen. In de onderstaande tabellen zijn de relevante wet- en regelgeving opgesomd en gaan ervan uit dat deze aansluiten op de A.P.V's van de voormalige gemeentes.

Tabel 2.4.1. Wet- en regelgeving hogere overheid en relevantie

Wet- en regelgeving hogere overheid	Relevantie
De wet op de lijkbezorging (1991)	Regelen wat er met een menselijk lichaam moet gebeuren wanneer een persoon overleden is. De gemeente heeft een wettelijke taak om gelegenheid te bieden om te begraven.
Wijziging wet op de lijkbezorging cremieren (2010)	De mogelijkheid voor asbestemmingen is hierin verruimd.
Het besluit op de lijkbezorging (1997)	Aanvullende bepalingen op de wet op de lijkbezorging.
Wijziging op het besluit op de lijkbezorging (2013)	Vereenvoudiging van de eisen die worden gesteld aan de lijkkasten. Het lijkomhulselbesluit is vervallen.

Wet- en regelgeving hogere overheid	Relevantie
Inspectierichtlijn lijkbezorging VROM (1999)	Handreiking voor inrichting, technische beheer en onderhoud begraafplaatsen, crematoria en opbaargelegenheden.
Rapport lijkbezorging in Nederland RIVM (2002)	Evaluatie van de inspectierichtlijn.
Arbowet	Voorschriften voor de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de werknemers. Verplicht opstellen van een jaarlijkse risico-inventarisatie en evaluatie.

Tabel 2.4.2. Beleidsplannen gemeente Geldermalsen en relevantie

Beleidsplannen gemeente Geldermalsen	Relevantie
Beheerverordening begraafplaatsen Geldermalsen 2015	Aanvullende regels en voorschriften op en rondom de begraafplaatsen die niet in strijd zijn met de wet. Tarieven verordening lijkbezorgingsrechten 2018, verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten.
Nadere regels voor de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Geldermalsen	Regels bestemming begraafplaats, graven en asbezorging en grafbedekking.
Erfgoedverordening gemeente Geldermalsen 2013	Regelgeving over hoe om te gaan met monumenten, er geldt een Instandhouding van gemeentelijke monumentale zaken.
Beleidsregel bijzondere begraafplaatsen op eigen grond gemeente Geldermalsen 2011	Regels voor het begraven op eigen grond.
Groenbeheerplan 2010 – 2013	Het gewenste onderhoudsniveau voor groen op begraafplaatsen is gesteld op 'intensief'. Duurzaam terreinbeheer zonder chemische middelen. Doel is om de groenstructuur op de begraafplaatsen (verder) te verbeteren.
Beleids- en beheerplan begraafplaatsen Geldermalsen 2017-2021.	Omschrijving van het beleid en het beheer van en op de algemene begraafplaatsen in de gemeente Geldermalsen.
Oorlogsgraven	Adoptie van 5 particuliere oorlogsgraven. Daarnaast zijn 5 oorlogsgraven in beheer bij de Stichting Oorlogsgraven.
Beheerplan gebouwen 2014-2023	Onderhoud van de gebouwen
Besluit 2015 en besluit 2016:	m.i.v. 1 jan 2016 vergunning grafmonument vervangen door melding, geen leges meer. m.i.v. 1 jan 2017 bevriezen inflatie grafrecht en algemeen onderhoud begraafplaatsen.

Beleidsplannen gemeente Geldermalsen

Relevantie

Collegebesluit onderhoud 2 Joodse begraafplaatsen 25 april 2006

Uitvoeren van summier groenonderhoud op begraafplaats Meteren en Beesd. Betreft onderhoud van bomen, hagen en gras t.b.v. de Israëliëse gemeenschap.

Tabel 2.4.3. Beleidsplannen gemeente Neerijnen en relevantie

Wet- en regelgeving gemeente Neerijnen

Relevantie

Beheersverordening begraafplaatsen Neerijnen 2011

Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeente begraafplaats(en) voor de gemeente Neerijnen.

Beheerverordening begraafplaatsen Neerijnen 2017 (vastgesteld 28 febr. 2017) (en aanpassing juli 2017)

Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2017 .

AVRI - Meerjarenplanning 2018-2027 gebouwen (concept jul 2017)

Het onderhoudsscenario voor een doelmatig beheer van de gebouwen waaronder de baarhuisjes..

Groenplan gemeente Neerijnen Ruimte voor Groen 20 november 2013

Begraafplaatsen zijn "pareltjes" die extra aandacht vragen. Het groen heeft een bijzondere functie. Het gewenste onderhoudsniveau voor groen op begraafplaatsen is gesteld op A-niveau. Duurzaam terreinbeheer uitvoeren zonder chemische middelen.

coalitieprogramma 2014 – 2018 Begraafkosten

Een stijging van de kosten voor begraven is niet gewenst. De coalitie streeft naar verlaging van de kosten van begraven waarbij kostendekkende tarieven het uitgangspunt blijven.

Informatiememo oorlogsgraven (5 januari 2015)

Aantekening in grafregister.

Uitvoeringsbesluit Begraafplaatsen (9 januari 2018)

In het uitvoeringsbesluit staan de nadere regels omtrent indeling van de graven, grafbedekking, gedenktekens, maatvoering en grafbeplanting opgenomen.

Raadsvoorstel maatregelen pilots begraafplaatsen Tuil en Waardenburg (25 januari 2018)

Op 6 juli 2017 heeft de gemeenteraad van Neerijnen het voorstel 'Vervolg pilots begraafplaatsen Tuil en Waardenburg' vastgesteld. In dit voorstel waren voorstellen opgenomen, met daaraan gekoppeld een kostenopgave, om het begraven in Neerijnen met meer piëteit vorm te geven. Het voorstel is verder uitgewerkt tot maatregelen.

Tabel 2.4.4. Beleidsplannen gemeente Lingewaal en relevantie

Wet- en regelgeving gemeente Lingewaal	Relevantie
Beheersverordening begraafplaatsen Lingewaal (vastgesteld 5 feb 2013)	Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeente begraafplaats(en) voor de gemeente Lingewaal.
Verordening lijkbezorgingsrechten 2016 (vastgesteld 15 dec 2016)	Verordening op de heffing en invordering van lijkbezorgingsrechten 2017.
Beleidskeuze begraafplaatsbeleid 2015-2018	Er is voldoende capaciteit aanwezig. Meer graven in cyclus brengen. Kostendekkenheid verbeteren.
Groenbeheerplan 2014-2019	Het gewenste verzorgingsniveau voor groen op begraafplaatsen is gesteld op B-niveau, De technische kwaliteit mag op C-niveau.
Overdracht Joodse begraafplaats Asperen (25 februari 2013)	Het jaarlijks onderhoud is overgedragen aan de gemeente. De gemeente geeft geen graven uit.
Criteria plaatsing objecten op gemeentelijke monumentenlijst (1993)	Criteria voor plaatsing van objecten op de gemeentelijke monumentenlijst. Hierin zijn basiscriteria, toegangscriteria en historische waarde vastgelegd.
Toekomstvisie begraafplaatsenbeleid waaronder de beslisboom historische graven (2014)	Het duurzaam behouden en in standhouden van historische graven in de gemeente. Evaluatie van begraafzaken

2.6 Bestuurlijke ambitie

De gemeente West Betuwe heeft de volgende ambitie in haar coalitieakkoord opgenomen:

“Er komt een harmonisatie van het begraafplaatsenbeleid, waarmee we begraven betaalbaar willen houden voor onze inwoners. Dit doen we door de kosten van een deel van het groenonderhoud op begraafplaatsen en oude niet meer gebruikte begraafplaatsen niet te dekken uit het beheerplan begraafplaatsen. We onderzoeken de mogelijkheden voor natuur-begraven”.

Dit vindt onder andere plaats door:

- samen met de samenleving;
- dienstverlening dichtbij en op maat.

Het beleid en beheer van de begraafplaatsen is gericht op goed beheer, zo duurzaam mogelijk met goed rentmeesterschap. Dit houdt in de kosten van het begraven beheersbaar te houden. Ideaal is dat de ‘actuele’ begraafplaatsen kostendekkend zijn echter het moet wel betaalbaar blijven. Zowel de rechthebbenden als de gemeente als beheerder zijn gebaat bij een optimaal beheer waarbij kwaliteit en kosten met elkaar in verhouding staan. Kosten zijn ook van belang in relatie tot de concurrentiepositie die de crematoria innemen ten opzichte van de begraafplaatsen.

Bestuurlijke uitgangspunten voor het beleid- en beheer zijn:

- Kernenbeleid:
 - alle begraafplaatsen in stand te houden.
- Hostmanship:
 - voorlopen uit te voeren bij begrafenisplechtigheid;
 - de gemeente faciliteert de inwoners bij initiatieven, bijvoorbeeld indien zij aanbieden onderhoud te verrichten.
- Functie en gebruik:
 - het (voorlopig) niet in gebruik nemen van uitbreidingslocaties en/of kiezen voor herbestemming;
 - enkele (delen van) oude begraafplaatsen om te vormen tot herdenkpark;
 - monumentale graven (graven met cultuurhistorische betekenis): duidelijkheid krijgen over het in standhouden;
 - een bijdrage te leveren aan het in stand houden van waardige, nette en toegankelijke (ook voor minder validen) begraafplaatsen;
 - asverstrooiingsvelden aan te wijzen en in te richten op diverse begraafplaatsen.
- Beheer en onderhoud:
 - onderhoud/rechtzetten grafsteen/grafmonument is een verantwoording voor rechthebbenden, de gemeente benadert actief rechthebbenden;
 - het ruimen van graven cyclisch uitvoeren (onder- en bovengronds). Ook graven voor onbepaalde tijd. Bij ruimen zorgvuldig omgaan met het zoeken naar rechthebbenden, kijkend binnen de mogelijkheden van de Wet;
 - reserveren van een graf voor overlijden is niet mogelijk, na overlijden is het mogelijk om een keuzegrav te kiezen;
 - de begraafplaatsen zijn waardig, net en toegankelijk.
- Verordening en tarieven:
 - één verordening en tarievenlijst voor West Betuwe in 2019;
 - gelijk trekken onderhoudsrecht algemeen onderhoud begraafplaatsen.
- Financiën:
 - uitgangspunt is dat de getotaliseerde begroting van Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal in 2018 ook het vertrekpunt is voor de nieuwe gemeente West Betuwe.
- Trends en ontwikkelingen te volgen:
 - toetsen behoefte aan bepaalde graftypen / asbestemmingen;
 - begraven voor niet-inwoners moet mogelijk zijn;
 - een mogelijkheden te onderzoeken voor een natuurbegraafplaats in de gemeente (bijvoorbeeld in Ophemert of de provinciale zoekgebieden vallend binnen de gemeentegrens).

2.7 Wensen en meldingen van inwoners, rechthebbenden en ondernemers

2.7.1 Meldingen

Bij de gemeente Geldermalsen zijn in 2017 in totaal 28 meldingen over het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen binnengekomen (in 2016 in totaal 16). De meldingen hebben betrekking op onder andere het onderhoudsniveau, aanwezige beplanting maar ook over het ontbreken van een gieter en volle afvalbakken.

Bij de gemeente Neerijnen zijn in 2016 in totaal 14 meldingen binnengekomen en in 2017 in totaal 2. Er wordt in het meldingssysteem geen onderscheid in gemaakt in het onderwerp waar het betrekking op heeft, bijvoorbeeld: groenbeheer, paden, algemene terrein kwaliteit. De meldingen worden onder de rubriek onderhoud begraafplaatsen ingeboekt. De bevindingen hebben grotendeels te maken met onderhoud groen en paden.

Bij de gemeente Lingewaal komen jaarlijks circa 15 meldingen binnen. De meldingen gaan voor de helft over de paden, grindpaden en scheefliggende tegels en overige over het groenonderhoud en de banken.

Het aantal meldingen zijn beperkt en beheersbaar. Er zijn geen grote klachten bekend.

2.7.2 Begrafenisondernemers

In het kader van dit beheerplan heeft met een afvaardiging van de begraafenisondernemers een afstemming plaatsgevonden. Hierin zijn onder andere de onderstaande wensen benoemd die een plek krijgen in dit beheerplan.

- 1** Wens om voorlopen in stand te houden (en voor gemeente Neerijnen weer invoeren).
- 2** Gelegenheid een graf te kiezen (tegen geringe meerkosten).
- 3** Materieel neutraal aanwezig.
- 4** Liever geen grond naast het graf tijdens de begrafenis.
- 5** Web agenda voor het plannen van begrafenissen.
- 6** Wens voor een klok ten behoeve het klokluiden op de begraafplaats in Geldermalsen.

2.7.3 Enquête

Aan rechthebbenden en aan bezoekers van de begraafplaatsen Geldermalsen, Asperen en Waardenburg is in juni 2018 een vragenlijst mondeling afgenomen om na te gaan of men tevreden is over de begraafplaatsen en welke wensen men eventueel heeft bij het tot stand komen van het beheerplan voor de gemeente West Betuwe.

De digitale vragenlijst is op de drie gemeentelijke websites gezet zodat alle inwoners in de gelegenheid zijn gesteld deze in te vullen. Dit is aangekondigd in de diverse huis-aan-huisbladen in de gemeenten. De vragenlijst is eveneens analoog verzonden naar willekeurig gekozen 500 rechthebbenden van de graven op de begraafplaatsen in de gemeente Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal. Na het afnemen van de vragenlijst zijn alle resultaten verzameld en geanalyseerd. De resultaten zijn verwerkt in een beknopte rapportage. Deze rapportage is mede input voor het Beleids- en beheerplan begraafplaatsen West-Betuwe.

De uitkomsten zijn opgenomen in de bijlage Begraafplaatsen Enquête.

Algemeen kan worden gesteld dat:

- 1 De reacties in gemeente Neerijnen het minst positief zijn over de gang van zaken en de mensen in de gemeente Lingewaal het meest positief. Nadere analyse van het beleid is nodig om te beoordelen waar de grote verschillen of verbeterpunten zitten.
- 2 Mensen vinden het begraven en onderhoud te duur worden. Er wordt benoemd dat het langzamerhand onbetaalbaar wordt voor de gewone burger. Hierdoor overwegen mensen andere alternatieven, zoals crematie. Ze willen niet hun kinderen opzadelen met de hoge kosten. Mensen hebben het gevoel dat de gemeente grafrechten, onderhoudsgeld etc. gebruikt als een melkkoe voor de begroting.
- 3 Er een behoefte bestaat voor graven met grafrechten voor onbepaalde tijd. Of het verlengen van een grafrecht naar een onbepaalde tijd.
- 4 Meer variatie in de looptijd van het verlengen van de grafrechten. (10, 20, onbepaalde tijd, etc.).
- 5 Graven worden geruimd is voor veel mensen onbegrijpelijk, enerzijds vanuit emotie of principe en anderzijds omdat het niet meer te betalen is om het grafrecht te verlengen.
- 6 Er een wens is voor beter onderhoud. Onderhoud dient respectvol te gebeuren.
- 7 Hoe groener een begraafplaats is des te beter vinden mensen de uitstraling/sfeer van een begraafplaats. Uit meerdere reacties blijkt dat het gewaardeerd wordt als er grote/oude bomen aanwezig zijn op de begraafplaatsen.
- 8 Te veel grindpaden op de begraafplaats is niet wenselijk. Mensen die mindervalide zijn ondervinden hier last van. De begraafplaats wordt moeilijker toegankelijk. Verharde paden is voor deze doelgroep noodzakelijk.
- 9 Er wens is voor meer faciliteiten zoals bijvoorbeeld:
 - a. Meer bankjes;
 - b. Meer waterpunten;
 - c. Fietsenstalling;
 - d. Onderhoudsgereedschap;
 - e. Meer afvalbakken;
 - f. Urnenmuur / strooiveldje;
 - g. Toiletvoorziening.
- 10 Zorgen over hangjongeren op de parkeerplaats van één begraafplaats.
- 11 Meer plaatsen om te rouwen / privacy plekken / beschutting.
- 12 Vrijwilligerswerk vindt op kleine schaal plaats. Genoemd wordt dat men bereid is om te helpen met kleinschalig onderhoud echter ook wordt uit de opmerkingen helder dat het onderhoud aan het eigen graf ook als vrijwilligerswerk wordt ervaren.
- 13 Het idee vrijwilligerswerk moet verder worden uitgewerkt omdat duidelijk moet worden wat mogelijk is en wat de gevolgen zijn voor bijvoorbeeld de veiligheid (o.a. het werken met materieel).

2.8 Ontwikkelingen

2.8.1 Inleiding

Er zijn meerdere factoren van invloed op het beleid en beheer van de begraafplaatsen in West Betuwe. In deze paragraaf worden de verschillende ontwikkelingen benoemd die van belang zijn bij de verdere uitwerking van het beleid en beheer.

2.8.2 Ontwikkeling aantal inwoners

Het CBS verwacht de aankomende 35 jaar een geleidelijke stijging van het aantal sterfgevallen van ongeveer 50% als gevolg van de vergrijzing. In 2016 overleden 337 (G190-N78-L69) inwoners in de gemeente West Betuwe en in 2018 naar verwachting 360 op basis van verwachte sterftcijfer en demografische ontwikkeling. (Bron CBS).

De verwachting is tussen 2040 en 2050 een totaal van ca. 540 sterfgevallen per jaar. Voor een volledig overzicht wordt verwezen naar bijlage A6, sterftcijfers.

Opgemerkt wordt dat deze overledenen niet allemaal in de gemeente worden begraven maar dat elders begraven en cremeren ook voorkomt.

In West Betuwe wordt een stijging verwacht van het aantal inwoners van 50.087 in 2017 (Bron CBS) naar 50.377 in 2040 (Bron: Provincie Gelderland, Primos 2016). Dit betekent een lichte groei van 0,5%. Het aandeel 65+ stijgt met ruim 11%.

In de gemeente wordt het aantal woningen in de periode 2018 - 2021 uitgebreid. De volgende uitbreidingsplannen zijn gepland:

- 1 Voor de lange termijn in Geldermalsen één uitbreidingswijk in de planning: De Plantage bij Meteren.(ligt ook tegen Geldermalsen aan). De verwachting is dat daar 50 tot 60 woningen per jaar worden gerealiseerd in de komende 15 jaar.
- 2 Stationsgebied Oost (140 woningen vermoedelijk voor 2025) en Lingewaarden (160 woningen, deels voor en deels na 2025).
- 3 Er zijn meerdere inbreidings- en uitbreidingsplannen van geringe omvang van 5 a 10 woningen per jaar. Voorbeelden zijn, Herwijnen (Oost), Asperen (de Enk), Tuil (Klingelenbert), Haaften en Ophemert (Slingerbos). De grotere uitbreiding Beesd (Garstkampen) is voorlopig nog niet gepland.

Tegelijkertijd is het een landelijke trend dat het aantal inwoners per woning daalt en dit geldt naar verwachting ook voor West Betuwe. Hierdoor blijft het aantal inwoners nagenoeg gelijk.

2.8.3 Komst crematoria in de omgeving en vraag urnenvoorziening

Tot 2015 waren er geen crematoria in de buurt van West Betuwe. De dichtstbijzijnde crematoria zijn gevestigd in Beuningen, Nieuwegein, Utrecht en Rosmalen. Inmiddels zijn er ontwikkelingen op dit gebied:

- in Tiel is in 2015 een crematorium gebouwd met een capaciteit van circa 500 crematies per jaar;
- in Beesd zijn plannen voor het realiseren van een crematorium. Het bestemmingsplan is 23 maart 2018 onherroepelijk geworden, evenals de omgevingsvergunning. De capaciteit is op basis van de vergunning 400 crematies per jaar. De verwachting is dat het crematorium in 2019 of 2020 gerealiseerd is.

De komst van de crematoria leidt wellicht tot meer vraag naar urnenvoorzieningen. Echter in de gemeente wordt vaker voor begraven gekozen dan voor cremeren. Uit de gegevens in de gemeente is vanaf 2015 hier geen toename in te zien. Ook kiezen nabestaanden er vaak voor as 'bij zichzelf te houden' of uit te strooien op een andere locatie dan een begraafplaats.

Binnen de gemeente West Betuwe zijn op verschillende locaties urnenzuilen/muren aanwezig. De bestaande urnenzuilen/muurtjes in de gemeente Geldermalsen (5 locaties, 105 nissen in totaal) worden voorsnog nauwelijks gebruikt. In de periode van 2012 tot 2017 zijn slechts zeven plekken uitgegeven. In de gemeente Lingewaard (5 locaties in totaal 136 nissen) worden voorsnog nauwelijks gebruikt (28 st zijn sinds de plaatsing uitgegeven) In Neerijnen zijn 33 van de 86 nissen uitgegeven op de in totaal 6 locaties. De urnenmuur van Ophemert is deels verplaatst naar Hellouw omdat op die begraafplaats nog geen mogelijkheid voor het bijzetten van urnen was. Er is voldoende gelegenheid tot het plaatsen van urnen in de gemeente om te voldoen aan de vraag.

Foto: aanwezige urnenvoorziening Spijk

Foto: aanwezige urnenvoorziening Geldermalsen

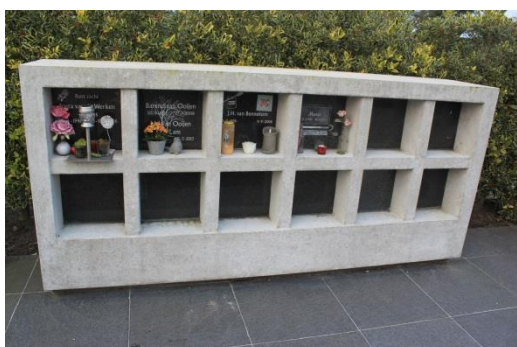

Foto: aanwezige urnenvoorziening Asperen

2.8.4 Mogelijkheden natuurbegraafplaats

Een ontwikkeling die gaande is betreft een zogenoemde natuurbegraafplaats. Veelal zijn deze gesitueerd in het landelijk gebied zoals bijvoorbeeld de Veluwe (bos en heide). De mogelijkheid bestaat daar om grafrechten te nemen om er voor 'eeuwig' te worden begraven.

De provincie Gelderland heeft in 2017 in de provinciale verordening vastgelegd dat wat hun betreft in bepaalde delen van het Gelders Natuurnetwerk (GNN, voorheen EHS) onder voorwaarden natuurbegraafplaatsen mogen worden gerealiseerd. Ook delen van het GNN in West Betuwe zijn in 2017 door de provincie aangewezen. Het is overigens nog aan de gemeente om te bepalen of ze ook wil meewerken aan een eventueel verzoek.

Op dit moment wordt de provinciale verordening aangepast. Bij die aanpassing worden ook de regels voor het natuurbegraven aangepast (o.a. maximaal aantal graven per ha. wordt verlaagd) en verder worden weer enkele delen van het GNN toegevoegd of juist verwijderd waar volgens de provincie natuurbegraven zou kunnen plaatsvinden.

Er kunnen met de voorgestelde regeling maximaal 500 graven per hectare worden aangelegd. Het is aan gemeente om op basis van de specifieke lokale omstandigheden af te wegen of zij die dichtheid of een lagere willen toestaan. Bij het ontwikkelen van een natuurbegraafplaats moet een natuurversterkingsplan gemaakt worden.

In het beheerplan van gemeente Neerijnen is het idee genoemd om in Ophemert een mogelijke natuurbegraafplaats te realiseren. De locatie wordt in de looptijd van dit beheerplan beoordeeld op haalbaarheid door onder andere de behoefte, ligging, grondwaterstanden en beheeraspecten te onderzoeken.

Momenteel zijn er in Nederland ongeveer 20 natuurbegraafplaatsen, veelal particuliere initiatieven, waarvan Schaarsbergen, Hoog Soeren en 's-Hertogenbosch de meest nabijgelegen zijn. In het rivierengebied zijn geen natuurbegraafplaatsen aangewezen. Deze ontwikkelingen worden gevolgd. In de komende jaren onderzoekt de gemeente welke behoefte en mogelijkheden voor natuurbegraven binnen West Betuwe aanwezig zijn, rekening houdend met de voorwaarden van de Provincie.

2.8.5 Ontwikkelingen in het beheer van begraafplaatsen

Voor de gemeente West Betuwe zijn de eerdergenoemde ontwikkelingen en veranderingen in het beheer vertaald naar een aantal ontwikkelpunten. Deze zijn:

- Het toenemen van het aantal graven voor onbepaalde tijd zonder rechthebbenden. In dat geval worden de graven niet meer verzorgd. Dit is reeds zichtbaar op diverse, veelal oude en monumentale begraafplaatsen in West Betuwe. In de looptijd van dit beheerplan zal de gemeente hier aandacht aan schenken door deze te inventariseren en op termijn mogelijk tot ruimen over gaan na het treffen van de maatregelen zoals genoemd in de verordening en/of nadere regels.
- Eigen invulling geven aan grafmonumenten op de begraafplaats door de verdere individualisering. Er verschijnen uitbundige en afwijkende persoonlijke gedenktekens met accessoires. De beheerverordening met de bijbehorende 'Nadere regels' geven de richtlijnen aan waaraan gehouden dient te worden. Afwijken van deze 'Nadere regels' heeft invloed op het beeld van de begraafplaats.
- Onderzoeken trends en ontwikkelingen van begraafplaatsen: het waar mogelijk inspelen op deze trends en ontwikkelingen zoals onderzoek doen naar behoefte voor een 'natuurbegraafplaats'.
- Kenbaar maken en toelichten van de mogelijkheden voor urnenvoorzieningen, asverstrooiingsmogelijkheden op de begraafplaatsen bij de begrafenisondernemers.
- Aanbieden van een plek voor andere geloofsovertuigingen, indien hier behoefte aan is, kan dit worden aangeboden.
- Meer zelf willen verzorgen van begrafenis door nabestaanden. Een voorbeeld is dat meer mensen zelf willen dragen en soms zelfs het graf willen graven. Ze zijn hier echter niet altijd toe in staat. Hiervoor dienen richtlijnen opgesteld te worden, gezien de verantwoordelijkheden en risico's.
- Het ingaan op verzoeken om kerkelijke begraafplaatsen over te dragen aan de gemeente voor het beheer. Op dit moment is de landelijke trend dat kerken worden afgestoten, omdat het niet meer lukt om de beheerkosten op te brengen. De nabij gelegen kerkhoven blijven echter bestaan en zullen beheerd moeten worden. De meest logische partij om te vragen om het beheer over te nemen, is de gemeente. Dit is bij wet zelfs zo geregeld. In Lingewaal zijn de kerkelijke begraafplaatsen in het verleden overgedragen aan de gemeente Lingewaal. Hier vinden alleen nog bijzettingen plaats. Het is een reële mogelijkheid dat er in de toekomst nog meer begraafplaatsen overgedragen worden.

2.9 Doelstellingen

De gemeente is wettelijk verantwoordelijk voor een hygiënische lijkbezorging. Daarnaast moet de gemeente (de beheerder) zorgen dat de uitvaart op de begraafplaats eervol en met piëteit wordt uitgevoerd.

Hoofddoelstelling:

De gemeente geeft invulling aan de wettelijke taak tot lijkbezorging door de begraafplaatsen te beheren. De onderstaande uitwerking van de doelstellingen vormen de basis voor het begraafplaatsenbeleid.

Doelstellingen

1 Capaciteit van de begraafplaatsen

- Er is voldoende capaciteit voor graven en asbestemming voor nu en in de toekomst binnen de bestaande begraafplaatsen.
- Er ligt een basis om te kunnen kiezen tussen het ruimen van graven of het uitbreiden van de locaties.
- Het ruimen van graven cyclisch uitvoeren (onder- en bovengronds) ook graven voor onbepaalde tijd. Bij ruimen zorgvuldig omgaan met het zoeken naar rechthebbenden.
- Het (voorlopig) niet in gebruik nemen van uitbreidingslocaties en/of kiezen voor herbestemming.
- Trends en ontwikkelingen volgen:
 - Toetsen behoefte aan bepaalde graftypen / asbestemmingen.
 - Begraven voor niet-inwoners is mogelijk.
- Het reserveren van een graf is niet mogelijk, het kiezen van een keuzegrav is wel mogelijk
- Daar waar het om technische redenen niet mogelijk is om twee diep te begraven wordt er één-diep begraven.

2 Differentiatie algemene begraafplaatsen

- De aanwezige begraafplaatsen in de kernen blijven behouden.
- Er is een ruime keuze in manier van begraven die wordt geboden. Dit betreffen algemene graven, particuliere graven, kindergraven, asverstrooien, urnennissen of urnengraven.
- Er wordt een keuze gemaakt om op diverse begraafplaatsen asverstrooingsvelden in te richten;
- Er wordt nader onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor een natuurbegraafplaats in de gemeente;
- Voor de termijnen van grafrechten en verlenging hiervan zijn meerdere keuzes te maken door rechthebbenden.
- De gemeente gaat (delen van) oude begraafplaatsen omvormen tot gedenkpark.
- Er wordt nader onderzoek gedaan naar mogelijkheden om op oude begraafplaatsen opnieuw te gaan begraven.

3 Uitstraling van de begraafplaatsen

- De begraafplaatsen vormen een integraal deel van de openbare ruimte en het landschap.
- Een bijdrage leveren aan het in stand houden van waardige, goed verzorgde en toegankelijke begraafplaatsen, ook voor minder validen.
- De visuele kwaliteit c.q. dagelijks onderhoud van de begraafplaatsen ligt op hoog niveau (niveau A volgens de methodiek van het CROW). Technisch zijn er duidelijke verbeterpunten te realiseren.
- Het is de doelstelling dat graven er netjes uitzien (technisch en beeld). Het onderhoud/rechtzetten grafsteen/grafmonument is en blijft de verantwoording voor rechthebbenden. De gemeente benadert actief rechthebbenden indien hiervan wordt afgeweken.
- Een wens is om meer duidelijk te krijgen over de Monumentale graven (graven met cultuurhistorische betekenis). Hiervoor gaat de gemeente in de komende periode bepalen hoe hier mee omgegaan wordt.

4 Financiën

- De gemeente stelt in 2019 uniforme tarieven vast voor alle begraafplaatsen met uitzondering van bestaande rechten en afspraken.
- Begravenissen vinden plaats tegen door de raad vastgestelde tarieven.
- Het algemeen onderhoud van de begraafplaats vindt plaats tegen door de raad vastgestelde tarieven.

Doelstellingen

5 Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”

- Indien dit haalbaar en wenselijk is zijn er op alle begraafplaatsen goede en eigentijdse voorzieningen, zoals baarhuisjes, watertappunten en gereedschap om de graven te verzorgen.
- Het bijhouden van de grafadministratie gebeurt op adequate wijze om de mensen op correcte wijze van dienst te kunnen zijn.
- Gemeente loopt voor tijdens de begrafenisplechtigheid en zorgt voor maatwerk:
 - begeleiding naar het goede graf en desgewenst op het laatst wijzigingen doorvoeren indien het mogelijk is daar ter plaatse aan te voldoen.
 - Schoonmaken begraafplaats vooruitlopend aan een begrafenis. In ieder geval de route die gelopen wordt.
 - Korte lijnen met begrafenisondernemer over wensen.
 - Afzetten Lingedijk Buurmalsen zodat stoet rustig begraafplaats op kan lopen.
 - Graf altijd netjes achterlaten zodat nabestaanden ook kort na een begrafenis een plek hebben om naar terug te gaan. Respectvol wordt omgegaan met de plaatsing van de bloemstukken.
 - De uitgifte van het keuzegrav wordt klantvriendelijk besproken en met respect voor de nabestaanden. De nabestaanden zullen altijd correct en met respect te woord gestaan worden.
 - Na begrafenis blijft overledene nooit onbeheerd achter en is er altijd iemand van of namens gemeente bij het graf tot deze gedicht is.
 - Beantwoorden van vragen over het beheer ter plaatse en evt. mensen dit ook laten zien.
 - Aandacht voor het beetje extra. Verantwoordelijk voelen voor de begraafplaats. Bijvoorbeeld graven die vies zijn geworden door beheer even schoonmaken, graven netjes en correct aanvullen en misstanden bij plaatsen steen melden en evt. de steenhouwer hierop aanspreken.
 - Voert indien mogelijk wensen van nabestaanden uit zoals een emmertje met schep of een stoel voor mindervaliden.
- Er is zorg voor de begeleiding voor de bijeenkomsten van 4 mei, dat houdt in dat gemeente zorg draagt voor het goed schoonmaken van de monumenten en oorlogsgraven en dat deze netjes verzorgd zijn.
- Gemeente faciliteert bij initiatieven inwoners bij het onderhoud van de begraafplaatsen of andere verbeterpunten voor de begraafplaatsen. Bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van materialen.

6 Eigen organisatie

Het beheer en onderhoud wordt op planmatige en efficiënte wijze uitgevoerd. Het dagelijks onderhoud wordt door de buitendienst uitgevoerd.

De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de doelstellingen is in de navolgende hoofdstukken uitgewerkt.

3 Evaluatie beleid en beheer begraafplaatsen

3.1 Inleiding

De uitwerking van de doelstellingen zoals weergegeven in paragraaf 2.8 vormen de basis voor het begraafplaatsenbeleid. Dit hoofdstuk zal achtereenvolgens ingaan op de evaluatie van deze doelstellingen. De huidige situatie op de diverse begraafplaatsen in West Betuwe wordt in beeld gebracht. Naast een toelichting op de huidige terreinkwaliteit wordt ook ingegaan op de huidige beheerplannen en wat daarvan al is uitgevoerd en wat hierin goed gaat of wat verbetering behoeft.

3.2 Capaciteit van de begraafplaatsen

Voor West Betuwe is voor de capaciteitsberekening eerst de capaciteit voor 2019 in beeld gebracht. Het eindresultaat staat in bijlage A7 waarin de uitsplitsing gemaakt is naar de type graven per begraafplaats. Bij de berekeningen is bij algemene graven een algemene gebruiksduur van 15 jaar aangegeven. Dit is omdat algemene graven voor 10 jaar worden uitgegeven, in de praktijk worden die gemiddeld één keer in de 15 jaar geruimd.

Een deel van de begraafplaatscapaciteit fungeert als buffer, om eventuele pieken in uitvaarten op te vangen. Omdat de gemeente 31 begraafplaatsen in haar beheer heeft, is de totale buffercapaciteit groter dan wanneer alles geconcentreerd zou zijn in één begraafplaats. Daarnaast is er een emotionele binding met het dorp of kern waar men is opgegroeid en ook bij voorkeur wenst te worden begraven.

Een deel van de begraafplaatscapaciteit is voorlopig niet uitgeefbaar. Dit heeft te maken met de wortelgroei van de bomen en omdat het niet in alle gevallen wenselijk is of nodig de uitbreidingen nu te gebruiken voor begraven.

3.2.1 Uitbreiding begraafplaats Geldermalsen

Uit het beheerplan Beleids- en beheerplan begraafplaatsen Geldermalsen 2017 – 2021 is de verwachting genoemd dat in 2020 / 2021 de uitbreiding van de begraafplaats in Geldermalsen (Emmalaan) noodzakelijk gaat worden. De investeringskosten die nodig zijn voor de uitbreiding van de begraafplaats in Geldermalsen moeten worden gekapitaliseerd, de betaling start in 2021. Elk jaar wordt geëvalueerd of investeringen voor inrichting noodzakelijk zijn gezien de ruimingen die jaarlijks plaatsvinden.

3.2.2 Evaluatie ruimingen

Er is een sterke relatie tussen ruimen versus uitbreiding. Om uitbreiding van de begraafplaatsen te voorkomen, uitbreidingen in gebruik te nemen en daarmee geconfronteerd te worden met hogere onderhoudskosten van de begraafplaatsen, is het noodzakelijk te starten met het ruimen van onbepaalde tijdsgraven. De focus ligt daarbij op graven waar geen rechthebbenden meer van bekend zijn en waar reeds 5 jaar een melding bij het graf heeft gestaan.

In Lingewaal zijn deze aanwezig, in Neerijnen is hierin een achterstand omdat alleen bovengronds is geruimd en is starten met ondergronds ruimen noodzakelijk. In de afgelopen jaren is gemeente Geldermalsen reeds over gegaan tot het ruimen van graven om in de capaciteit van de begraafplaatsen te kunnen blijven voorzien.

In de gemeente Neerijnen zijn relatief veel algemene graven uitgegeven. Nagegaan moet worden hoe lang de graven daar al liggen en hoe lang de rechten nog lopen. De verwachting is dat de gebruiksduur van 15 jaar voor veel van deze graven al jaren is verlopen. Deze graven kunnen in principe geruimd worden. Indien overgegaan wordt tot ruimen is het aan te bevelen hier zorgvuldig mee om te gaan en de nabestaanden de kans te geven hun rechten om te zetten naar bepaalde tijdsgraven. Is er geen animo meer voor, dan kunnen ze geruimd worden.

Vanwege de emotionele belasting en het specialistische karakter wordt het ruimen van graven uitgevoerd door een gespecialiseerd bedrijf. De begraafplaatsenploeg wordt hier in principe niet mee belast.

Vanaf 2012 zijn in de voormalige gemeente Geldermalsen de eerste ruiming (boven- en ondergronds) uitgevoerd. De aantallen staan in tabel 3.2.2 op de volgende pagina weergegeven. In Neerijnen en Lingewaal hebben geen ruiming plaatsgevonden in de afgelopen jaren, met uitzondering van enkele individuele ruiming op verzoek van de rechthebbenden.

nr	Begraafplaats	Aantal geruimde graven 2012	Aantal geruimde graven 2014	Aantal geruimde graven 2015	Aantal te ruimen graven 2016	Aantal te ruimen graven 2017	Aantal te ruimen graven 2018 (gepland)
	Gemeente Geldermalsen						
001	Acquoy, Achterweg	0	0	0	0	21	0
002	Beesd, Schuttersweg	0	0	95	0	0	49
003	Beesd, Veerweg	0	0	0	0	0	0
004	Enspijk, Beemd	20	17	0	0	0	0
005	Deil, 't Oosteneind	0	0	57	6	0	0
006	Meteren, Bredestraat	0	0	32	1	0	41
007	Meteren, Rijksstraatweg	0	0	0	0	0	0
008	Buurmalsen, Lingedijk	0	0	40	17	0	0
009	Geldermalsen, Emmalaan	19	36	65	77	80	9
010	Geldermalsen, D.J. van Wijkstraat	0	0	0	0	0	0
	Totaal	39	53	289	101	101	99

Tabel 3.2.2: Aantal geruimde en te ruimen graven 2012 tot en met 2018 in de voormalige gemeente Geldermalsen

In de capaciteitsberekening zijn de voorgenomen ruiming voor de periode na 2018 opgenomen.

Schudden van graven

Een alternatief voor het ruimen van graven is het schudden van graven. Bij het schudden worden alle menselijk resten op alle diepten uit een graf verzameld en onderin hetzelfde graf geborgen. Zo ontstaat ruimte voor nieuwe graven. Het schudden gebeurt meestal op speciaal verzoek van individuele rechthebbenden.

Schudden is een activiteit met een emotionele belasting en dit wordt in principe uitgevoerd door een gespecialiseerd bedrijf. Het schudden wordt meestal gelijktijdig uitgevoerd met het maken van het graf.

3.3 Differentiatie algemene begraafplaatsen

Er zijn in alle kernen begraafplaatsen aanwezig en er is een ruime keuze in de manier van begraven die wordt geboden. Dit betreffen algemene graven, particuliere graven, kindergraven, asverstrooien, urnennissen of urnengraven. Binnen de voormalige gemeente Lingewaal is het mogelijk op diverse begraafplaatsen as te verstrooien, op de overige locaties is dit nog niet mogelijk.

3.3.1 Stand van zaken kindergraven

Op alle begraafplaatsen zijn kindergraven aanwezig. Dit zijn kleinere grafstroken dan de graven voor volwassenen. Op de begraafplaatsen wordt dit verschillend ingevuld. Soms liggen deze wat achteraf in een hoek (Enspijk, Heukelum), soms verspreid, in een aparte rij of zoals bijvoorbeeld in Asperen, Buurmalsen en Geldermalsen liggen ze bij elkaar. Er is behoefte om een speciale plek voor kindergraven te maken in de vorm van bijvoorbeeld een hofje zoals aanwezig is op de nieuwe begraafplaats in Spijk. Op de begraafplaats in Buurmalsen is eind 2017 een apart veldje voor kindergraven aangelegd. In de voormalige gemeente Geldermalsen konden, als een kind overlijdt en in een particulier graf werd begraven, de ouders het graf ernaast reserveren. Dit was de enige mogelijkheid om een graf te reserveren. Deze mogelijkheid was er in Neerijnen en in Lingewaal niet. Voor deze en andere bijzondere situaties kan een verzoek worden ingediend bij het college van B&W.

3.3.2 Stand van zaken keldergraven

In de gemeenten worden gemiddeld 3 a 4 keldergraven per jaar uitgegeven. De gemeente geeft alleen het graf aan. De begrafenisondernemer en/of rechthebbende regelt de aanschaf en plaatsing van de kelder en informeert de gemeente wanneer de kelder geplaatst wordt.

3.3.3 Stand van zaken asbestemming

Nabestaanden kunnen kiezen wat ze na het crematieproces met de as willen doen. De as kan in een urn op de begraafplaats worden geplaatst in de urnenmuur of in een urnengraf.

Op de algemene begraafplaatsen in de voormalige gemeente Lingewaal zijn strooivelden aangelegd. Deze worden echter weinig gebruikt. In de voormalige gemeente Geldermalsen zijn deze er nog niet. Er kunnen nog locaties aangewezen worden. Er gelden maximale afmetingen voor het gedenkteken op asverstrooivelden, zie nadere regels.

Niet op alle begraafplaatsen zijn urnenmuren aanwezig. De aanwezige urnenmuren worden erg weinig gebruikt.

3.3.4 Graven onbepaalde tijd

In de gemeente West Betuwe liggen graven voor onbepaalde tijd. Deze worden niet meer uitgegeven door de gemeente.

In gemeente Geldermalsen wordt vanaf 2012 voor de graven van onbepaalde tijd onderhoudskosten in rekening gebracht omdat die voor die tijd niet geheven werden.

In Neerijnen zijn in het verleden (tot ca 1997) alleen maar graven voor onbepaalde tijd uitgegeven. Nu kan dit niet meer. Men betaalde een eenmalig bedrag voor grafrecht en een eenmalig bedrag voor onderhoud. Nóg verder in het verleden (jaren 70/80) kon men jaarlijks voor het onderhoud betalen. Er is toen een actie geweest waarbij men in 1 x een bedrag voor 10 jaar kon betalen en daarmee was het onderhoud voor altijd afgekocht. Door Neerijnen worden er geen jaarlijkse bedragen meer in rekening gebracht voor onderhoud.

In de gemeente Lingewaal is het grafrecht inclusief het algemeen onderhoud van de begraafplaats. (Lingewaal tot en met 2006 uitgegeven inclusief het algemeen onderhoud). In 1960 en in 1972 is er een mogelijkheid geweest voor het afkopen van het onderhoud. Voor Spijk en Vuren zal er ook een dergelijke afkoop regeling zijn getroffen.

Sinds 2012 betalen de mensen die een nieuw graf hebben binnen Lingewaal onderhoudsrecht voor de gehele begraafplaats en de graven. Dit wordt in West Betuwe gelijkgesteld.

3.3.5 Gedenkparken en administratief gesloten begraafplaatsen

In de gemeente zijn enkele begraafplaatsen waar geen nieuwe graven meer worden uitgegeven (maar nog wel een enkele bijzetting). Voor Neerijnen is voor Tuil reeds aangegeven dat dit een gedenkpark wordt.

Neerijnen heeft ingestemd om de administratief gesloten begraafplaatsen weer open te stellen. Er vinden nu alleen enkele bijzettingen plaats. Hier zouden veel zg. algemene graven liggen welke verlopen zijn. Deze zouden geruimd kunnen worden. Er is door de voormalige gemeente Neerijnen geen actie hierop genomen. Aandacht is er dan voor inrichting van de begraafplaats en keuzes vast te leggen wat te doen als er in dezelfde kern nog een begraafplaats ligt.

Voor Tuil St. Antoniestraat vindt nog heel af en toe een bijzetting in een gereserveerd graf plaats, de begraafplaats Varik –Kerkstraat is gesloten en daar vinden ook geen bijzettingen meer plaats.

In Asperen naast de kerk is een deel begraafplaats wat nog bij de gemeente Lingewaal behoort. Er wordt niet meer begraven en het onderhoud wordt ook niet bij begraafplaatsen gerekend maar in het onderhoud van de groenvoorzieningen. Dit kan worden beschouwd als gedenkpark. Dit heeft in het plan geen verdere uitwerking.

Geldermalsen heeft nog geen enkele begraafplaatsen gesloten. Er hebben op Beesd (Veerweg), Meteren (Rijksstraatweg) en Geldermalsen (D.J. van Wijkstraat) de laatste jaren geen bijzettingen plaatsgevonden.

De gemeente West Betuwe heeft in haar coalitieakkoord opgenomen dat er een harmonisatie komt van het begraafplaatsenbeleid, waarmee we begraven betaalbaar willen houden voor onze inwoners. Het voornemen is door de kosten van een deel van het groenonderhoud op begraafplaatsen van oude, niet meer gebruikte begraafplaatsen, niet te dekken uit het beheerplan begraafplaatsen. Met het benoemen van deze zg. gedenkparken betekent dit, dat het administratief beheer onderdeel wordt van groenvoorziening in de exploitatie en daarmee een beheersing van de kostendekking van begraafplaatsen.

3.3.6 Natuurbegraven

In de gemeenten is natuurbegraven nu niet mogelijk. De wens is aanwezig en zal onderzocht worden welke mogelijkheden aanwezig zijn.

3.4 Uitstraling van de begraafplaatsen

3.4.1 Stand van zaken terreinkwaliteit

In deze paragraaf wordt de kwaliteit van het terrein besproken. In hoofdstuk 5 komen de maatregelen aan bod. De terreinkwaliteit van de begraafplaatsen is beoordeeld aan de hand van:

- de visuele kwaliteit van de begraafplaatsen en de graven in het algemeen;
- de kwaliteit van de bomen;
- de kwaliteit van het groen (gras en beplanting);
- de kwaliteit van de verhardingen;
- de kwaliteit van de voorzieningen;
- de kwaliteit van de ondergrond.

Vervolgens gaat het hoofdstuk in op de maatregelen en knelpunten voor de aankomende planperiode. De maatregelen staan in concrete opsommingen beschreven.

Beeldkwaliteit van de begraafplaatsen in het algemeen

In het najaar van 2017 is op alle begraafplaatsen een schouw uitgevoerd om de kwaliteit en de benodigde maatregelen per locatie te bepalen. De gedetailleerde resultaten van deze schouw zijn terug te vinden in bijlage A2. Opgemerkt wordt dat de opname een eenmalige momentopname is en niet een langdurige monitoring of aan het gestelde beeld wordt voldaan.

Uit de schouw blijkt dat het algemene kwaliteitsniveau van het dagelijkse onderhoud vrijwel op alle begraafplaatsen in 2017 op A-niveau ligt (CROW methodiek beeldkwaliteit). De technische staat is wisselend. De beeldkwaliteit heeft zich gecontinueerd en de kwaliteit is vanaf 2015 op niveau gebleven. De enige uitzondering is de begraafplaats Meteren-oud en Beesd-Oude Veerweg (oude begraafplaats). Deze monumentale begraafplaatsen verliezen aan kwaliteit. Zij hebben geringer aandacht in het onderhoud, omdat het weinig gebruikers meer heeft en daarmee een lagere prioriteit heeft. Dit is eigenlijk een slechte ontwikkeling.

Het algemene kwaliteitsniveau van alle begraafplaatsen in Neerijnen ligt niet op A-niveau. Met name de oude begraafplaatsen als Haaften Engelenhof, Tuil St Antoniestraat, Varik Kerkweg en Ophemert Hermoesstraat wordt de afgesproken beeldkwaliteit niet gehaald.

Voor de begraafplaatsen in Lingewaal geldt hetzelfde alleen wordt het negatieve kwaliteitsniveau bepaald door het onderhoud van het gras. Dit ligt hier in het algemeen ruim onder het A-kwaliteitsniveau. Ook vergen de veelal oude bomen aandacht in snoei en inboet.

Het beheer van de grafstroken maakt deel uit van het beheer van de begraafplaatsen. Ook de grafstroken zouden een A-kwaliteit moeten hebben. Door de vele verzakkingen en ongelijke liggingen van de grafmonumenten wordt deze kwaliteit voor de meeste begraafplaatsen geldt niet gehaald.

Beeldkwaliteit van de grafmonumenten in het algemeen

Het stellen van verzakte stenen en het verzorgen van het graf is een taak van de rechthebbenden. Het aanschrijven van de rechthebbenden die onderhoud nalaten, is onderdeel van beheer van de begraafplaats. De gemeente moet actief hiermee omgaan door het aanschrijven van de rechthebbenden, die onderhoud nalaten.

De monumenten bepalen wel sterk het netheidsbeeld. De oude graven vertonen veel scheefstand en verval, echter dit geeft met haar omgeving ook een bepaalde sfeer.

De boomkwaliteit

De meeste bomen zijn in 2015 gecontroleerd (Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal). In West Betuwe worden de bomen in een cyclus van eens in de drie jaar gecontroleerd door middel van de Boomveiligheidscontrole (BVC, voorheen de VTA controle).

In Geldermalsen zijn in het najaar van 2018 alle bomen opnieuw gecontroleerd. In Neerijnen geldt dat elk jaar één derde deel van het bomenbestand wordt geïnspecteerd waarbij de 'attentiebomen' jaarlijks beoordeeld worden. Begin 2018 zijn in Lingewaal alle bomen gecontroleerd.

Diverse (aandachts- en attentiebomen worden elk jaar geïnspecteerd en of gecontroleerd. De gemeente Lingewaal stelt jaarlijks een snoeiplanning op. Bomen worden op basis van deze planning gesnoeid.

De boomkwaliteit laat op veel begraafplaatsen in West Betuwe te wensen over. Met name op de oude begraafplaatsen of oude gedeelten verkeren veel oude bomen in matige tot slechte conditie. Meerdere monumentale bomen zijn aangetast door schimmels en zwammen waardoor het risico bestaat dat deze verwijderd moeten worden. Daarnaast gelden op meerdere begraafplaatsen dat bomen aangetast zijn door onder andere essentaksterfte en kastanjebloedingsziekte. De inschatting is dat 25 – 30% van de zeer oude bomen tussen nu en 15 jaar vervangen moet worden.

Het is een bewuste keuze om de oude bomen te handhaven, ook al kost dit soms extra inspanning.

De graskwaliteit

Het maaibeeld van het gras is per begraafplaats wisselend, de frequentie per begraafplaats voor het maaien is ook wisselend. De kleinere percelen op de begraafplaatsen worden met kleine handmaaiers gemaaid waardoor het maaibeeld beter is.

Technisch gezien is de kwaliteit van het gras goed. Op enkele delen is het matig. Het gras is veelal hobbelig en heeft beschadigingen. Herstel van schadeplekken is alleen mogelijk door renovatie.

Door de klei-ondergrond ontstaan verzakkingen en daardoor treedt snel spoorvorming op. Bij uitvoering van het onderhoud moet aandacht zijn om dit te voorkomen.

De kwaliteit van de beplanting

De kwaliteit van de beplanting is in het algemeen op alle begraafplaatsen goed. Er is aandacht voor het dagelijks onderhoud en gesteld kan worden dat het dagelijks onderhoud goed wordt uitgevoerd.

Het snoeien vraagt aandacht en is niet op alle locaties goed uitgevoerd. Geconstateerd is dat er tussen de gemeenten onderling een ander 'snoeieregime' wordt gevoerd. Er worden op sommige locaties alle heestervakken als blokhagen gesnoeid waardoor de natuurlijke vormen van de beplanting teniet worden gedaan. Dit gaat vervolgens ten koste van bloei en vruchten.

Het is wenselijk om in de gemeente West Betuwe bij snoei uit te gaan van de natuurlijke groeivorm van de beplanting en uitgaan van een uniforme snoeiwerkwijze.

Bosplantsoen(randen)

Veel begraafplaatsen zijn omrand met bosplantsoen. Het beleid van de afgelopen jaren was gericht op een net onderhouden (cultureel) bosplantsoen in tegenstelling tot een wild bosplantsoen. Daarnaast is het beleid dat de kwaliteit van het bosplantsoen hoog moet zijn (niveau A volgens de CROW-methodiek).

De schouw wijst uit dat het bosplantsoen op veel plaatsen oud en versleten is. Er is sprake van achterstallig onderhoud op enkele begraafplaatsen in de vorm van veel houtige opslag (kleine, nieuwe boompjes uit de zaden van de bomen), bramen, overwoekering, dood hout en verstikte planten. Dit laatste kan worden opgelost door snoeien waardoor de beplanting verjongd en consequent onderhouden wordt.

De kwaliteit van de verhardingen

De kwaliteit van de verhardingen varieert sterk. Deze is goed tot uitstekend als het gaat om elementen en asfalt verhardingen. De grindpaden laten in een aantal gevallen te wensen over. Het grind ligt namelijk te los en is niet egaal. Hierdoor is de toegankelijkheid voor minder validen in een aantal gevallen beperkt.

In Neerijnen zijn de grindpaden opgesloten met een opsluitband. Dit ziet er strak en netter uit en is beter beheersbaar. Echter in Neerijnen hebben niet alle paden de gewenste kwaliteit. Bij veel locaties voldoet de vlakheid niet.

Lingewaal heeft recentelijk aangelegde paden die technisch goed tot uitstekend zijn (asfaltpaden). Goede paden zijn er ook in Geldermalsen. Andere grindpaden zijn wel goed begaanbaar voor minder valide i.v.m. het gekozen duomix met split, een constructie die in Geldermalsen in overleg met het gehandicapten platform is gekozen.

Als gevolg van de wetgeving is overgestapt naar chemievrij onkruidbeheer. Het kost daardoor meer inspanning om de gewenste beeldkwaliteit te handhaven.

De kwaliteit van de voorzieningen

- In algemene zin geldt dat alle banken in goede staat verkeren, van een enkele bank is de technische kwaliteit matig. Er is een wens vanuit de bezoekers/gebruikers om op diverse plekken banken toe te voegen.
- In 2013 zijn de afvalbakken vervangen in Geldermalsen. Ze zorgen voor een eenheid in de uitstraling. Door duurzaam materiaalgebruik gaan de bakken lange tijd mee. Daarnaast zijn de afvalbakken zodanig opgesteld dat ze goed bereikbaar zijn voor de bezoekers en tegelijkertijd makkelijk geleegd kunnen worden. In Lingewaal en Neerijnen worden klike's toegepast. Dit heeft een minder fraaie uitstraling en is niet wenselijk gezien de uitstraling. Als maatregel wordt voorgesteld deze te vervangen voor afvalbakken.
- Alle begraafplaatsen zijn voorzien van informatiepunten. De uitstraling is erg verschillend van primitief tot professioneel. In kader van de harmonisatie verdienen de begraafplaatsen éénduidige informatiepunten. De informatiepunten van Geldermalsen kunnen als voorbeeld dienen. In Neerijnen worden deze gedeeltelijk naar het voorbeeld van Geldermalsen in 2018 geplaatst.
- In Geldermalsen is sinds 2017 op elke begraafplaats een vorstvrij watertappunt aanwezig. (m.u.v. de 3 oude begraafplaatsen). Hierdoor is het mogelijk om het gehele jaar water aan te bieden en hoeven de tappunten in de winter niet meer afgesloten te worden. Neerijnen en Lingewaal hebben geen vorstvrije exemplaren. Deze kranen worden in de winter afgesloten.
- Veel poorten op de begraafplaatsen hebben een mooie uitstraling. Ze zijn of vernieuwd (Geldermalsen) of hebben onderhoud nodig. Neerijnen mag meer aandacht hiervoor geven waardoor de begraafplaatsen meer uitstraling krijgen.
- De baarhuisjes verkeren in goede staat en worden goed beheerd.
- De servicepunten zijn in Geldermalsen daar waar aanwezig goed (op de drie oude begraafplaatsen in Geldermalsen en op enkele andere begraafplaatsen niet aanwezig). Neerijnen en Lingewaal zijn de servicepunten goed, maar de uitstraling kan beter. Een servicepunt is namelijk meer dan alleen een plek om materiaal op te bergen. Het is ook een ontmoetingsplaats voor bezoekers.

De kwaliteit van de ondergrond

In het beheerplan begraafplaatsen Geldermalsen 2009 zijn van alle begraafplaatsen in Geldermalsen bodemprofielen bepaald om de samenstelling van de bodem in kaart te brengen (zie bijlage A1). De aanwezigheid van klei in combinatie met een hoge grondwaterstand kan namelijk leiden tot onvolledige lijkvertering. Bij de nieuwere delen op de begraafplaatsen is hier in het verleden rekening mee gehouden door de terreinen op te hogen. Helaas is dit veelal met klei gebeurd. Door de dichte structuur van het materiaal kan de lijkvertering soms slecht op gang komen. Ook zorgt de geringe doorlatendheid van klei op enkele locaties voor een slechte afwatering.

Op basis van de bodemprofielen zijn in 2009 voor nagenoeg alle begraafplaatsen in Geldermalsen verbeteringsvoorstellen gedaan in de vorm van ophogen, drainage, boren van grindpalen en het vervangen van klei door lichtere grond in de graven. Een groot deel van die maatregelen is uitgevoerd. Een deel staat nog in de planning en wordt zoveel mogelijk gecombineerd met het ruimen van graven.

In 2012 is gestart met het ruimen van graven. Toen werd ook zichtbaar hoe het gesteld was met de lijkvertering. Bij de meeste geruimde graven was sprake van een goede lijkvertering, met uitzondering van de enkele graven op het nieuwe deel van Geldermalsen-Emmalaan en de graven waar gebruik is gemaakt van slecht verteerbare lijkhoezen. Dat betekent dat de kwaliteit van de ondergrond toch voldoet aan de wensen ten aanzien van lijkvertering. Dit ondanks het feit dat de kwaliteit van de ondergrond in technische zin ook niet optimaal is. Het blijkt dat de grondslag plaatselijk heel verschillend kan zijn. De genomen bodemprofielen geven dus een lokaal beeld.

In Neerijnen is de kwaliteit en drooglegging dusdanig dat er maar één-diep begraven kan worden. Daar zijn de begraafplaatsen onvoldoende opgehoogd om twee diep te kunnen begraven. Consequentie van één diep begraven is dat er veel reserveringen zijn. Als vader komt te overlijden wordt het direct aangrenzende graf voor moeder gereserveerd. Dit heeft invloed op de capaciteit van de begraafplaatsen. Lingewaal daarentegen kan op de meeste plaatsen wel twee diep begraven.

Van de begraafplaatsen in deze gemeenten zijn geen bodemgegevens bekend. Wel is bekend dat er op diverse locaties knelpunten zijn met grondwater en bodemomstandigheden. Er zijn diverse verzakkingen geconstateerd van graven door de scheefstand van stenen en oneffenheden in de grindpaden. Veelal wordt dat veroorzaakt door het inzakken van de kist.

Drooglegging van de graven

In het algemeen geldt dat een deel van de begraafplaatsen in West Betuwe last heeft van tijdelijk onvoldoende drooglegging. Deels komt dit voort uit de hoge waterstanden in de rivieren.

Niet alle begraafplaatsen in Geldermalsen voldoen aan de wettelijke eisen als het gaat om de drooglegging bij twee-diep begraven. Bij twee-diep begraven is een drooglegging van 2,20 m nodig te opzichte van het maaiveld. Op het oude deel van de begraafplaats in Geldermalsen-Emmalaan (fase 1) en op de begraafplaats in Deil (voorstel deel aan de dijkzijde) is dit niet het geval. Het is niet mogelijk om op deze locaties drainage aan te leggen gezien de beperkte drooglegging, de aanwezigheid van bomen en de aanwezige inrichting. In Geldermalsen wordt sinds 2012 op dit deel één-diep begraven. In Deil is dit al de gangbare werkwijze.

In Neerijnen is de drooglegging beperkt (hoge grondwaterstanden) waardoor er slechts in één laag begraven kan worden. Dit geldt niet voor de nieuwe begraafplaats in Haaften nieuw, waar uitgegaan was van twee-diep begraven. Sinds 2 jaar wordt hier ook één-diep begraven. Voor de begraafplaats Haaften wordt onderzocht of hier twee-diep begraven kan worden.

In Lingewaal kan op de begraafplaats overal twee-diep begraven worden met uitzondering van de begraafplaatsen in Vuren (oude en algemene). Hier wordt één-diep begraven.

Grafnummerbordjes

Op de begraafplaatsen staan verschillende soorten grafnummerbordjes van verschillend materiaal zoals ijzer, beton, kunststof e.d. Om een uniform beeld te krijgen zijn op de begraafplaatsen in gemeente Geldermalsen in 2016 alle grafnummerbordjes vervangen door kunststof bordjes met hetzelfde lettertype. De nummering komt overeen met de nummering in de administratie en op de tekeningen.

Gemeente Neerijnen heeft plastic groene bordjes. Lingewaal heeft twee soorten grafbordjes stenen palen en plastic bordjes met graf nummers.

3.4.2 Gebouwen

In de gemeente Geldermalsen zijn de gebouwen op de begraafplaatsen onderdeel van het begraafplaatsenbeheer. In het beheerplan 2017 – 2021 is naast jaarlijks beheer ook het meerjarenonderhoud opgenomen. Bouwkundige elementen als baarhuisjes en poorten zijn opgenomen in het huidige plan. De vervanging van de gebouwtjes valt buiten deze planperiode.

In de gemeente Lingewaal geldt dat het beheer en onderhoud van gebouwen valt onder gebouwenbeheer, in de begroting maakt het onderdeel uit van beheer begraafplaatsen. Er is meerjarenonderhoudsplanung opgesteld in 2015 voor de periode 2015-2025.

In Neerijnen geldt net als in Geldermalsen dat bouwkundige elementen als baarhuisjes, poorten en hekwerken vallen onder het begraafplaatsbeheer. Voor Neerijnen is een onderhoudsscenario opgesteld (13-07-2017) die in gaat op het doelmatig beheer van de gebouwen. Hiermee is in concept inzicht in de meerjarenonderhoudsplannen (40 jaar) voor diverse gebouwen op de begraafplaatsen te Neerijnen. In het onderhoudsplan worden aanbevelingen gedaan inzake uit te voeren onderhoud. Hierbij is begroot conform een aantal standaard onderhoudsuitgangspunten. Uit inventarisatie blijkt dat in Neerijnen bijna geen gebruik maakt van de baarhuisjes, maar dat deze alleen voor opslag e.d. worden gebruikt.

Het grafmonument Dutry van Haeften in Neerijnen is opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan gebouwen.

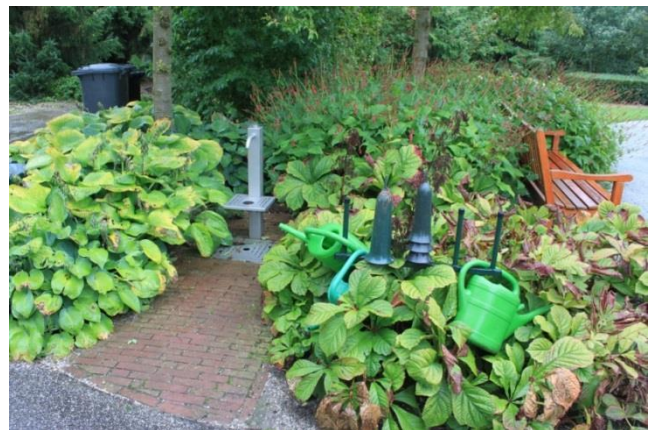
Afbeelding 3.4.1: Poort, begraafplaats Varik Weiweg

Afbeelding 3.4.2: Servicepunt sober maar doelmatig, begraafplaats kerk Heukelum.

Afbeelding 3.4.3: Spoorvorming gazon begraafplaats Beesd

Afbeelding 3.4.4: Nieuw watertappunt, begraafplaats Buurmalsen

Afbeelding 3.4.5.: Gebouw voor opslag en voorzieningen, begraafplaats Est

Afbeelding 3.4.6.: Grindpaden, begraafplaats Geldermalsen

3.4.3 Stand van zaken parkeervoorzieningen

Parkeervoorzieningen buiten de begraafplaats vallen in Geldermalsen en Lingewaal buiten het beheer van de begraafplaatsen. In Neerijnen zijn ze onderdeel van het beheer begraafplaats. Aangezien de parkeervoorzieningen van belang zijn voor een vlotte afwikkeling van de begrafenissen worden ze hier genoemd.

- In Buurmalsen ontstaat verkeershinder bij een begrafenissen door beperkte verkeersruimte. Verkeer kan elkaar op de dijk niet passeren. Dit wordt opgelost door de weg tijdelijk af te zetten en het verkeer in één richting om te leiden tijdens de aankomst en het vertrek van de stoet. Deze maatregel werkt goed en levert weinig problemen op. Het leidt wel tot extra inzet van de medewerkers.
- Er is onvoldoende parkeergelegenheid bij de begraafplaats in Deil, maar dit leidt zelden tot echte problemen. De begraafplaats ligt aan een dijk, waardoor dit probleem onoplosbaar is. Deze situatie blijft zo bestaan.
- Bij de begraafplaats in Meteren (Bredestraat) is onvoldoende parkeergelegenheid. Dit is een te accepteren situatie. Eventueel kan er extra ruimte gecreëerd worden voor auto's door een herinrichting van de entree. Deze maatregel is niet noodzakelijk en daarom niet in dit beheerplan meegenomen.
- Bij grote begrafenissen in Ophemert is soms ook overlast door parkeerders. Echter voor incidenten is het niet wenselijk maatregelen te treffen en daarom in dit beheerplan niet meegenomen.

Voor het parkeren bij de overige begraafplaatsen zijn geen knelpunten bekend.

3.4.4 Monumentale begraafplaatsen en grafmonumenten

Van de gemeentelijke begraafplaatsen zijn er 13 (Geldermalsen 5, Neerijnen 4 en Lingewaal 4) geheel of gedeeltelijk tot monument verklaart.

De gemeentelijke begraafplaatsen met (gedeeltelijke) monumentale status liggen in Geldermalsen (D.J. van Wijkstraat), Meteren (Rijksstraatweg), Deil, Enspijk en Beesd (Veerweg). In bijlage Ontwikkelvisie is een beschrijving van deze begraafplaatsen opgenomen. Omdat het gemeentelijke monumenten zijn, heeft de gemeente de taak deze begraafplaatsen te beschermen.

Alleen op de begraafplaatsen Deil en Enspijk worden nog nieuwe graven uitgegeven. Op de overige monumentale / oude begraafplaatsen worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Bijzettingen vinden nog incidenteel plaats. In Meteren-Rijksstraatweg loopt de kwaliteit van de begraafplaats terug, omdat er weinig rechthebbenden / bezoekers zijn en de grafmonumenten niet meer onderhouden worden. Om de historische waarde duurzaam in stand te houden is bescherming gewenst.

In Neerijnen zijn er geen monumentale begraafplaatsen, maar administratief gesloten begraafplaatsen. Bij de gemeentelijke begraafplaats staat Tuil -St. Antoniestraat benoemt. Deze hoort echter bij administratief gesloten begraafplaatsen. Tuil Haarstraat hoort bij de gemeentelijke begraafplaatsen.

Het grafmonument Dutry van Haeften in Neerijnen is opgenomen in het meerjarenonderhoudsplan gebouwen.

In Lingewaal zijn er geen monumentale begraafplaatsen.

Afbeeldingen 3.4.7 en 3.4.8.: Het kruis op begraafplaats Beesd-Veerweg en een aantal graven (monumenten van rechthebbenden) verkeren in zeer slechte staat.

Afbeeldingen 3.4.9 en 3.4.10. Grafmonument bij Heukelum oude kerk en Herwijnen

Op meerdere begraafplaatsen komen graftrommels voor. Een graftrommel is een element (vaak ovaal en gemaakt van ijzer of zink) dat met een glasplaat wordt afgesloten. Het element wordt gevuld met diverse versieringen en of een foto. Tot de vijftiger jaren werden deze vaak toegepast maar nu nog slechts zelden. In Buurmalsen liggen er 3, begraafplaats Herwijnen heeft ook diverse trommels die enkele jaren terug zijn gerestaureerd.

Afbeelding 3.4.11 Voorbeeld graftrommel

3.5 Grafrechten en beheerverordening, kostendekking

3.5.1 Evaluatie grafrechten en onderhoudsrechten Geldermalsen

Vóór 2012 was in gemeente Geldermalsen alleen sprake van grafrechten. In 2012 zijn de onderhoudsrechten voor het algemeen onderhoud begraafplaatsen ingevoerd.

De onderhoudsrechten gelden niet alleen voor de nieuwe graven, maar ook voor de bestaande graven. Dit kon jaarlijks worden betaald. De meeste rechthebbende van de bestaande graven hebben de onderhoudsrechten afgekocht. Dat wil zeggen, ze hebben alle onderhoudsrechten betaald voor de resterende jaren dat ze rechthebbende zijn van het graf. In de financiële administratie van de gemeente is dit gelabeld geld, dat in een voorziening is opgenomen.

Vanaf 1 januari 2012 is bij nieuw uit te geven graven en verlenging niet meer mogelijk om het onderhoudsrecht jaarlijks te betalen. De rechthebbenden van een algemeen graf betalen voor een periode van tien jaar vooruit, of twintig jaar bij een particulier graf. Ook dit geld komt in de voorziening.

In 2031 komt een einde aan de jaarlijkse betalingen met uitzondering van de graven voor onbepaalde tijd.

De onderhoudsrechten zijn met ingang van 1 januari 2012 bij verlenging en nieuw uit te geven graven toegevoegd aan de grafrechten en als één bedrag opgenomen in de tarievenlijst, maar dit wordt in West Betuwe weer als twee afzonderlijke bedragen vermeld.

3.5.2 Evaluatie grafrechten en onderhoudsrechten Neerijnen

Bij de herindeling tot de gemeente Neerijnen (samenvoeging van de voormalige gemeenten Haaften, Waardenburg, Est en Opijnen, Varik en Ophemert) in 1978 bleek dat alleen de voormalige gemeente Waardenburg jaarlijks een bedrag voor het onderhoud van de graven in rekening bracht. Er is toen door de gemeente een afkoopregeling aangeboden waar door meerdere rechthebbenden gebruik van is gemaakt. Dit geldt tot het moment dat de begraafplaats gesloten is verklaard of er afstand is gedaan van het grafrecht. Er worden sinds 1997 geen graven meer voor onbepaalde tijd uitgegeven. In hoeverre voor het onderhoud van de begraafplaatsen hier nog beschikbaar financiële middelen aanwezig zijn is onduidelijk.

3.5.3 Evaluatie grafrechten en onderhoudsrechten Lingewaal

Sinds 2012 betalen de mensen die een nieuw graf hebben binnen Lingewaal onderhoudsrecht voor de gehele begraafplaats en de graven. Voor die tijd is het onderhoudsrecht afgekocht.

3.5.4 Stand van zaken kostendekkingsgraad

Uit de doorrekeningen voor het beheer van de begraafplaatsen uit 2017 blijkt dat de dekkingsgraad in 2017 van gemeente Geldermalsen 83% was. Van Neerijnen was deze 30% en Lingewaal zat op 51%. Let wel, de uitgangspunten voor dit percentage zijn voor de gemeenten verschillend. Als belangrijkste uitgangspunt geldt voor Geldermalsen dat hierin vervanging, dagelijks- en meerjarenonderhoud en eenmalige maatregelen zijn opgenomen. Voor Neerijnen is dit niet opgenomen. Voor Lingewaal is alleen dagelijks- en meerjarenonderhoud opgenomen. Voor gemeente West Betuwe is een kostendekking gewenst in de lijn van de drie gemeenten waarmee het begraven betaalbaar houden voor de inwoners van West Betuwe.

Het kostendekkingspercentage kan gewijzigd worden door keuzes te maken in de tariefstelling, of door kostensoorten te wijzigen of maatregelen niet uitvoeren. Dat is een draaiknop die later wordt toegelicht.

3.5.5 Investeringskosten uitbreiding begraafplaats Geldermalsen

De investeringskosten die nodig zijn voor de uitbreiding van de begraafplaats in Geldermalsen worden gekapitaliseerd (looptijd 40 jaar, € 411.700, rente 1,5%, annuïtair, de betaling start in 2021).

3.5.6 Stand van zaken beheerverordeningen

De gemeente heeft de bevoegdheid om een aanvullende gemeentelijke verordening te maken voor de onderwerpen die de wet regelt. De verordening mag niet in strijd zijn met de wet (art. 90). Hoe de verordening eruitziet, wordt niet in de wet beschreven.

In Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal is nu reeds een beheerverordening van toepassing. Deze verschillen op meerdere onderdelen van elkaar.

Naar aanleiding van dit beleids- en beheerplan zijn ook wijzigingen nodig in de beheerverordening. Voor de gemeente West Betuwe is een nieuwe beheerverordening opgesteld. Met de geactualiseerde beheerverordening is harmonisatie bereikt.

3.5.7 Stand van zaken nadere regels

De gemeente heeft de bevoegdheid om nadere regels op te stellen om onder andere duidelijkheid te geven over praktische zaken zoals de inrichting van graven en openstelling van de begraafplaats.

In Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal zijn nu reeds nadere regels van toepassing. Deze verschillen op meerdere onderdelen van elkaar zoals bijvoorbeeld de openingstijden, de aard grafbedekking en regels hiervoor.

Voor de gemeente West Betuwe zijn de nadere regels geharmoniseerd. Met de vaststelling van de nieuwe nadere regels is de harmonisatie bereikt.

3.5.8 Stand van zaken tarieven lijkbezorgingsrechten 2019

Het West Betuwe Beraad heeft afgelopen najaar 2018 de tarieven lijkbezorgingsrechten 2019 nog niet vastgesteld. Hiervoor is een amendement ingediend. Reden hiervoor is dat dit beheerplan nog bespreekbaar is gesteld en nog niet is vastgesteld. Zij zijn van mening dat de vaststelling van de lijkbezorgingstarieven dient te geschieden, eerst nadat er dit beheerplan begraafplaatsen West Betuwe is vastgesteld. De hoogte van de tarieven voor begraven en onderhoud heeft een directe relatie met de keuzen die in het beheerplan worden gemaakt waardoor het niet verstandig is om tweemaal de tarieven in korte tijd te wijzigen. De tarievenverordening wordt gelijktijdig met dit beleid- en beheerplan vastgesteld.

3.5.9 Beleid begraven op eigen terrein

Geldermalsen kent de Beleidsregel bijzondere begraafplaatsen op eigen grond (gemeente Geldermalsen 2011). Deze regels voor het begraven op eigen grond gelden in zeer strikte situaties (omvang, relatie, natuurschoonwet) en zijn op twee plaatsen gehonoreerd (Marienwaardt Beesd en Noordenhoek in Deil). Neerijnen en Lingewaal hebben geen beleid voor het begraven op eigen grond.

3.6 Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”

Op diverse begraafplaatsen zijn goede en eigentijdse voorzieningen, zoals baarhuisjes, watertappunten en gereedschap om de graven te verzorgen. Echter niet op alle locaties zijn deze aanwezig.

Het bijhouden van de grafadministratie gebeurt op adequate wijze om de mensen op correcte wijze van dienst te kunnen zijn. De gemeenten maken gebruik van diverse ondersteunende programma's hiervoor.

3.6.1 Oorlogsgraven

In de gemeente liggen diverse oorlogsgraven. Deels worden deze door gemeente beheerd en deels door andere organisaties waaronder de Oorlogsgravenstichting. De lijst oorlogsgraven wordt door de gemeente bijgehouden. Daarnaast komen er regelmatig vragen binnen over (mogelijke) oorlogsgraven. Er zijn rechthebbenden of geïnteresseerden die onderzoek doen naar het verleden en komen soms met bevindingen/aanvullingen. In de komende beheerplanperiode zal onderzoek verricht worden om een en ander in beeld te brengen (aantallen en dergelijke) en gaat de gemeente bepalen hoe hier mee om te kunnen en willen gaan.

In de gemeente zijn de volgende oorlogsgraven aanwezig:

Tabel 3.6.1.: Oorlogsgraven in de gemeenten

Locatie	Aantal	Beheer
Geldermalsen/Buurmalsen en Beesd	10	In juli 2015 heeft het College van Geldermalsen ingestemd met het in stand houden van vijf particuliere oorlogsgraven ten behoeve van het jaarlijks herdenken van de oorlogsslachtoffers. Naast deze vijf graven zijn er nog vijf oorlogsgraven in het beheer bij de Oorlogsgravenstichting. Ook deze worden door de gemeente, samen met de Oorlogsgravenstichting, onderhouden. Ieder jaar legt de gemeente met dodenherdenking bloemen op deze tien graven en zorgt rond 4 en 5 mei voor een extra onderhoudsronde.
Heukelum Oude begraafplaats.	3	3 in één graf die zijn geadopteerd door de openbare school van Heukelum (beheer gemeente, school verricht het onderhoud) en 1 oorlogsgraf is in beheer van de Oorlogsgravenstichting
Spijk Oude begraafplaats	1	in beheer Oorlogsgravenstichting
Vuren Oude begraafplaats	1	in beheer Oorlogsgravenstichting
Herwijnen	3	in beheer Oorlogsgravenstichting
Opijnen	8	in beheer Oorlogsgravenstichting. Hier vindt jaarlijks een grote herdenking plaats.
Ophemert	1	in beheer Oorlogsgravenstichting
Haaften	1	in beheer Oorlogsgravenstichting

Er zijn door de voormalige gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal oorlogsgraven consuls aangesteld. Hun werkzaamheden hebben betrekking op het onderhouden van de oorlogsgraven, de contacten met de Oorlogsgravenstichting en de 4 mei herdenking. Nu het één gemeente is geworden, wordt voor West Betuwe één oorlogsgravenconsul benoemd.

3.6.2 Voorlopen

Het is de wettelijke taak van de gemeente om het formulier verlof tot begraven in ontvangst te nemen en te controleren bij een begrafenis. Een voorloper is verplicht dit te controleren alvorens tot het begraven over te gaan. Mede hierdoor is het de wens van de gemeente om het voorlopen in eigen beheer te gaan en blijven uitvoeren. In Geldermalsen en Lingewaal werd altijd al voorgelopen. In Neerijnen is geen voorloper van de gemeente aanwezig en werd door de uitvaartleider zelf verzorgd. Het formulier werd vervolgens in een brievenbus gedaan. Het voorlopen past prima bij het hostmanship dat de nieuwe gemeente wil uitdragen.

3.7 Eigen organisatie

3.7.1 Stand van zaken wettelijke eisen

Het onderhoud van de begraafplaatsen en het begraven wordt uitgevoerd door de buitendienst en derden. Voor alle betrokkenen moeten de werkomstandigheden voldoen aan de wetgeving.

Als voorbeeld: één van de risico's die kunnen optreden bij het grafdelven is het instorten van het graf. Door aluminium bekisting aan te brengen, wordt het risico aanzienlijk verkleind. De buitendienst werkt met aluminium bekisting.

Arbo-voorschriften

Werken op een gemeentelijke begraafplaats valt onder het gemeentelijk Arbo-beleid. Hier wordt voor West Betuwe aan voldaan. Voor het punt 'sanitaire voorziening' wordt hiervan afgeweken. Volgens de wet moet op alle begraafplaatsen een sanitaire voorziening voor de medewerkers aanwezig zijn. Op de meeste begraafplaatsen is dit niet het geval. Dit wordt opgelost door uit te wijken naar voorzieningen op andere begraafplaatsen of de gemeentewerf.

Risico-inventarisatie en evaluatie (Ri&E)

De laatste Risico-inventarisatie en evaluatie voor de buitendienst in Geldermalsen is uitgevoerd in 2015, in Neerijnen in 2015 en voor Lingewaal in 2014. De huidige stand van zaken is op dit moment niet bekend maar zal in de nieuwe organisatie met regelmaat opgepakt worden om te komen tot een harmonisatie van Ri&E beleid.

3.7.2 Huidige organisatie (2018)

Binnen de gemeentelijke organisaties van Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal zijn de beheertaken van de begraafplaatsen verspreid over meerdere taakvelden. Hierdoor vindt de inzet op de juiste plek in de organisatie plaats.

In Geldermalsen is een primaathouder aangesteld in de persoon van het afdelingshoofd Ruimtelijk Beheer. Voor Lingewaal is dit afdelingshoofd Ruimtelijke zaken en voor Neerijnen is dit de teamleider binnendienst van Avri (het beheer en onderhoud is uitbesteed aan Avri).

In de onderstaande tabel is weergegeven welke taakvelden bij het begraafplaatsenbeheer betrokken zijn.

Tabel 3.7.: Betrokken taakvelden bij het product Begraafplaatsen

Medewerker	Activiteiten
Afdelingshoofd Ruimtelijk Beheer c.q. Afdelingshoofd Ruimtelijke zaken	• Primaathouder
sr. Projectleider Groen (Beleidsmedewerker groen- en begraafplaatsen) Teamleider groen / buitendienst	• Gedelegeerd primaathouder • Coördinator product begraafplaatsen • Budgetbeheerder • Opstellen beleidsplan • Opstellen beheerplan • Opstellen verordening • Kwaliteitszorg en productontwikkeling • Relatiebeheerder met externen
Taakveld	Activiteiten
Begraafplaatsenploeg	• Graf delven en sluiten graven • Voorlopen • Terreinbeheer/onderhoud

Medewerker	Activiteiten
	• Toezicht plaatsen gedenktekens
Klantcontactentrum (KCC) / Begraafplaatsadministratie	• Voorbereiden en coördineren uitvaarten • Begraafplaatsadministratie • Behandelen uitvaartaanvraag - grafuitgifte • Contacten met rechthebbenden • Opstellen en versturen grafaktes • Administratieve ondersteuning ruimen graven • Onderzoek onbekende rechthebbende • Afhandelen meldingen gedenktekens • Voorbereiden facturen • Aanleveren managementrapportages
Financiën	• Innen en dwangvorderingen leges • Opstellen tarievenverordening
Bouwkunde	• Gebouwenbeheer op begraafplaatsen
Wegbeheer / civiel	• Renoveren van de verhardingen op de begraafplaatsen
Waterbeheer	• Beheren van de beschoeiingen langs de waterkant • Jaarlijkse schouw • Maaien van watergangen

Uit het stakeholderoverleg dat heeft plaatsgevonden in het najaar van 2017 blijkt dat begraafplaatsenbeheer voldoende in de organisatie is ingebed. De activiteiten zijn duidelijk, taakverdeling heeft plaatsgevonden en werkzaamheden zijn op elkaar afgestemd en omschreven in diverse procesbeschrijvingen.

Zowel in gemeente Geldermalsen als in gemeente Neerijnen wordt het onderhoud van de begraafplaatsen door een gespecialiseerd vast team uitgevoerd waardoor het kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen op niveau kan worden gehouden. In Neerijnen is er een vaste ploeg die de begrafenissen uitvoeren. Het beheer wordt uitgevoerd door de buitendienstmedewerkers van Avri. In Lingewaal zijn alle groenmedewerkers actief betrokken bij het begraven en de kwaliteit van onderhoud van de begraafplaats.

De begraafplaatsadministratie van gemeente Geldermalsen (toenmalig KCC) heeft in het verleden de inzet van het KCC bij begrafenissen geëvalueerd. Zij hebben de aannamen van 2015 vergeleken met de werkelijke inzet van de afgelopen 2 jaar. De gehanteerde 1 fte bleek voldoende te zijn, met de aantekening dat er geen tijd is voor extra werkzaamheden. In de komende beheerplanperiode zal de begraafplaatsadministratie nader geëvalueerd worden omdat er nog wel een en ander uitgezocht moet gaan worden.

3.7.3 Stand van zaken regionale samenwerking

In 2015 is Regio Rivierenland (een samenwerkingsverband van tien buurgemeenten waar gemeente Geldermalsen en gemeente Neerijnen onderdeel vanuit maken) begonnen aan verkenning voor samenwerking op het gebied van instandhouding van begraafplaatsen. Het belangrijkste doel was de uitwisseling van kennis tussen de verschillende begraafplaatsbeheerders. Aan de hand van deze verkenning is duidelijk geworden wat de behoeften van de verschillende gemeenten zijn. Vooralsnog heeft deze samenwerking geen vervolg gekregen.

3.7.4 Evaluatie Databeheer terreinbeheer

Een goed beheer van de begraafplaatsendata is noodzakelijk voor:

- inzicht in uitgifte van graven en de capaciteitsberekening;
- het opstellen van contracten met externe partijen;
- het opstellen van onderhoudsplannen en werkpakketten;
- een goede inschatting van de benodigde werkzaamheden;
- het opstellen van een goede kostendekkingsberekening.

De beheergegevens van de begraafplaatsen zijn opgenomen in de beheerpakketten van de gemeenten. De gemeente Geldermalsen en Neerijnen werken met GBI, Lingewaal werkt met Kikker groen. Uit de inventarisaties van de oppervlakken die zijn uitgevoerd in het kader van dit beleidsplan, blijkt echter dat de oppervlakken nog niet volledig in kaart zijn gebracht. Niet alle graven op de uitbreidingslocaties zijn in Key2begraven opgenomen en daarmee zijn mogelijk ook de groenoppervlakten nog niet opgenomen. Als voorbeeld geldt dat de uitbreidingslocatie Ophemert wel is opgenomen maar de uitbreidingslocatie Est die wel is aangekocht maar niet is ingericht, ook niet opgenomen als toekomstige begraafplaats.

Wenselijk is alle oppervlakken in beeld te hebben. Deze transitie moet voor de begraafplaatsen aanleiding zijn om tot een 100% inventarisatie van de oppervlakten te komen.

In bijlage A3, A4 en A5 is een samenvatting van alle areaalgegevens opgenomen. Het overzicht bestaat uit gegevens uit het beheerpakket, aangevuld met extra informatie en dient als basis voor het kostendekkingsplan.

3.7.5 Evaluatie begraafplaatsadministratie

De gemeente is wettelijk verplicht om een register bij te houden van wie op welke plaats is begraven en waar eventuele asbussen zijn bijgezet (Wet op de lijkbezorging, artikel 27, 50, 65) en dit te archiveren op grond van de Archiefwet. Dit register is openbaar. In dit register wordt ook bijgehouden wanneer de grafrechten zijn afgelopen en wie de rechthebbende op het graf is.

De organisatie en registratie van uitvaarten en bijzettingen verloopt via het softwarepakket Key2Begraven (Geldermalsen en Neerijnen) en gravenadministratie (RS4U, High Focus) (Lingewaal). Er zijn goede contacten met buitendienst en begrafenisondernemers. Er zijn korte lijnen en dat functioneert goed.

In de begraafplaatsenadministratie wordt onder meer het volgende bijgehouden:

- grafnummers;
- overledene;
- rechthebbenden;
- termijnen;
- bijzonderheden.

Aandachtspunten zijn de volgende:

- administratief systeem van Lingewaal is verouderd en update van gebruikte systemen is wenselijk;
- historische graven zijn niet volledig in beeld; wenselijk is richtlijnen hiervoor op te zetten;
- procesbeschrijvingen zijn niet (volledig) aanwezig in alle gemeenten;
- een overdracht van het verlof tot begraven door de ondernemer is niet goed georganiseerd in Neerijnen. Dit is een ongewenste situatie;

- meer digitaal werken;
- meer inzicht in tijdsbesteding.

3.7.6 Evaluatie communicatie

De huidige gemeenten zijn helder in de communicatie over het begraven. Dit vindt deels via de gemeentelijke websites plaats en uiteraard kan men op het gemeentehuis terecht voor vragen en is er informatiemateriaal beschikbaar over het begraven in de gemeente.

Met de begrafenisondernemers, die werkzaam zijn in de gemeenten, vindt regelmatig afstemming plaats.

Uit een analyse van de huidige websites (peildatum juni 2018) valt het volgende op:

Geldermalsen

De algemene informatieverstrekking over begraven in de gemeente vindt plaats via de website. De webpagina's onder de kop 'overlijden' zijn geheel in stijl met de rest van de website van de gemeente. Het vormt een eenheid in uitstraling en informatiedichtheid.

De pagina's zijn actueel en er wordt doorverwezen naar de site overheid.nl voor tarieven. Ook zijn de meldingen van ruiming opgenomen.

Neerijnen

Overzichtelijk is de lijst met productinformatie en de stappen daarbij. De informatie mag meer worden uitgebreid en toegelicht. Aandachtspunt is de doorverwijzing en actualiteit van de website. Er wordt bij diverse tarieven nog verwezen naar tarieven van 2016, bv overlijdensakte en bij verwijzing naar de uitvoeringsorganisatie wordt doorverwezen naar een pagina met bermenmaaien.

Lingewaal

De algemene informatieverstrekking over begraven in de gemeente vindt plaats via de website. De pagina onder de kop 'geboorte, trouwen en overlijden' zijn geheel in stijl met de rest van de website van de gemeente. Het vormt een eenheid in uitstraling en informatiedichtheid. De pagina's zijn actueel en er wordt doorverwezen naar diverse informatie. Aandachtspunten ter verbetering zijn dat de tarieven niet eenvoudig te herleiden zijn.

Voor West Betuwe wordt een nieuwe website gebouwd. Deze komt naar verwachting in de loop van 2019 in de lucht. Het streven hierbij is een heldere, toegankelijke website voor iedereen, met alle relevante informatie over het product begraven en de begraafplaatsen.

4 Harmonisatie beleid en beheer

4.1 Inleiding

In de drie gemeenten is verschillend omgegaan met beleid, beheer en onderhoud. Na de herindeling tot gemeente West Betuwe wordt dit beleid, beheer en onderhoud geharmoniseerd. In dit hoofdstuk gaan we in op wat met dit beleidsplan geharmoniseerd is en welke aspecten nog verder uitgewerkt moeten worden.

Er is bij het tot stand komen van deze harmonisatie gebruik gemaakt van de aanwezige informatie en wat uit de diverse overleggen met stakeholders van de gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal en externen duidelijk is geworden.

Gestart wordt met de ontwikkelvisie dat de basis is voor structuur, beheer en onderhoud op de begraafplaatsen.

4.2 Ontwikkelvisie

4.2.1 Visie per begraafplaats

De opbouw van de begraafplaatsen is over het algemeen goed, er zijn heldere structuren en de begraafplaatsen zijn overzichtelijk. Om de onderdelen structuur, uitstraling of beeldkwaliteit te verbeteren is voor alle begraafplaatsen een ontwikkelvisie opgesteld voor de aankomende planperiode en verder. De gedetailleerde uitwerking inclusief foto's is opgenomen in de aparte bijlage 'Ontwikkelvisie' (BF5817 Beleids- en beheerplan begraafplaatsen West Betuwe 2019 – 2023 BIJLAGE ONTWIKKELVISIE (met tekeningen) d.d. 8 augustus 2018, versie 01/Finale versie). In de onderstaande tabel zijn de hoofdlijnen opgesomd. Opgemerkt wordt dat niet alle maatregelen binnen het tijdsbestek van dit beheerplan uitgevoerd moeten worden. Het betreft de ontwikkelvisie. Wanneer maatregelen genomen worden of beheergroepen aan vervanging toe zijn, moet het worden meegenomen in de uitvoering. Als beheergroepen aan vervanging toe zijn worden deze conform de ontwikkelvisie uitgevoerd.

De begraafplaatsen worden bij de omgeving betrokken door het gebruik van landschappelijke beplanting in de randen, zoals essen, elzen en cultuurhistorische beplanting zoals beukenhagen.

Tabel 4.2.: Ontwikkelvisie op hoofdlijnen

nr	Begraafplaats	Ontwikkelvisie
001	Acquoy, Achterweg	Focus op instandhouding en herstellen van de groenstructuren.
002	Beesd, Schuttersweg	Oude deel: behoud en herstel van de geometrische en symmetrische structuren. Nieuwe deel: versterken van de sfeer van besloten tuinkamers. Asverstrooiingsveld aanleggen.
003	Beesd, Veerweg (monumentaal)	Behoud en versterking van de bestaande waarden.
004	Enspijk - Beemd	Behoud van bestaande waarden. Herinrichten entree.
005	Deil, 't Oosteneind	Versterken zichtrelaties tussen de deelgebieden en de hoofdstructuur. Rustiger beeld creëren door uniform gebruik van groenvakken en beplanting.
006	Meteren, Bredestraat	Oude deel: groenkarakter behouden Nieuwe deel: rustiger beeld creëren in de beplanting (door middel van dunning, vervanging) en zichtrelaties op het landschap behouden.

nr	Begraafplaats	Ontwikkelvisie
007	Meteren, Rijksweg (monumentaal)	Herstellen van de structuren en de paden. Versterken van het groene karakter door middel van bodembedekkers.
008	Buurmalsen, Lingedijk	Terrein opener en minder somber maken. Zichtrelaties met andere deelgebieden versterken. Hoofdas versterken met behulp van lijnvormige beplantingsstructuur.
009	Geldermalsen, Emmalaan	Herkenbaarheid vanaf de straat vergroten, randen van de begraafplaats verbeteren. Asverstrooiingsveld aanleggen.
010	Geldermalsen, D.J. van Wijkstraat (monumentaal)	Het groene karakter behouden.
011	Asperen, Leerdamse weg	Streven naar een omzoomde begraafplaats, met overwegend grind en statige lanen die de paden begeleiden.
013	Heukelum, NH Kerk Torenstraat	Door aanplant van meerdere bomen wordt een meer besloten begraafplaats gecreëerd.
014	Heukelum, Achterweg	Het verbeteren van de haagstructuur op de begraafplaats en één lijn brengen in de soortenkeuze van hagen
015	Herwijnen, Peperstraat	Het behouden en versterken van bestaande waarden. Om de parkachtige sfeer van het oude deel door te zetten op het nieuwe gedeelte van de begraafplaats zouden er meer solitaire bomen aangeplant moeten worden.
016	Spijk, Zuiderlingedijk	Bomen op termijn vervangen voor soorten uit het rivierengebied. Verder beheer op in stand houding.
017	Spijk, Spijkse Steeg	De structuur is een kunstobject, het is niet wenselijk deze te veranderen. Aandacht voor het planten van robuuste bomen.
018	Vuren, Graaf Reinalsweg	Behoud en continueren van de parkachtige groene sfeer. Mogelijk gebouw wit schilderen.
019	Vuren, Waaldijk	Het planten van een aantal nieuwe bomen om de begraafplaats een intiemer karakter te geven.
020	Est, Esterweg	Het beheer van de begraafplaats is vooral gericht op goed onderhoud van het grind (voorkomen dat het grind gaat rollen), het gras en de graven.
021	Haaften, Bernhardstraat	Voor de continuïteit/ eenheid van de begraafplaats is het wenselijk te kiezen voor één type haag of beplanting tussen de graven. Verder algemeen onderhoud paden.
022	Haaften Engelenhof	Streven is het beeld van deze begraafplaats gras met robuuste bomen en verspreid liggende graven te laten zijn.
023	Hellouw, Beatrixstraat	De groene sfeer behouden met ruimte voor meer nieuwe en robuuste bomen.
024	Ophemert, Hermoesstraat	Voorgesteld wordt de begraafplaats volledig te omzoomen met bomen (ook i.v.m. schaduw) en verspreid over de grafvelden nog een aantal nieuwe bomen aan te planten.
025	Opijnen, Slotstraat	Wenselijk is meer relatie met de omgeving door meer zicht op het water en omliggende land te creëren

nr	Begraafplaats	Ontwikkelvisie
026	Opijnen, NH Kerk Stoepstraat	Meer aandacht of een bijzondere plek voor het monument ter nagedachtenis aan alle onbekende slachtoffers van oorlog en geweld is wenselijk.
027	Tuil, Haarstraat	Aandacht voor onderhoud paden en kwaliteit servicepunten.
028	Tuil, St Antoniestraat	Voor de continuïteit/ eenheid van de begraafplaats kiezen voor één type haag of beplanting tussen de graven. Ruimte om bomen aan te planten.
029	Tuil, Langstraat	Deze plek behoeft niet veel aanpassingen, onderhoud en vervanging beplanting van slechte kwaliteit.
030	Varik, Weiweg	Het aanplanten van nieuwe bomen om de begraafplaats volledig te omzomen. Wel aandacht voor relatie met omliggende landschap. Voor de toekomst zou een betere (zichtbare) verbinding gelegd kunnen worden tussen het nieuwe en oude deel van de begraafplaats.
031	Varik, Kerkstraat	Het beheer van deze begraafplaats is gericht op onderhoud.
032	Waardenburg Kaalakkerstraat	Het streefbeeld is een mooie groene parkachtige begraafplaats, met robuuste bomen en een inzichtelijke hoofdstructuur van paden. Een belangrijke maatregel voor deze begraafplaats is het aanbrengen van een duidelijke structuur. De uitbreiding vooralsnog niet gebruiken voor begraven.

Noot: begraafplaats nr 012 is komen te vervallen (Asperen Zuiderlingedijk).

4.3 Capaciteit van de begraafplaatsen

4.3.1 Algemeen

Uitgangspunt is dat er twee-diep wordt begraven. Uitzonderingen zijn dat er in Geldermalsen enkele delen zijn waar maar één-diep begraven kan worden. In Neerijnen is de kwaliteit en drooglegging dusdanig dat er overal maar één-diep begraven kan worden. Daar zijn de begraafplaatsen onvoldoende opgehoogd om twee diep te kunnen begraven.

Voor Lingewaal geldt daarentegen dat er wel op de meeste plaatsen twee diep begraven kan worden. De capaciteit dient te worden gegarandeerd. Dit kan door uitbreiding van grafvelden/begraafplaatsen maar ook door het ruimen van graven. Dit laatste kan doordat nabestaanden afstand doen van de grafrechten nadat deze rechten verlopen zijn en geen verlenging wensen. Zij worden door de begraafplaatsadministratie hierover actief benaderd.

4.3.2 Ruimen en schudden van graven

Door graven te ruimen ontstaat capaciteit op de begraafplaatsen. In de gemeente worden graven geruimd als de rechten op de graven zijn vervallen aan de gemeente.

Algemene graven hebben een wettelijke grafrusttermijn van 10 jaar. Daarna vervallen deze graven automatisch aan de gemeente en kan de gemeente over gaan tot ruimen van deze algemene graven. De wettelijke grafrust termijn van 10 jaar dient te worden gehanteerd zodat er voldoende tijd is voor het vergaan van stoffelijke resten.

Bij een particulier graf van bepaalde en onbepaalde tijd 'vervalt' het graf aan de gemeente als:

- de rechthebbende de grafrechten niet verlengt en afstand doet van het graf;
- de rechten op het graf na het overlijden van de rechthebbende niet binnen een jaar worden overgeschreven op een nieuwe rechthebbende;
- een graf wordt verwaarloosd en rechthebbenden hier meerdere malen op is gewezen (art. 28 Wet op de Lijkbezorging).

De ruimingenvinden planmatig plaats. Er zit geruime tijd tussen het vervallen van een graf en het daadwerkelijk ruimen. Voor die periode kan er voor gekozen worden alleen de bovengrondse delen van het graf te verwijderen. De gemeente heeft er voor gekozen pas het grafmonument te verwijderen bij het daadwerkelijk ruimen. De steen dient als referentie. De ondergrondse resten van de overledene worden bij ruimingenv herbegraven in een verzamelgraf op dezelfde begraafplaats. De overige overblijfselen zoals resten van de kist worden vernietigd en afgevoerd naar een erkende verwerker.

In de periode van dit beheerplan zal er in bepaalde perioden meer geruimd worden dan er begraven wordt. Daarmee wordt de capaciteit van de huidige begraafplaatsen vergroot. Vanwege de emotionele belasting en het specialistische karakter wordt het werk uitgevoerd door een gespecialiseerd bedrijf.

Werkprotocol

Bij de uitvoering van de ruimingenv wordt het volgende protocol gevolgd:

- vaststellen van de te ruimen graven;
- (voormalige) rechthebbenden worden nagegaan en worden vooraf geïnformeerd;
- de ruiming wordt gepubliceerd in het huis aan huis blad, op de website van de gemeente en in de informatiekasten op de begraafplaatsen;
- op de te ruimen graven worden bordjes geplaatst met de mededeling: 'Dit graf wordt geruimd na [datum]'. Deze bordjes staan minimaal één jaar op het te ruimen graf;
- er worden foto's gemaakt van alle te ruimen graven om misverstanden uit te voorkomen en eventuele schades ontstaan tijdens de werkzaamheden aan naastgelegen grafstenen te kunnen vaststellen;
- de grafstenen worden verwijderd en vernietigd;
- de ruiming wordt met respect en kleinschalig uitgevoerd met afscherming;
- tijdens het ruimen wordt het werkgebied afgezet, zodat de werkzaamheden niet zichtbaar zijn;
- tijdens uitvaarten worden de werkzaamheden stilgelegd;
- de menselijke resten worden overgebracht naar het verzamelgraf. De verzamelgraven zijn gemarkeerd (bijvoorbeeld met deksel, diamantkoppaal of hoektegels);
- de overige materialen worden afgevoerd in een afgesloten container;
- getoetst wordt of bodemverbetering noodzakelijk is;
- de lege graven worden aangevuld, geëgaliseerd en ingezaaid;
- de ruiming wordt teruggekoppeld aan de medewerkers begraafplaatsadministratie ten behoeve het muteren van de administratie.

Schudden van graven

Schudden van graven blijft mogelijk om ruimte voor nieuwe graven te maken. Het schudden gebeurt op speciaal verzoek van individuele rechthebbenden. Het schudden wordt in principe uitgevoerd door een gespecialiseerd bedrijf. Het schudden wordt meestal gelijktijdig uitgevoerd met het maken van het graf.

4.4 Differentiatie van graven

4.4.1 Graven voor alle geloofsovertuigingen

Bij de doelgroepen kan onderscheid gemaakt worden tussen Algemeen, Joods, Rooms-Katholiek, Protestants en Islamitisch. In de gemeente geldt dat:

- op de meeste gemeentelijke begraafplaatsen algemene graven en particuliere graven worden uitgegeven;
- is op de oude en nieuwe begraafplaats van Beesd, naast het algemene / Nederlands Hervormde deel, ook een Rooms-Katholiek deel aanwezig;

- er geen Islamitische graven aanwezig zijn;
- in Geldermalsen, Beesd, Asperen en Herwijnen kleine, oude Joodse begraafplaatsen aanwezig zijn. Deze zijn niet in beheer bij de gemeente.

De mogelijkheid bestaat om zonder specifieke doelgroep aanwijzing, op enkele begraafplaatsen een aantal graven zodanig in te richten dat daarmee aan alle inwoners de mogelijkheid wordt geboden om in West Betuwe in overeenstemming met de geloofsovertuiging te worden begraven.

Als er behoefte komt aan begraven voor geloofsovertuigingen volgens specifieke wensen kan het college van de mogelijkheid gebruik maken om een gedeelte op een begraafplaats hiervoor aan te wijzen. Vooralsnog worden hiervoor geen grafvelden ingericht. Gezien de ontwikkelingen in begraven is de gemeente bereid ruimte te geven aan begraven voor andere geloofsovertuigingen. De richting hierin is dat er geen plek wordt ingericht maar als er vraag is wordt het aangeboden door de gemeente. Op termijn wordt niet uitgesloten wanneer de vraag groot genoeg is op één of meerdere locaties hier een afzonderlijke plek voor te realiseren.

4.4.2 Graftypen

In West Betuwe zijn de volgende type graven beschikbaar / mogelijk:

- Particuliere graven in twee lagen, met een uitsluitend recht voor twintig of dertig jaar, met recht op verlenging met tien of twintig jaar. Op de begraafplaatsen in Haaften, Deil en Geldermalsen (oude deel) zijn graven in één laag uitgegeven (vanwege de hoge grondwaterstanden). Dit geldt ook voor de oude begraafplaats Vuren langs de Waal en op het oude gedeelte van Vuren algemeen. In de voormalige gemeente Neerijnen is alleen maar één-diep begraven van toepassing. Bovengrondse graven komen niet voor. De rechthebbende bepaalt wie er in het graf begraven wordt.
- Algemene graven in twee lagen met een wettelijke grafrusttermijn van 10 jaar. Hier is geen verlenging mogelijk. Er is ruimte (indien technisch mogelijk) voor maximaal twee willekeurige overledenen, de beheerder bepaalt de volgorde van uitgifte en daarmee wie er in het graf wordt begraven.
- Kindergraven. Op enkele begraafplaatsen zijn grafvelden voor kindergraven ingericht of liggen de kindergraven zoveel mogelijk bij elkaar. Op de andere begraafplaatsen liggen de kindergraven tussen de gewone graven, maar er is geen specifiek gedeelte voor kindergraven ingericht. In Spijk op de nieuwe begraafplaats is een specifieke plaats voor kinderen. Er kan gekozen worden voor een algemeen kindergraf, een particulier kindergraf of een particulier graf (die op volgorde worden uitgegeven).
- Urnen nissen en -graven. Er zijn op diverse begraafplaatsen urnenmuren geplaatst. Hiervoor gelden dezelfde termijnen als voor de bovengenoemde graven.
- Reserveringen hebben invloed op de totale capaciteit van een begraafplaats. Het uitgangspunt is om het aantal reserveringen te minimaliseren. Het effect van het één-diep graven en reserveringen is dat er twee keer zoveel oppervlakte nodig is. Met name Neerijnen heeft veel reserveringen.

4.4.3 Kindergraven

Kindergraven worden bij voorkeur uitgegeven op een speciale plek in de vorm van bijvoorbeeld een hofje zoals op de nieuwe begraafplaats in Spijk en Buurmalsen.

Uitgangspunt voor het beheerplan is dat reserveren van graven niet mogelijk is. Als in bijzondere situatie, zoals het reserveren van het particuliere graf naast een overleden kind, mits dit ook een particulier graf is, toch reservering gewenst is. Dit wordt voorgelegd ter beoordeling en besluitvorming aan het college.

4.4.4 Graven voor onbepaalde tijd

Elk graf dient een rechthebbende te hebben. Dit geldt ook voor de graven die voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. Graven, waarvan de rechthebbende na één jaar nog ontbreekt, vervallen formeel aan de gemeente. Dit betekent, dat de gemeente de verantwoordelijkheid overneemt en kan bepalen wat er met dit graf gebeurt.

Onder de volgende voorwaarden geldt dat de graven voor onbepaalde tijd vervallen aan de gemeente en kunnen worden opgeheven:

- er is geen rechthebbende bekend bij de gemeente;
- de gemeente heeft actief gezocht naar rechthebbenden en dit heeft geen resultaat opgeleverd;
- de gemeente heeft middels bordjes bij het graf het vervallen kenbaar gemaakt voor een periode van 5 jaar en er heeft geen rechthebbende zich gemeld;
- de rechthebbende doet afstand van het graf;
- de rechthebbende kiest voor schudden van het graf met bijzetting.

Indien geruimd wordt gebeurd dit op de wijze zoals beschreven is in paragraaf 4.3.2 Ruimen van graven.

Graven onbepaalde tijd met rechthebbende

Voor elke grafruimte is vastgelegd voor hoeveel bijzettingen een graf is uitgegeven. Voordat crematie werd toegestaan, mocht in elke graflaag één overledene worden bijgezet. In artikel 5 van de Nadere regels is nu bepaald dat in een particuliergraf, met twee begraaflagen, maximaal twee lijken kunnen worden begraven; of één lijk en één asbus met of zonder urn.

Ook voor een graf van onbepaalde tijd is de wettelijke grafrust gegarandeerd. Een rechthebbende mag altijd bepalen wat er met het graf gebeurt. Dit betekent als hij afstand doet van het grafrecht, is het graf opgeheven en kunnen de stoffelijke resten geruimd worden. De rechthebbende heeft daarbij dus niet meer de mogelijkheid een tweede of een derde stoffelijk overschot te laten bijzetten.

Deze onmogelijkheid wordt als normaal ervaren bij een grafrecht van 20 jaar, maar geldt evenzo voor graven met een grafrecht voor onbepaalde tijd.

Graven onbepaalde tijd zonder rechthebbende

Het aantal graven voor onbepaalde tijd zonder rechthebbenden zal in de toekomst toenemen. In dat geval worden de graven niet meer verzorgd. Er wordt actief door gemeente administratief gezocht naar de rechthebbenden en door middel van het plaatsen bordjes voor periode van 5 jaar bij het graf. Als deze rechthebbenden niet gevonden worden, dan worden de graven geruimd en opnieuw uitgegeven.

Dit leidt tot een toename in capaciteit en inkomsten. Voorwaarde om te kunnen ruimen is artikel 28 Wlb.: verwaarlozing)

4.4.5 Keldergraven

De gemeente geeft alleen de locatie aan waar een grafkelder geplaatst kan worden. De begrafenisondernemer en/of rechthebbende regelt verder de aanschaf en plaatsing en informeert de gemeente wanneer de kelder geplaatst wordt.

4.4.6 Asbestemming en asverstrooiingsvelden

Nabestaanden kunnen kiezen wat ze na het crematieproces met de as willen doen. De as kan in een urn op de begraafplaats worden geplaatst in de urnenmuur, in een urnengraf of bijgezet in een particulier graf.

Op diverse plekken in West Betuwe zijn asverstrooiingsvelden waaronder alle algemene begraafplaatsen in gemeente Lingewaal. Deze worden echter weinig gebruikt. Er dienen echter nog wel locaties aangewezen te worden als asverstrooiingsveld op enkele andere begraafplaatsen.

Er worden vooralsnog geen nieuwe urnenmuren gerealiseerd. De huidige urnenmuren worden weinig gebruikt en er is voldoende capaciteit. Met de komst van crematoria in de buurt verdient het wel de aandacht hierop in te spelen en kijken welke mogelijkheden er zijn actief asbestemmingen aan te kunnen trekken.

Wenselijk is om asverstrooiingsvelden in te richten op enkele grotere begraafplaatsen. Vanuit praktisch oogpunt is gekozen voor asverstrooiingsvelden aan weerszijden van de A2 en in het zuidelijk deel van de gemeente. Eén op de begraafplaats in Geldermalsen, één in Beesd en één in Neerijnen. De precieze locaties en omvang worden nader onderzocht in de planperiode.

De bestaande asverstrooiingsvelden op de begraafplaatsen die reeds in gebruik zijn (Vuren, Spijk, Heukelum, Asperen en Herwijnen) blijven gehandhaafd.

4.4.7 Natuurbegraafplaats

Gezien de ontwikkelingen in begraven is wenselijk na te gaan of er binnen de gemeente behoefte (vraag) en beschikbare ruimte is aan natuurbegraven in de gemeente. In de looptijd van dit beheerplan wordt een haalbaarheidsonderzoek gedaan naar de mogelijkheden, de eisen en de voorwaarden die de provincie Gelderland hieraan stelt, wat de gevolgen voor beheer zijn, welke vraag hier naar is, welke mogelijke locaties in beeld zijn e.d..

4.4.8 Gedenkparken en administratief gesloten begraafplaatsen

Voorgesteld wordt voor die begraafplaatsen waar geen graven meer worden uitgegeven (dus wel een enkele bijzetting) of de administratief gesloten begraafplaatsen te onderzoeken of deze als gedenkpark benoemd kunnen worden. Als het gedenkparken worden kunnen ze financieel onder groenvoorzieningen worden gebracht en daarmee een positieve bijdrage leveren aan de kostendekking.

Dit houdt in dat wordt onderzocht om de volgende oude begraafplaatsen om te zetten tot gedenkpark:

- de begraafplaats gelegen aan de D.J van Wijkstraat in Geldermalsen;
- de begraafplaats gelegen aan de Achtersteweg/Rijksstraatweg in Meteren;
- de begraafplaats gelegen aan de Veerweg in Beesd;
- de begraafplaats Haaften-Oud;
- de begraafplaats Tuil-Vicariestraat;
- de begraafplaats Varik-Oud;
- de begraafplaats Heukelum bij de NH Kerk Torenstraat;
- de begraafplaats Spijk(Oud) Zuiderlingedijk;
- de begraafplaats Vuren Waaldijk;
- de begraafplaats in Tuil aan de St. Antoniestraat;
- de begraafplaats Opijnen-oud.

In Asperen bij de kerk is een deel begraafplaats wat nog bij de gemeente behoort. Dit kan worden beschouwd als Gedenkpark. Dit is nu geen onderdeel van het beheerplan.

In het onderzoek moet worden meegenomen wat de consequenties zijn van het omzetten tot gedenkpark. Dit omdat er ook nog geruimd kan worden (verlopen algemene graven). Hier is nog geen actie op ondernomen.

4.5 Uitstraling van de begraafplaatsen

Uitgangspunt voor de beeldkwaliteit op basis van de CROW Beeldkwaliteitscatalogus is dat het beheerniveau en de beeldkwaliteit op alle begraafplaatsen gelijk is. In de onderstaande paragrafen is dat verder uitgewerkt.

4.5.1 Groen en verharding

Uitgangspunten voor de inrichting, het terreinbeheer en consequent onderhoud zijn:

- Gekozen wordt voor beeldkwaliteit A conform de CROW Beeldkwaliteitscatalogus. Daarmee wordt achterstand in onderhoud voorkomen welke leidt tot vervanging op langere termijn en daarmee hogere kosten. Daarmee is dit de meest efficiënte vorm van beheer op de lange termijn.
- De gemeente West Betuwe doet dit geheel chemievrij. Dit is wetgeving. Het onkruid op (half)verharding wordt bestreden door een combinatie van branden, hete lucht, borstelen en schoffelen. De planning van het vegen is hierop afgestemd.
- In West Betuwe worden de bomen in een cyclus van eens in de drie jaar gecontroleerd door middel van de Boomveiligheidscontrole (BVC). Diverse (aandachts- en attentiebomen worden elk jaar geïnspecteerd en of gecontroleerd. De gemeente stelt jaarlijks een snoeiplanning op. Bomen worden op basis van deze planning gesnoeid.
Gemeente verricht zo nodig extra inspanning om de oude bomen te handhaven. Het behoud van oude bomen is belangrijk voor de sfeer en beleving op de begraafplaatsen. Bomen en beplanting krijgen voldoende ruimte om tot wasdom te komen. Fraai uitgegroeide bomen, zijn van grote betekenis voor de sfeer van de begraafplaatsen.
- Om in de toekomst verzekert te zijn van een gelijke sfeer wordt conform de ontwikkelvisie gestart met nieuwe aanplant. Het advies is zo snel mogelijk te beginnen met het planten van nieuwe bomen, om toekomstige gaten in het beeld op te vangen. Het is beter om een constant beeld na te streven dan op termijn grootschalige vervangingen uit te voeren wat tot kaalslag leidt.
- Het maaibeheer wordt gedaan door inzet van passend materieel, om spoorvorming te voorkomen.
- In de gemeente West Betuwe wordt bij snoei uitgegaan van de natuurlijke groeivorm van de beplanting en wordt een uniforme snoeiwerkwijze toegepast. Ook wordt bosplantsoen teruggezet waardoor de beplanting verjongd.
- Uitgangspunt voor de begraafplaatsen is dat mindervaliden op de begraafplaatsen terecht kunnen. Wenselijk is op termijn, mede gezien geheel chemievrij onkruidbeheer, na renovatie over te gaan tot asfaltpaden als hoofdstructuur en voor de overige paden te kiezen voor duomix met split (of gelijkwaardig). Dit is een constructie die in Geldermalsen in overleg met het gehandicapten platform is gekozen en goed functioneert.
- In het exploitatieoverzicht is nu rekening gehouden met de meerkosten voor alternatieve onkruidbestrijding op de verhardingen.

Als doelstelling geldt dat er gekeken wordt naar een ontwikkeling voor duurzaam groenbeheer. Dit betekent dat er geen sprake mag zijn van kapitaalvernietiging door achterstallig onderhoud en waar mogelijk ecologisch beheer kan worden nagestreefd. Met deze vorm van beheer wordt de biodiversiteit vergroot door het groen spontaan te laten ontwikkelen. Dit gaat hand in hand met extensief onderhoud. Bij extensief onderhoud kan een stabiele plantengemeenschap zichzelf in stand houden met een minimum aan onderhoud. De bosplantsoenenranden komen hiervoor in aanmerking, mits ze niet cultureel worden onderhouden.

Dit is alleen mogelijk na rigoureuze ingrijpen. Echter, de kosten zijn dan niet in balans met het doel en de sfeer op de begraafplaatsen wordt grootschalig aangetast.

4.5.2 Grafmonumenten

Het stellen van verzakte grafstenen en onderhoud van het graf is een taak van de rechthebbenden. De gemeente schrijft actief rechthebbenden aan die onderhoud nalaten. Dat is namelijk onderdeel van het verzorgen van het graf en bepalen sterk het netheidsbeeld.

4.5.3 Terreinmeubilair, servicepunten en informatieborden

Banken, afvalbakken en hekwerken maken onderdeel uit van de begraafplaats en worden in technisch goede staat gehouden.

Er wordt in 2019 een start gemaakt om een overkoepelende visie te ontwikkelen ten aanzien van de servicepunten en informatieborden op de begraafplaatsen.

Uitgangspunten bij het uitwerken zijn:

- Op basis van de ontwikkelvisie uitbreiding van het meubilair. Uit de enquête blijkt de wens om meer banken te plaatsen. Dit past ook bij de visie die eerder is gesteld, namelijk een begraafplaats is een plek tot gedenken en herinneren. Hiervoor moeten mensen de rust kunnen vinden op de begraafplaats.
- Gestreefd wordt naar uniformiteit in afvalbakken, bij renovatie of vervanging wordt gekozen voor 1 gelijke soort. De toegepaste kliko's worden op termijn vervangen gezien de uitstraling.
- In het kader van de harmonisatie verdienen alle begraafplaatsen éénduidige informatiepunten. De informatiepunten van Geldermalsen en die van Neerijnen (in 2018 geplaatst) dienen als voorbeeld.
- Om het gehele jaar water aan te bieden en te voorkomen dat tappunten in de winter afgesloten moeten worden, is de wens deze te vervangen door vorstvrije exemplaren.
- De uitstraling van de servicepunten kan versterkt worden door bijvoorbeeld een bloemensnijtafel te plaatsen (zie afb 4.5.1). Een servicepunt is meer dan een plek om materiaal op te bergen. Het is ook een ontmoetingsplaats voor bezoekers. Een luxere uitstraling van de servicepunten veraangenaamt de ontmoeting. Gezien de investering wordt voorgesteld dit alleen op de grotere begraafplaatsen toe te passen. Dit is als wens ter verbetering in het maatregelen-plan opgenomen.
- Er wordt aanvang gemaakt met keuze voor 1 type grafnummerbordjes. Om een uniform beeld te krijgen wordt voorgesteld om bij vervanging de toegepaste te vervangen door kunststof bordjes met hetzelfde lettertype.

afb 4.5.1.: Voorbeeld luxe uitstraling servicepunt (bron: Straatbeeld, 9 juli 2012)

4.5.4 Bodem

In Geldermalsen is inzicht in de bodemprofielen en zijn in 2009 voor nagenoeg alle begraafplaatsen in Geldermalsen verbeteringsvoorstellen gedaan. In Neerijnen en Lingewaal zijn geen bodemgegevens bekend maar is bekend dat er op diverse locaties knelpunten zijn met grondwater en bodemomstandigheden. Voorgesteld wordt om bodemprofielen te nemen om op basis daarvan verbeteringsvoorstellen te doen. Dat de drooglegging op enkele plekken onvoldoende is kan ook het gevolg zijn van hangwater in plaats van grondwater.

Gedurende de planperiode wordt onderzocht wat de situatie is, waar de problemen zijn en de oorzaak ervan en welke maatregelen het probleem op kunnen lossen.

4.5.5 Gebouwen

In de gemeente West Betuwe zijn, de gebouwen op de begraafplaatsen, onderdeel van het begraafplaatsenbeheer en worden ook daaraan toegerekend. De actuele onderhoudsplanningen zijn verwerkt in dit beheerplan en de begroting.

Gezien deze beheer en onderhoudsplannen is het niet noodzakelijk op korte termijn een nieuw onderhoudsplan op te stellen.

Op termijn, vanaf 2021, is het wenselijk de bouwkundige elementen als baarhuizen, poorten en hekwerken in één totaal beheer en onderhoudsplan op te nemen. Hierin moet ook duidelijk worden welke baarhuisjes niet meer als zodanig in gebruik zijn en alleen voor opslag e.d. worden gebruikt.

4.5.6 Monumentale begraafplaatsen en grafmonumenten

De gemeentelijke begraafplaatsen met (gedeeltelijke) monumentale status liggen in Geldermalsen, Meteren, Deil, Enspijk, Beesd, Tuil, Haaften, Opijnen, Varik, Heukelum, Spijk, Vuren, Asperen en Ophemert. Omdat het gemeentelijke monumenten zijn, heeft de gemeente de taak deze begraafplaatsen te beschermen, het beheer is in principe gericht op instandhouding.

Op een aantal begraafplaatsen worden nog nieuwe graven uitgegeven op het oude deel. Op de overige begraafplaatsen worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Bijzettingen vinden nog wel plaats. Op een aantal begraafplaatsen loopt de kwaliteit van de begraafplaats terug, omdat er weinig rechthebbenden/bezoekers zijn. Om de historische waarde duurzaam in stand te houden is bescherming gewenst.

Als er niet gekozen wordt om de monumentale begraafplaatsen als gedenkpark op te nemen, dan zullen deze begraafplaatsen in stand gehouden moeten worden. Eén van de mogelijkheden is de gebruiksfunctie te herstellen. Het hergebruik van monumentale graven is toegestaan. Het kan zelfs als bijzondere plaats gewaardeerd worden, waarvoor exclusieve tarieven kunnen worden gevraagd. Voordeel is dat de condities van de oude terreinen vaak goed zijn, omdat ze op zandruggen liggen.

Bij het hergebruik van begraafplaatsen, mag de monumentale waarde echter niet in het gedrang komen. Eventuele plannen moet goedgekeurd worden door de monumentencommissie en ook de verordening moet hierop aangepast worden. Een andere optie is om de belangrijke oude grafmonumenten te herstellen en in stand te houden. Hier is een inventarisatie van de graven voor nodig.

De planning is om na vaststelling van dit beleid- en beheerplan aan de Historische Kring West-Betuwe te vragen of zij een lijst willen opstellen / actualiseren van historische graven / grafmonumenten en van particuliere graven van bijzondere personen in de gemeente West Betuwe. Ook de oorlogsmonumenten moeten in de beschouwing worden meegenomen. Op basis van deze inventarisatie wordt bepaald wat er onderhouden gaat worden en door wie. De inventarisatiekosten komen ten laste van het beheerplan 2019-2023.

Wanneer er daadwerkelijk sprake is van een historisch graf/ grafmonument/ particulier graf van bijzonder persoon dient de keuze gemaakt te worden of het graf behouden dient te worden en op welke wijze. Hiervoor valt te denken aan verschillende opties:

- grafmonument laten staan op oorspronkelijk graf;
- grafmonument centraliseren op de begraafplaats;
- grafmonument centraliseren op bijvoorbeeld centrale begraafplaats of in begraafpark.

Graven met een monumentenstatus komen in principe niet in aanmerking voor ruiming en hergebruik. Dit heeft dus effect op de bruikbare capaciteit van de begraafplaats. Op de langere termijn heeft het benoemen van graven dus een negatief effect op de bruikbare capaciteit van een begraafplaats.

De bestaande functies van de monumentale begraafplaatsen blijven in de aankomende planperiode gehandhaafd. Er vinden geen ontwikkelingen plaats. Het beheer is gericht op instandhouding.

Aandachtspunten in beheer zijn;

- de oudere, monumentale begraafplaatsen worden bewust ingezet als 'oase van rust in de (bebouwde) omgeving'. De recreatieve waarde wordt versterkt door het verbeteren van de groenkwaliteit en de structuur van de begraafplaatsen;
- de begraafplaatsen van Beesd (oud), Deil (gedeeltelijk), Enspijk, Geldermalsen (oud) en Meteren (oud) worden formeel beschermd vanwege hun (gedeeltelijke) opname in de gemeentelijke monumentenlijst. Zij zijn historisch waardevol;
- bij het hergebruik van begraafplaatsen mag de monumentale waarde niet in het gedrang komen.

In de looptijd van het beheerplan moet worden onderzocht of het beleid dat geldt voor gemeente Lingewaal herzien moet worden voor West Betuwe. Het betreft dan:

- criteria plaatsing objecten op gemeentelijke monumentenlijst (1993);
- toekomstvisie begraafplaatsenbeleid waaronder de beslisboom historische graven (2014)

Het is wenselijk om de bestaande historische graftrammels in stand te houden. In de aankomende beheerplan periode wordt beleid opgesteld voor behoud, adoptie of restauratie van graftrammels. Voorgesteld wordt adoptie te onderzoeken van graftrammels door gemeente als er geen rechthebbende meer is vanwege het unieke karakter.

4.5.7 Herdenkingstekens verzamelgraven

Op alle begraafplaatsen waar geruimd is zijn verzamelgraven ingericht. De graven zijn niet als zodanig herkenbaar. De verzamelgraven zijn zo gesitueerd, dat ze makkelijk te heropenen zijn en uit de loop liggen.

In Lingewaal is op 2 locaties bij het verzamelgraf een herdenkingsteken geplaatst. Geldermalsen en Neerijnen hebben markeringen (palen) op de verzamelgraven.

De nabestaanden van geruimde graven hebben soms behoefte aan een herdenkingsteken. Dit kan op een andere plek staan, dan de locatie van het verzamelgraf. In de bijlage ontwikkelvisie zijn voorbeelden opgenomen van herdenkingstekens.

In de looptijd van dit beheerplan moet worden nagegaan of er behoefte is om voor een deel van de begraafplaatsen een herdenkingsmonument te plaatsen, dat direct als zodanig herkenbaar is door de bezoekers.

4.6 Grafrechten en beheerverordening, kostendekking

4.6.1 Onderhoud graven onbepaalde tijd

Voor het algemeen onderhoud op de begraafplaatsen is het uitgangspunt dat dit in het verleden is afgekocht. Alleen bij de rechthebbenden waar het algemeen onderhoud begraafplaatsen in het verleden niet is afgekocht worden jaarlijks onderhoudskosten in rekening gebracht. Dit komt voornamelijk voor in de voormalige gemeente Geldermalsen. Voor de beide andere gemeenten moet nog een en ander in beeld worden gebracht. Gestreefd wordt om met ingang van 2020 voor de graven van onbepaalde tijd één lijn te trekken met betrekking tot de onderhoudskosten.

4.6.2 Bijdrage in het onderhoud

Ter verduidelijking van de kosten in het onderhoud geldt het volgende:

- een rechthebbende betaalt mee aan het onderhoud van de totale begraafplaats;
- een rechthebbende betaald niet mee aan graven die nog vrij of niet in gebruik zijn. Deze graven tellen weliswaar mee, maar zijn niet meegenomen in de doorrekening naar de rechthebbenden. Dit gedeelte komt ten laste van de algemene middelen;
- rechthebbenden krijgen de mogelijkheid in termijnen de bijdragen te betalen, dit na verzoek daartoe van de rechthebbende bij de begraafplaatsadministratie.

4.6.3 Beheerverordening begraafplaatsen

In de Wet op de lijkbezorging (2010) staat dat gemeenten een gemeentelijke begraafplaats moet hebben, waar uiteraard regels gelden. Gemeente West Betuwe heeft hiervoor als basis het VNG model beheerverordening begraafplaatsen gebruikt. De Wet op de lijkbezorging geeft de wetgever de mogelijkheid hiervoor bij algemene maatregel van bestuur regels te stellen. In het model gaat uit ten aanzien van het omgaan met menselijke resten een zorgplicht voor de gemeente opgenomen, waarbij de nadruk wordt gelegd op respect en piëteit. Voor de uitwerking van deze zorgplicht in samenhang met de genoemde begrippen is een handboek opgesteld, waarbij de landelijke koepel van begraafplaatsen, de branchevereniging van ondernemers begraafplaatsbeheer en de VNG samenwerken. Voorwaarde is dat de beheerverordening begraafplaatsen niet in strijd mag zijn met de Wet op de lijkbezorging (art. 90).

Uit de vergelijking van de verordeningen van de voormalige gemeenten bleek dat de invulling van de beheerverordeningen verschillend was. Iedere gemeente hanteerde een aantal specifieke eigen regels. Harmonisatie van deze regels bleek noodzakelijk. Met een geharmoniseerde beheerverordening begraafplaatsen wordt invulling gegeven aan klantgericht en efficiënt beheer van de begraafplaatsen en gelden gelijke regels voor de rechthebbenden. Voor de gemeente West Betuwe is een nieuwe beheerverordening opgesteld. Met de geharmoniseerde beheerverordening is het volgende bereikt:

- aansluiting op de uitvoeringspraktijk en begraafplaatsadministratie zodat deze uniform is in West Betuwe;
- voor voormalige inwoners gemeente Lingewaal een administratieve lastenverlichting door de vergunningsplicht voor de grafsteen om te zetten in een meldingsplicht;
- meer maatwerk voor rechthebbenden.

Geharmoniseerd ten opzichte van de vorige beheerverordeningen zijn:

- begripsbepalingen;
- de termijnen voor het verlenen van het recht op particuliere graven;
- doen van mededeling aan belanghebbenden voor het verstrijken van de termijn van algemene graven;

- harmonisatie van de tijden om te kunnen begraven;
- vergunningplicht grafmonument gewijzigd in de meldplicht;
- volgorde van uitgifte graven verruimt;
- bevoegdheid college voor aanwijzen asverstrooiingsvelden;
- het college de mogelijkheid geven om een rechthebbende te verplichten om de grafbedekking te herstellen, de rechthebbende op de hoogte stellen van de verwijdering van (delen van) de grafbedekking;
- uitgifte urnennissen alleen voor directe uitgifte;
- maatwerk verlenging grafrecht tot einde grafrusttermijn (alleen bij direct begraven).

Het beleids- en beheerplan 2019 – 2023 wordt medio 2019 behandeld en vastgesteld worden. De beheerverordening begraafplaatsen gaat in per nader te bepalen datum.

Bij inschrijven, verlengen en bij wijzigingen van grafrecht of gegevens van de rechthebbenden wordt een tarief gehanteerd dat genoemd is in de tarievenverordening. Het bedrag wordt alleen in rekening gebracht bij het daadwerkelijk wijzigen van de rechthebbende. Dit gebeurt op verzoek van de huidige rechthebbende of bij een bijzetting als het graf op naam van de overledene stond.

4.6.4 Nadere regels

Verordeningen en reglementen bestaan meestal uit een basistekst waarin staat aangegeven dat B en W, respectievelijk het bestuur, op bepaalde punten nadere regels kan stellen. Vaak gaat het hierbij om gedetailleerde regels met betrekking tot grafuitgifte, grafafmetingen, grafrechten, asverstrooiingen e.d.. Het voordeel van nadere regels en tarievenlijsten is dat deze gemakkelijk kunnen worden aangepast. Het is dan niet nodig om de verordening geheel te herzien. Bovendien is de procedure vaak eenvoudig. Wijziging van de nadere regels bij een verordening behoeft bijvoorbeeld alleen toestemming van B en W en niet van de gemeenteraad, uitgezonderd de tarieven. Net als voor de beheerverordening waren er per gemeente verschillende Nadere regels vastgesteld. Ook hiervoor gold dat er voor de gemeente West Betuwe 'nieuwe' eenduidige Nadere regels opgesteld moesten worden. Met de geharmoniseerde regels is onder andere het volgende bereikt:

- de tijden van openstelling op alle begraafplaatsen gelijk;
- harmonisatie van de afmetingen van de graven;
- de afmeting, de eisen aard van de grafbedekking en de regels hiervoor zijn gelijk;
- de wijze van melding voor grafbedekking is gelijk;
- de regels voor onderhoud van het graf zijn voor alle rechthebbenden gelijk.

4.6.5 Tarieven voor begraven (grafrecht)

De kosten voor een graf bestaan uit verschillende onderdelen:

- grafrecht;
- begraafrecht;
- algemeen onderhoud begraafplaatsen;
- leges voor het plaatsen van een grafmonument.

Het grafrecht geeft recht op een graf voor een bepaalde periode. Hierin zijn twee verschillende soorten grafrechten te onderscheiden:

- het recht op het gebruik van (een deel van) een algemene grafruimte. Dit wordt afgegeven voor een periode van 10 jaar, voor een graf waar meerdere overledenen in begraven zijn, die vaak vreemden van elkaar zijn;

- het uitsluitend recht op het gebruik van een particulier graf. De rechten hiervoor zijn voor minstens 20 jaar geldig, en rechthebbende van het graf bepaalt dan wie er in het graf begraven mogen worden.

De kosten voor dit recht worden bij een gemeentelijke begraafplaats betaald aan de gemeente. Bij bijzondere begraafplaatsen worden deze betaald aan de houder van de begraafplaats, bijvoorbeeld een kerkelijke organisatie. De kosten van grafrechten verschillen per begraafplaats. De hoogte daarvan is afhankelijk van hoeveel de gemeente wil bijdragen aan het beheer van de begraafplaatsen.

Het begraafrecht is de vergoeding voor het delven en sluiten van het graf, maar ook het ruimen van het graf. Dat zijn alle uren die de buitendienst of derden maken voor één begrafenissen. De benodigde uren van de begraafplaatsadministratie voor het aannemen van begrafenissen en verwerken van de administratie zijn opgenomen in het grafrecht.

Het begraven is een handeling die berekend is op basis van de gemiddelde werkelijke kosten. Voor West Betuwe is dit geharmoniseerd tot een goed onderbouwd tarief.

Algemeen onderhoud begraafplaatsen betreft het beheer en onderhoud. Zoals dagelijks onderhoud, meerjarenonderhoud, renovatie en verbetermaatregelen. Dit is berekend op basis van het areaal, kwaliteitsniveau en de uit te voeren maatregelen. Deze kosten zijn berekend per graf, Hierbij zijn niet alle graven meegenomen omdat er altijd een buffer van graven aanwezig moet zijn om te kunnen begraven en een begraafplaats niet vol kan zijn. Graven die aan de gemeente zijn vervallen worden betaald uit de algemene middelen.

Hierin is een bijdrage berekend aan het algemeen onderhoud van de begraafplaats en heeft betrekking op alle kosten die worden gemaakt om de begraafplaatsen in stand te houden. Het zijn de onderhoudskosten aangevuld met kosten voor gas, water, licht, de schoonmaakkosten van de gebouwen, verzekeringen etc.

Een begraafplaats is ingericht voor de toekomst. De capaciteit is gebaseerd op de verwachte sterftcijfers (par 3.1). Dat betekent dat een deel van de graven gereed ligt maar dat deze nog niet uitgegeven zijn. Echter deze graven dienen wel onderhouden te worden. Dit onderhoud wordt omgeslagen naar het onderhoudstarief over de totale capaciteit. Het overige wordt doorberekend aan alle inwoners en bekostigd uit de algemene middelen.

In de toekomst zal de bezettingsgraad op de begraafplaatsen toenemen. Dit maakt het mogelijk om het onderhoudstarief zoals dit nu is, te bevriezen in de toekomst. Dat wil zeggen dat het tarief niet jaarlijks aangepast wordt aan de prijsinflatie. De toekomstige extra inkomsten compenseren de bevroering.

Leges voor het plaatsen van een grafmonument: Voor West Betuwe is voor een grafmonument alleen een melding nodig die getoetst wordt aan de voorwaarden. Er worden derhalve geen legeskosten voor het plaatsen van een grafmonument in rekening gebracht.

Bij de vergelijking van de tarieventabellen van de voormalige gemeentes bleek ook hier dat er grote verschillen zijn. In kader van de harmonisatie is een nieuwe tarieventabel voor 2019 opgesteld. Uitgangspunt hierbij geldt voor alle inwoners in West Betuwe gelijke kosten voor begraven en onderhoud.

4.7 Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”

Om de inwoners goede dienstverlening te bieden, gebruiken we de principes van hostmanship ook voor het beheerplan begraafplaatsen. Dit is conform het document Dienstverlening in West Betuwe Het dienstverleningsconcept ‘Dichtbij en op maat’ van de Werkgroep Dienstverlening d.d. 1 juni 2018.

4.7.1 Voorlopen

De gemeente West Betuwe gaat het voorlopen in eigen beheer uitvoeren, naast het hostmanship dat de nieuwe gemeente wil uitdragen, is het ook een wettelijke taak om het formulier verlof tot begraven in ontvangst te nemen en te controleren. Het doel is, hetgeen ook in de wet op de lijkbezorging is vastgelegd, dat niet tot begraving wordt overgegaan voordat de houder van de begraafplaats de identiteit van het lijk heeft vastgesteld. Dit wordt gedaan door de vergelijking van document en registratienummer op de kist. Om die redenen dient het formulier (verlof tot begraven) in ontvangst te worden genomen. De voorloper is verplicht dit derhalve te controleren.

Als bijkomstigheid geldt dat ook de veiligheid kan worden bewaakt. Er is afstand tot het graf voor de aanwezigen en ook voor de begrafenisondernemers is het wenselijk als de graflift door de voorloper bediend wordt. Die kent het mechanisme waardoor risico's op misgaan worden verkleind.

4.7.2 Oorlogsgraven

De oorlogsgraven worden deels door gemeente beheerd en deels door waaronder de Stichting Oorlogsgraven. Zie paragraaf 3.6.1 voor de locaties en aantallen. De lijst oorlogsgraven wordt door de gemeente bijgehouden.

In par 3.6.1 is uitgegaan dat er één oorlogsgravenconsul aangesteld gaat worden. De werkzaamheden hebben betrekking op het onderhouden van de oorlogsgraven, de contacten met de Oorlogsgravenstichting en de 4 mei herdenking.

Daarnaast zijn er recentelijk een aantal vragen geweest over (mogelijke) oorlogsgraven. Rechthebbenden of geïnteresseerden die onderzoek doen naar het verleden komen soms met bevindingen en/of aanvullingen. In de komende beheerplan periode gaat de gemeente dit verder in beeld brengen (aantallen en dergelijke) en gaat bepalen hoe hier mee om te kunnen en/of willen gaan.

4.7.3 Beleid begraven op eigen terrein

In 2010 beleid opgesteld door de voormalige gemeente Geldermalsen voor het begraven op eigen terrein. Er zijn 2 landgoederen aangewezen als 'bijzondere begraafplaats'. In de periode van dit beheerplan wordt verder onderzocht of de beleidsregel bijzondere begraafplaatsen op eigen terrein van de gemeente Geldermalsen voor de gemeente West Betuwe moet/kan worden toegepast. Dit om te bepalen of er meer landgoederen zijn die binnen de norm vallen en of het wenselijk is het aantal 'bijzondere begraafplaatsen' uit te breiden of dat genoemde in Geldermalsen een uitzondering is.

4.7.4 Bijzonder onderhoud

In het verleden zijn maatwerk afspraken gemaakt met rechthebbenden over het onderhoud van grafmonumenten die verder gaan dan het algemeen onderhoud begraafplaatsen. Deze afspraken worden gerespecteerd en voortgezet in West Betuwe.

Het maatwerk betreft bijvoorbeeld:

- jaarlijks schoonmaken van het grafmonument;
- rechtzetten van de stenen.

Wenselijk is in het kader van harmonisatie deze afspraken te herzien om te komen tot eenduidig beheer en onderhoud. Nieuwe, soortgelijke maatwerk afspraken worden door de gemeente West Betuwe niet meer gemaakt.

4.7.5 Grafkeuze

Door de beheerder worden de graven op volgorde in de rij uitgegeven. Indien de begraafplaats dat mogelijk maakt wordt bij de uitgifte de gelegenheid gegeven een graf uit te zoeken uit een aantal locaties

van graven die geruimd zijn. Hier is een extra tarief aan verbonden. Voor de grafkeuze geldt dat er een aantal beschikbare grafnummers worden meegegeven waaruit men kan kiezen. Deze keuze wordt doorgegeven aan de begraafplaatsadministratie en vastgelegd.

4.7.6 Gebruikerswensen

Uit het overleg met de begrafenisondernemers en de enquête (par. 2.6.3) zijn wensen naar voren gekomen die deels worden uitgevoerd met ingang van het nieuwe beheerplan. Het betreft:

- voorlopen wordt uitgevoerd;
- gelegenheid een graf te kiezen (tegen geringe meerkosten);
- materieel neutraal aanwezig op de begraafplaatsen;
- web agenda voor het plannen van begrafenissen;
- geen grond naast het graf tijdens de begrafenis en tegen meerkosten afvoeren;
- Betere looppaden, verbeteren en handhaven toegankelijkheid;
- Plekken om te rouwen, bezinning.

Eén van de bovenstaande wensen is het verwijderen van grond zodat er geen grond naast het graf tijdens de begrafenis ligt. Dit wordt alleen gedaan wanneer tussen de bestaande graven wordt begraven, omdat er onvoldoende ruimte is. In overige gevallen wordt de grond naast het graf geplaatst. Indien de nabestaanden dit niet wenselijk achten bestaat de mogelijkheid om de grond te verwijderen tegen betaling.

Niet alle wensen worden ingevuld. De wens om een klok te plaatsen op de begraafplaats in Geldermalsen wordt niet gehonoreerd. Ook komt er geen uitbreiding in de uitgiftetermijnen van de grafrechten en worden ook geen grafrechten voor onbepaalde tijd meer uitgegeven. Dit past niet meer in de huidige tijd.

4.7.7 Klantbenadering

In de komende periode wordt onderzoek gedaan om voor de begrafenisondernemers meer ruimte te bieden voor het plannen van begrafenissen. Dit wordt geboden middels een digitale agenda zodat ondernemers op elk willekeurig tijdstip een begrafenis in kunnen plannen. De beheerder bepaalt hiervoor onder andere het kader van het aantal begrafenissen dat mogelijk is per dag gereserveerd kan worden en de te reserveren tijdsduur.

4.7.8 Vrijwilligers

De gemeente faciliteert de inwoners bij initiatieven, bijvoorbeeld als zij aanbieden onderhoud te verrichten. Dit kan door bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van materialen en materieel. Als er initiatieven zijn moet dit verder worden uitgewerkt zodat duidelijk is wat mogelijk is en wat de gevolgen zijn voor bijvoorbeeld de veiligheid (o.a. het werken met materieel/materiaal).

4.7.9 Onderhoud op Joodse begraafplaatsen

In de gemeente West Betuwe liggen 4 Joodse begraafplaatsen. In Geldermalsen heeft het college op 25 april 2006 besloten het onderhoud op 2 begraafplaatsen summier uit te voeren voor de Joodse Gemeenschap i.v.m. het gebrek aan vrijwilligers.

Gemeente Lingewaal heeft destijds ook besloten het groenonderhoud op de Joodse begraafplaats in Asperen en het deel op de begraafplaats Herwijnen Peperstraat uit te voeren.

Deze onderhoudskosten maken geen deel uit van dit beheerplan omdat het een specifieke doelgroep is. Deze onderhoudskosten komen ten laste van de algemene middelen.

Uitgangspunt voor de gemeente West Betuwe is deze afspraken voort te zetten. Tevens wordt hierbij een bijdrage geleverd aan de in stand houding van dit cultuurhistorisch erfgoed.

4.8 Organisatie

Binnen de gemeentelijke organisatie West Betuwe zijn de beheertaken van de begraafplaatsen verspreid over meerdere taakvelden. Hierdoor vindt de inzet op de juiste plek in de organisatie plaats.

Door de verandering van organisatie na de herindeling van de gemeenten zijn er expliciete maatregelen nodig om de verschillende activiteiten beter op elkaar af te stemmen om de administratie en het beheer gelijk te krijgen. Dit geldt ook voor de werkwijze van ruimen en de communicatie met de rechthebbenden. Het beheren van 31 begraafplaatsen vraagt daarom veel van de organisatie.

In de nieuwe organisatie is er voor gekozen de begraafplaats administratie onder te brengen bij het fysiek domein en dan specifiek bij de buitendienst. Het voordeel hiervan is de korte en directe lijn met de begraafplaatsbeheerders en uitvoerenden.

Er is een primaathouder aangesteld in de persoon van Teamcoach Fysiek Domein, afdeling Beleid en Beheer.

In tabel 3.7 is terug te zien welke taakvelden bij het begraafplaatsenbeheer betrokken zijn. De activiteiten krijgen ook in de nieuwe organisatie van West Betuwe een plek. De exacte invulling in de organisatie is op dit moment niet bekend.

4.8.1 Wettelijke eisen uitvoering

Het onderhoud van de begraafplaatsen en het begraven wordt uitgevoerd door de buitendienst en eventuele door de gemeente aan te stellen derden. Voor alle betrokkenen moeten de werkomstandigheden voldoen aan de Arbowetgeving. Werken op een gemeentelijke begraafplaats valt onder het gemeentelijk Arbo-beleid. Hier wordt voor West Betuwe aan voldaan.

Aandachtspunten zijn hierbij:

- er wordt alleen afgeweken van het punt 'sanitaire voorziening'. Volgens de wet moet op alle begraafplaatsen een sanitaire voorziening voor de medewerkers aanwezig zijn. Op enkele veel begraafplaatsen is dit niet het geval. Voor West Betuwe geldt dat hiervoor wordt uitgeweken naar voorzieningen op andere begraafplaatsen of de gemeentewerf. Daarmee is dat knelpunt opgelost;
- in 2019 wordt een risico-inventarisatie en evaluatie voor de buitendienst van West Betuwe uitgevoerd.

4.8.2 Regionale samenwerking

Zoals gemeld in par 3.7.3 is in 2015 is Regio Rivierenland (een samenwerkingsverband van tien buurgemeenten waar gemeente Geldermalsen en gemeente Neerijnen onderdeel vanuit maken) begonnen aan verkenning voor samenwerking op het gebied van instandhouding van begraafplaatsen. Vooralsnog heeft deze samenwerking geen vervolg gekregen. Gezien de herindeling en harmonisatie zal de gemeente niet actief deelnemen aan dit samenwerkingsverband. Daarbij geldt wel dat het waardevol is regionaal contacten te onderhouden.

4.8.3 Databeheer

Een goed beheer van de begraafplaatsendata is, zoals in 3.7.4 omschreven, van groot belang. In 2019 wordt de data voor het beheer op elkaar afgestemd in één beheersysteem nl. GBI (Gemeentelijk Beheer Informatiesysteem). Alle arealen en onderhoudsmaatregelen zijn hierin opgenomen. Concreet moeten voor de komende periode de ontbrekende beheergegevens opgenomen in het beheersysteem van onder meer:

- de uitbreidingslocatie Waardenburg die nog niet genummerd is;
- de uitbreidingslocatie Est die is aangekocht, dit betreft het grasland achter de begraafplaats.

Mutaties en arealen moeten uiteraard in dit beheersysteem bijgehouden en/of verwerkt worden.

4.8.4 Begraafplaatsadministratie

De organisatie en registratie van uitvaarten, begrafenissen en bijzettingen verloopt via het softwarepakket Key2Begraven. Gemeente heeft de wettelijke verplichting dat begraafplaatsadministratie up-to-date blijft en registratie ten alle tijde actueel is.

In het kader van de herindeling geldt dat veel administratie op elkaar moet worden afgestemd. Met ingang van 1 januari 2019 is de nieuwste versie van Key2begraven geïnstalleerd. Er gaat dus met één begraafplaatsadministratie gewerkt worden. Het controleren van conversies en ontbrekende gegevens aanvullen zal in 2019 plaatsvinden. De kaartkoppeling is ook een belangrijk onderdeel hiervan. De verwachting is dat het implementeren en gereed maken van de ondergronden één a twee jaar in beslag zal nemen.

Van de in 4.8.3 genoemde beide locaties moeten ook nog opgenomen worden in de begraafplaatsadministratie. Voor Est geldt dat deze vooralsnog niet ingericht wordt als begraafplaats maar dat hier eerst overgegaan moet worden tot ruimen van graven op het bestaande deel. Ondersteuning vanuit de begraafplaatsadministratie wordt hiervoor gevraagd. Ruimen zal op nog meer plaatsen gaan plaatsvinden. Achterstanden hierin vragen uit ervaring van Geldermalsen veel extra tijd/uitzoekwerk van de begraafplaatsadministratie.

In de nieuwe organisatie kunnen de nabestaanden en begrafenisondernemers terecht bij het Fysieke Domein van de gemeente West Betuwe voor de aangifte van overlijden, het verlengen van grafrechten en andere vragen. Zij geven invulling aan:

- ee invulling dat diverse onderdelen in de begraafplaats administratie zijn gekoppeld. Bijvoorbeeld de GBA waardoor gegevens direct geraadpleegd, gekoppeld of ingevuld kunnen worden;
- het efficiënt verzenden van grotere mailingen, jaarlijks verzenden van nota's e.d.;
- de bedrijfsmatige aanpak.

Het aantal af te handelen begrafenissen stijgt naar ca. 220-240 uitgiften/verlof tot begraven per jaar. Daarom is het belangrijk dat het zo bedrijfsmatig mogelijk opgepakt wordt.

4.9 Communicatie

4.9.1 Implementatie beheerplan

Interactie tussen gemeente, inwoners en begrafenisondernemers is belangrijk als het gaat om het beheer van de begraafplaatsen. Tegelijkertijd is het niet noodzakelijk om bij alle ontwikkelingen inwoners te consulteren (verwachtingsmanagement). Het gaat erom dat er bij bepaalde maatregelen of projecten bewust wordt gekozen voor een bepaalde vorm van inspraak of participatie, zo ook in het geval van de harmonisatie van het beleid en beheer. Dit heeft wijzigingen voor inwoners van de gemeente, belanghebbenden en rechthebbenden tot gevolg.

In de tabel (tabel 4.9.1) op de volgende pagina wordt voorgesteld wat op welke wijze extern wordt gecommuniceerd. Voor de interne communicatie kan gebruik worden gemaakt van het intranet.

Tabel 4.9.1: Communicatieoverzicht

Wat	Toelichting	Brief / email	Website	Pers
Harmonisatie onderhoud	Voor het uitvoeren van regulier onderhoud worden geen aanpassingen aan de inrichting gedaan en daar hoeft geen uitgebreide communicatie met de rechthebbenden plaats te vinden.		X	X
Harmonisatie beleid (verordeningen, regels en onderhoudskosten)	Voor de rechthebbenden volgen er wijzigingen als gevolg van de harmonisatie. Wenselijk is middels gerichte communicatie dit kenbaar te maken naast algemene informatie die breed verspreid wordt. De begrafenisondernemers die bekend zijn binnen de gemeente worden eveneens gericht benaderd voor een nadere toelichting.		X	X
Nog te harmoniseren zaken en maatregelen vanuit de ontwikkelvisie.	Afhankelijk van het onderwerp. Vooralsnog alleen benoemen op de gemeentelijke website.		X	

4.9.2 Algemene communicatie begraven

Communicatie over het begraven gebeurt deels via de gemeentelijke websites. Uiteraard kan men op het gemeentehuis terecht voor vragen en is er informatiemateriaal beschikbaar over het begraven in de gemeente.

Om het fysiek domein (buitendienst) te ontlasten wordt voorgesteld om de beschikbare formulieren voor verlenging grafrecht e.d. op de website te plaatsen, in plaats van ze afzonderlijk aan te laten vragen. Wanneer een formulier wordt gewijzigd, moet de nieuwe versie meteen op de website worden geplaatst.

Om aan te sluiten bij de nieuwe gemeente dient de kwaliteit van de website en de dienstverlening naar de inwoners te passen bij het hostmanship wat gemeente belangrijk vindt. Daarvoor is het wenselijk om²:

- te zorgen dat de informatie actueel blijft;
- de webpagina's op te bouwen vanuit de gebruiker;
- aanvullende informatie toe te voegen: bijvoorbeeld een stappenplan 'wat te doen bij overlijden?';
- een algemene uitleg op te nemen: bijvoorbeeld 'wat is grafrecht?';
- de begraafplaatsen te promoten: bijvoorbeeld activiteiten, bekende graven, afweging begraven – cremieren, gedenkparken etc.;
- gebruik te maken van foto's. Dat maakt de webpagina's warmer;
- de informatie uit de administratie grafisch beschikbaar stellen middels een app. Daarmee kunnen bezoekers op de begraafplaats zelf met gebruik van de app het graf makkelijker vinden;
- te zorgen dat bij grootschalige herinrichtingsprojecten de inwoners / belanghebbenden worden geconsulteerd, hun wensen en aandachtspunten geïnventariseerd en waar mogelijk ook gerealiseerd.

² Zie bijvoorbeeld de website van de gemeente Amstelveen: <https://www.amstelveen.nl/web/Zorgvlied.htm>

4.10 Extra maatregelen voor 2019 en 2020

Uit de eerder genoemde ontwikkelvisie en de evaluaties met betrokken stakeholders volgt dat voor 2019 en 2020 diverse activiteiten in de planning staan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de maatregelen die noodzakelijk zijn om tot een goede harmonisatie in beleid en beheer te komen of op korte termijn noodzakelijk zijn. Daarnaast worden de maatregelen beschreven die leiden tot verbeteringen of keuzes in beleid en beheer.

Let wel, deze maatregelen en genoemde uren zijn niet in de berekeningen van het beheerplan opgenomen en moeten als extra maatregelen / uren beschouwd worden ter aanvulling op het beheerplan. In de onderstaande paragrafen zijn deze extra maatregelen of werkzaamheden verder uitgewerkt.

4.10.1 Extra maatregelen voor 2019 en 2020 ten behoeve de harmonisatie

Tabel 4.10.1: Activiteiten voor 2019 en 2020 ten behoeve van de harmonisatie (globale inschatting uren op basis van beschikbare informatie)

Activiteiten	Inzet FD [uur]	Inzet BPA [uur]	opmerking
Administratie Lingewaal omzetten in Key2Begraven	40	400	
Het digitaal koppelen van de grafnummers op de begraafplaatsentekeningen aan de begraafplaatsenadministratie	40	160	
Bepalen hoe om te gaan met de ca. 300 graven waarvan naam van de overledene onbekend is (blinde vlekken).	80	40	
Inventarisatie Neerijnen graven onbepaalde tijd	40	120	
Inventarisatie Neerijnen (ruim 800 graven gereserveerd) (dit houdt in grafrechten uitgegeven en betaald maar nog niet daadwerkelijk in begraven).	40	120	Het is niet duidelijk in hoeverre de rechthebbenden van deze graven bekend zijn.
In werking stellen ruimen op begraafplaatsen	160	80	Start maken met daadwerkelijk ruimen van graven en communicatie hierover
Processchema begraafplaatsadministratie	16	8	
Beleid begraven op eigen terrein harmoniseren	40		Feitelijke werkzaamheden eventueel uitbesteden
Opstellen geharmoniseerd meerjarenonderhoudsplan gebouwen en bijzondere objecten	120		Feitelijke werkzaamheden eventueel uitbesteden
Verwerken aanwezige uitbreidingen in administratie	4	24	
Nagaan exact aantal graven Beesd-Veerweg	4	4	Toets werkelijkheid met administratie
Locaties inventariseren en aanwijzen als asverstrooingsveld.	40	8	Nagaan mogelijkheden en aanwijs
Alle begraafplaatsen worden voorzien van gelijke informatiepunten.	PM	PM	Kosten begroten
Ontwerp uitbreiding begraafplaats Geldermalsen	16		Ontwerp, fasering, details PM kosten begroten.
Totaal geraamde uren	344	116	Extra ten opzichte van beheerplan

4.10.2 Maatregelen voor verbetering

Tabel 4.10.2: Activiteiten tijdens looptijd beleid en beheerplan ten behoeve verbetering harmonisatie (globale inschatting uren op basis van beschikbare informatie)

Activiteiten	Inzet RB [uur]	Inzet BPA [uur]	opmerking
Bepalen en besluitvorming gedenkparken	120	40	
Inventarisatie monumentale graven	120	40	Uitbesteden aan bijvoorbeeld de historische kring West-Betuwe
Key2Begraven geschikt maken voor ondernemers	8	24	Exclusief kosten softwarepakket
Het organiseren van een webagenda voor de begrafenisondernemers.	8	40	
Omzetten alg. kindergraven naar particuliere kindergraven in Geldermalsen als dit gewenst is door rechthebbenden	32	40	
Adoptie van historische graftrommels onderzoeken	40	8	Nagaan mogelijkheden en onderzoek kwaliteit
Inventarisatie gebruik baarhuisjes.	80	4	Nagaan situatie mogelijkheden
Opstellen jaarlijks maatregelen plan (vanuit MJOP)	160		
Totaal geraamde uren	568	196	Extra ten opzichte van beheerplan

5 Capaciteit

5.1 Inleiding

De primaire taak voor de gemeente op het gebied van beheer van begraafplaatsen is het zorgen voor voldoende begraafplaatsen en begraafplaatscapaciteit. Daarvoor is het nodig om te weten hoe groot de capaciteit van de gezamenlijke begraafplaatsen zijn. Door deze kennis te koppelen aan de verwachte sterftcijfers binnen de gemeente, wordt duidelijk hoeveel grafruimte nodig is en of er geruimd moet en kan worden en of het nodig is om de begraafplaatsen uit te breiden. Daarnaast wordt de capaciteitsberekening gebruikt om de hoogte van het grafrecht te bepalen in de kostendekkingsberekening.

Om een betere onderbouwing in de rapportages (bloesem en oogstrapportages) te hebben wordt twee keer per jaar een meerjarenoverzicht begraven/verlenging grafrecht opgesteld.

5.1.1 Overcapaciteit nodig

Het is van belang overcapaciteit (buffer) aan graven te hebben. Omdat bijna elke kern zijn eigen begraafplaats heeft en de meeste inwoners voorkeur hebben om in hun eigen woonkern begraven te worden. Daarnaast is de capaciteit afhankelijk van het type graf, de doelgroepen en het ruimen. Deze differentiatie heeft tot gevolg dat er meer grafruimte nodig is. Deze buffer ligt hoger dan bij één grote begraafplaats.

5.2 Capaciteit in 2019

Voor de capaciteitsberekening is eerst de capaciteit in 2019 in beeld gebracht. Het eindresultaat staat in tabel 5.2.1. In bijlage A7 is een uitsplitsing gemaakt naar de type graven per begraafplaats.

Bij de berekeningen is bij algemene graven een algemene gebruiksduur van 15 jaar aangegeven. Dit is omdat algemene graven voor 10 jaar worden uitgegeven, in de praktijk worden die gemiddeld 1 keer in de 15 jaar geruimd.

De totale oppervlakte van alle 31 algemene begraafplaatsen in West Betuwe is 21.3 ha, met in totaal bijna 20.000 graven. De gemiddelde oppervlakte per graf is 11 m². Het netto grafoppervlak bedraagt gemiddeld 2,5 m². Dat betekent dat de gemeente gemiddeld 8,5 m² begraafplaats per graf moet onderhouden. De graf dichtheid is 925 graven per ha.

Van de 17.357 uitgegeven graven op de begraafplaatsen, exclusief de monumentale begraafplaatsen, zijn 6.292 graven (36%) uitgegeven voor onbepaalde tijd. Met name in Neerijnen en Lingewaal zijn deze percentages bijna 50% van het totaal aantal. Bovendien heeft Neerijnen nog ruim 800 graven gereserveerd (dit houdt in dat de grafrechten zijn uitgegeven en betaald, maar dat nog niet daadwerkelijk in begraven is). Het is niet duidelijk in hoeverre de rechthebbenden van deze graven bekend zijn. De verwachting is dat een deel van deze graven geen rechthebbende bekend is, omdat bij het overlijden van de rechthebbende de rechten niet zijn overgeschreven naar nabestaanden. Voordat gesproken wordt over het uitbreiden van begraafplaatsen moeten deze gegevens compleet zijn zodat door ruiming ingebreed kan worden. Dit scheelt kosten voor en door uitbreiding en houdt de begraafplaats compact.

In Beesd-Veerweg is het aantal vierkante meters per graf aan de hoge kant. De 51 graven zijn de bekende graven. De rest van de begraafplaats lijkt leeg te zijn, niet duidelijk is of hier nog extra graven aanwezig zijn. Aangezien het hier een monumentale begraafplaats betreft, heeft het verder geen invloed op de capaciteitsberekening.

Tabel 5.2.1. Aantal graven en oppervlakte per begraafplaats 2019 voor West Betuwe

locatie	adres	opp in m2	aantal graven	m2 per graf	aantal graven beschikbaar	aantal graven onbepaalde tijd
Gemeentelijke begraafplaatsen						
001 Acquoy	Achterweg	3.010	139	22	36	12
002 Beesd	Schuttersweg	12.240	871	14	260	71
004 Enspijk	Beemd	1.525	214	7	20	60
005 Deil	't Oosteneind	13.440	1.330	10	245	421
006 Meteren	Bredestraat	8.535	533	16	143	71
008 Buurmalsen	Lingedijk	17.945	1.431	13	50	175
009 Geldermalsen	Emmalaan	30.285	2.185	14	158	504
011 Asperen	Leerdamse weg	10.000	949	11	146	730
015 Spijk	Spijkse Steeg	3.913	293	13	263	0
016 Vuren	Graaf Reinaldweg	9.660	746	13	216	280
018 Herwijnen	Peperstraat	11.000	1.015	11	157	630
020 Est	Esterweg	2.111	408	5	53	215
021 Haften	Bernhardstraat	12.844	1202	11	256	313
023 Hellouw	Beatrixstraat	5.209	750	7	136	418
024 Ophemert	Hermoesestraat	15.935	1538	10	385	725
025 Opijnen	Slotstraat	8.033	519	15	127	201
028 Tuil	St Antoniestraat	2.179	284	8	9	154
030 Varik	Weiweg	5.338	793	7	280	277
032 Waardenburg	Kaalakkerstraat	15.090	1720	9	102	885
Totaal gemeentelijke begraafplaatsen WB		188.292	16.920	11	3.042	6.142
Monumentale begraafplaatsen						
3. Beesd	Veerweg	1.181	51	23	0	51
7. Meteren	Rijksstraatweg	2.205	115	19	0	115
10. Geldermalsen	DJ v Wijkstraat	2.540	142	18	0	142
013 Heukelum	NH Kerk Torenstraat	1.844	125	15	0	125
014 Spijk(Oud)	Spijkse weg	2.525	242	10	0	230
017 Vuren	Waldijk	2.740	583	5	0	545
022 Haften	Engelenhof	3.784	556	7	18	313
026 Opijnen	NH Kerk Stoeperstraat	1.914	328	6	12	158
027 Tuil	Haarstraat	3.713	279	13	0	0
029 Tuil	Langstraat	0	10	0	0	0
031 Varik	Kerkstraat	375	50	8	102	277
Totaal monumentale begraafplaatsen WB		22.821	2.481	9	132	1.223
Totaal gemeente West Betuwe		211.113	19.401	11	3.174	7.365

5.3 Sterftcijfers en aantal uitvaarten

Het sterftcijfer (of de mortaliteit) is het jaarlijkse aantal sterfgevallen per 1000 mensen. Landelijk is de verwachting dat het sterftcijfer zal stijgen tot het jaar 2060 met een sterke stijging tussen 2030 en 2040 (bron CBS 2014 prognose overledenen). Uit de recente gegevens van het CBS Bevolkingsprognose 2017-2060 (Bron Centraal Bureau voor de Statistiek) vergeleken met de Bevolkingsprognose uit 2014 ligt het aantal overledenen iets hoger.

Voor een overzicht wordt verwezen naar bijlage A6, sterftcijfers. Op basis van de prognose uit 2014 is de capaciteitsberekening gebaseerd.

In de periode 2013 – 2017 vonden jaarlijks circa 228 uitvaarten in de gemeente West Betuwe plaats, waarvan 97% begravingen en 3 % asbestemmingen. In de onderstaande tabellen is een uitsplitsing van de gegevens terug te vinden (bron: Begraafplaatsadministraties van Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal).

Tabel 5.3.1. Uitvaarten Gemeente Geldermalsen 2013 - 2017

Geldermalsen jaar	Algemene graven	Particuliere graven		Urnengraf		Urnenmuur		Verstrooiing	Kinder graven	Totaal uitvaarten
		nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting			
2013	0	42	61	0	0	1	0	0	0	104
2014	4	44	59	3	0	4	0	0	5	119
2015	0	44	56	0	0	3	0	0	0	103
2016	0	50	46	0	0	1	0	0	0	97
2017	0	40	52	0	0	1	0	0	0	93
totaal	4	220	274	3	0	10	0	0	5	516
gem./jr	0,8	44,0	54,8	0,6	0,0	2,0	0,0	0,0	1,0	103,2

Tabel 5.3.2. Uitvaarten Gemeente Neerijnen 2013 – 2017

Neerijnen Jaar	Algemene graven	Particuliere graven		Urnengraf		Urnenmuur		Verstrooiing	Kinder graven	Totaal uitvaarten
		nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting			
2013	0	65	0	1	0	4	0	0	1	71
2014	0	48	0	0	0	3	0	0	1	52
2015	0	58	0	0	0	4	0	0	1	63
2016	0	49	0	0	0	3	0	0	1	53
2017	0	60	0	0	0	1	0	0	0	61
totaal	0	280	0	1	0	15	0	0	4	300
gem./jr	0,0	56,0	0,0	0,3	0,0	3,0	0,0	0,0	0,8	60,1

Tabel 5.3.3. Uitvaarten Gemeente Lingewaal 2013 – 2017

Lingewaal Jaar	Algemene graven	Particuliere graven		Urnengraf		Urnenmuur		Verstrooiing	Kinder graven	Totaal uitvaarten
		nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting			
2013	2	25	30	0	0	3	0	0	0	60
2014	1	35	19	0	0	2	0	0	2	59
2015	3	33	40	0	0	1	0	0	1	78
2016	1	16	35	0	0	1	0	0	0	53
2017	3	27	41	1	0	1	0	0	0	73
totaal	10	136	165	1	0	8	0	0	3	323
gem./jr	2	27,2	33	0,2	0	1,6	0	0	0,6	64,6

Tabel 5.3.4: Uitvaarten Gemeente West Betuwe 2013 – 2017

Lingewaal Jaar	Algemene graven	Particuliere graven		Urnengraf		Urnenmuur		Verstrooiing	Kinder graven	Totaal uitvaarten
		nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting	nieuw	bijzetting			
2013	2	132	91	1	0	8	0	0	1	235
2014	5	127	78	3	0	9	0	0	8	230
2015	3	135	96	0	0	8	0	0	2	244
2016	1	115	81	0	0	5	0	0	1	203
2017	3	127	93	1	0	3	0	0	0	227
totaal	14	636	439	5	0	33	0	0	12	1139
gem./jr	2,8	127,2	87,8	1,1	0	6,6	0	0	2,4	227,9

Jaarlijks worden gemiddeld 127 nieuwe graven uitgegeven en vinden er 88 bijzettingen plaats in West Betuwe. Het aantal bijzettingen is laag omdat op de begraafplaatsen (gemeente Neerijnen) naast elkaar wordt begraven en dit wordt gezien als nieuwe uitgifte i.p.v. bijzetting. Daar is geen sprake van bijzettingen maar van reserveringen. Er worden bijna geen algemene graven uitgegeven.

Door de aanleg van diverse urnenmuren vanaf 2010 zijn er mogelijkheden bijgekomen voor het plaatsen van urnen. Hier wordt weinig gebruik van gemaakt, ondanks het feit dat de mogelijkheden onder de aandacht zijn gebracht bij de uitvaartondernemers en de media. De verwachting is dat het aantal asbestemmingen zal toenemen door de komst van de crematoria in Tiel en Beesd (elektrisch crematorium vanaf medio 2019 volgens verwachting). Landelijk wordt van de circa 30% van de crematies de as begraven of bijgezet in een urnennis. De overige as wordt mee naar huis genomen, verstrooid of elders bijgezet.

5.4 Uitgangspunten bij de capaciteitsberekening

Er is een capaciteitsberekening gemaakt over de periode 2019 – 2060. Het bepalen van de benodigde capaciteit gaat gepaard met een zekere marge in de antwoorden. Het is namelijk niet mogelijk om exact te voorspellen hoeveel mensen wanneer overlijden en waar en of ze begraven willen worden. De effecten van de gehanteerde uitgangspunten vallen binnen deze marges.

Bij het opstellen van de berekening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- voor het bepalen van de sterftcijfers is uitgegaan van de landelijke gegevens van het CBS;
- de begrafenissen op de niet-gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente zijn buiten beschouwing gelaten, omdat deze niet van invloed zijn op de benodigde capaciteit van de gemeentelijke begraafplaatsen;
- de begraafcapaciteit op de monumentale begraafplaatsen zijn buiten beschouwing gelaten. Er is geen actief beleid om deze begraafplaatsen in functie te herstellen. Te zijner tijd moet bepaald worden of de graven op de monumentale begraafplaatsen worden geruimd;
- de invloed van de toekomstige crematoria is buiten beschouwing gelaten. Er is geen zicht op de effecten hiervan in West Betuwe en niet bekend is wat de invloed van de crematoria de aankomende vijf jaar zal zijn. Een capaciteitsberekening moet tenminste iedere vijf jaar worden geactualiseerd. Bij actualisatie over 5 jaar is er meer zicht zijn op de invloed van de crematoria in de omgeving;
- in de berekening zijn de locaties van de voormalige gemeente Neerijnen beschouwd als één-diep begraven en de overige locaties twee-diep begraven, ondanks het feit dat in de praktijk op enkele locaties maar één-diep kan worden begraven;
- alle ruimingen vinden groepsgewijs plaats. Er wordt incidenteel gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot schudden;
- er is geen rekening gehouden met kindergraven gezien de specifieke doelgroep. Kindergraven kennen over het algemeen een langere gebruiksduur. Dit is van invloed op de benodigde capaciteit, maar het aantal nieuw uit te geven kindergraven is zo klein dat dit verwaarloosbaar is op het totaal;
- er is geen rekening gehouden met het ruimen van urnen (wat uiteraard mogelijk is). Het aandeel op de begraafplaatsen is daarvoor te klein. Daarnaast heeft het nauwelijks invloed op het ruimtegebruik op de begraafplaatsen.
-

5.5 Resultaten van de capaciteitsberekening

Op basis van de verwachte sterftcijfers, de huidige capaciteit en de hier boven genoemde uitgangspunten is een capaciteitsberekening gemaakt. Het gedetailleerde overzicht staat in de bijlage A7. Het verwachte tekort aan begraafcapaciteit zonder aanvullende maatregelen is uitgesplitst per begraafplaats in tabel 5.5.1.

Tabel 5.5.1.: Capaciteitstekort per begraafplaats

nr	Locatie	Begraafplaats	Tekort aan capaciteit in	Capaciteitstekort oplopend tot 2060
001	Acquoy	Achterweg	2055	10-20
002	Beesd	Schuttersweg	2060	30-50
004	Enspijk	Beemd	2060	20-30
005	Deil	't Oosteneind	2060	geen
006	Meteren	Bredestraat	2050	80-100
008	Buurmalsen	Lingedijk	2045	100-140
009*	Geldermalsen*	Emmalaan*	2040*	700-750*
011	Asperen	Leerdamse weg	2040	290-310

nr	Locatie	Begraafplaats	Tekort aan capaciteit in	Capaciteitstekort oplopend tot 2060
013	Heukelum	NH Kerk Torenstraat	2040	160-180
015	Spijk	Spijkse Steeg	2060	0
016	Vuren	Graaf Reinaldweg	2045	150-160
018	Herwijnen	Peperstraat	2050	330-350
020	Est	Esterweg	2030	140-150
021	Haaften	Bernhardstraat	2030	720-740
023	Hellouw	Beatrixstraat	2040	270-290
024	Ophemert	Hermoesestraat	2055	100-120
025	Opijnen	Slotstraat	2030	250-270
028	Tuil	St Antoniestraat	2060	0
030	Varik	Weiweg	2060	60-70
032	Waardenburg	Kaalakkerstraat	2025	800-820

Noot *: exclusief de uitbreiding begraafplaats Geldermalsen Emmalaan.

Tot 2040 is er ruimte genoeg op de gemeentelijke begraafplaatsen met uitzondering van de begraafplaats in Geldermalsen en Haaften. Door het inzetten van de ruimingen is voorlopig genoeg capaciteit te realiseren. Echter, door de hoge grondwaterstanden en boomwortels kan een deel van de (administratief) geruimde graven niet worden ingezet.

Geldermalsen heeft hier op geanticipeerd door een stuk grond te reserveren voor uitbreiding. Dit is nog niet in de bovenstaande berekeningen meegenomen. Geadviseerd wordt de uitbreiding Geldermalsen Emmalaan pas in gebruik te nemen wanneer het echt nodig is. Wel is wenselijk hiervoor reeds het inrichtingsplan op te stellen zodat wanneer de uitbreiding nodig is gelijk overgegaan kan worden tot de inrichting van dat deel. Van jaar tot jaar moet bekeken worden of het nodig is de uitbreiding in gebruik te nemen.

Voor Haaften is er een uitwijkmogelijkheid op Engelenhof, waar geen capaciteitstekort is. Est heeft nog mogelijkheid van inrichting van het weiland achter de bestaande begraafplaats.

Voor alle begraafplaatsen staan de mogelijkheden voor capaciteitsuitbreiding opgesomd in onderstaande tabel 5.5.2

Tabel 5.5.2.: Mogelijkheden tot capaciteitsuitbreiding per begraafplaats West Betuwe

nr	Locatie	Begraafplaats	Mogelijkheden tot uitbreiding
001	Acquoy	Achterweg	Binnen de hekken is op het voorterrein voldoende ruimte om uit te breiden .
002	Beesd	Schuttersweg	Nader bekijken van de graven voor onbepaalde tijd, zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden aan de zijanten van de begraafplaats en in de plantvakken.
004	Enspijk	Beemd	Nader bekijken van de graven voor onbepaalde tijd, ruimte voor uitbreiding aanwezig bij de entree.

nr	Locatie	Begraafplaats	Mogelijkheden tot uitbreiding
005	Deil	't Oosteneind	Geen verwachte capaciteitsproblemen. Na ruiming op het oude deel kan door hoge waterstanden niet meer twee-diep begraven worden, waardoor capaciteit afneemt. Dit is niet meegenomen in de capaciteitsberekening.
006	Meteren	Bredestraat	Voldoende uitbreidingsruimte binnen de hekken.
008	Buurmalsen	Lingedijk	Op tijd ruimen en uitbreiden van het aantal grafvelden binnen de bestaande ruimte.
009	Geldermalsen	Emmalaan	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de graven voor onbepaalde tijd, in gebruik nemen van de uitbreidingslocatie (zo lang mogelijk uitstellen).
011	Asperen	Leerdamse weg	Versnellen van de ruiming en nader bekijken mogelijkheden van de onbepaalde tijds-graven, zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden aan de zijanten van de begraafplaats en of paden herstructureren. Over ca. 10 jaar komen de eerste bepaalde tijdsgraven in beeld voor mogelijk ruimen..
013	Heukelum	Achterweg	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, en de reserveringen monitoren. Over ca. 10 jaar komen de eerste bepaalde tijdsgraven in beeld voor mogelijk ruimen.
015	Spijk	Spijkse Steeg	Hier is geen capaciteitsprobleem.
016	Vuren	Graaf Reinaldweg	Versnellen van de ruiming en nader bekijken mogelijkheden van de onbepaalde tijds-graven, zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden op de begraafplaats en of paden herstructureren. Over ca. 10 jaar komen de eerste bepaalde tijdsgraven in beeld voor mogelijk ruimen.
018	Herwijnen	Peperstraat	Versnellen van de ruiming en nader bekijken mogelijkheden van de onbepaalde tijds-graven, zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden op de begraafplaats en of paden herstructureren. Over ca. 10 jaar komen de eerste bepaalde tijdsgraven in beeld voor mogelijk ruimen.
020	Est	Esterweg	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, in gebruik nemen van de mogelijke uitbreidingslocatie en de reserveringen monitoren.
021	Haaften	Bernhardstraat	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, in gebruik nemen van de mogelijke uitbreidingslocatie en de reserveringen monitoren.
023	Hellouw	Beatrixstraat	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, in gebruik nemen van de mogelijke uitbreidingslocatie en de reserveringen monitoren..
024	Ophemert	Hermoesestraat	Veel algemene graven uitgegeven waarvan de rechten zijn verlopen, nalopen of deze geruimd kunnen worden d.m.v. publicatie.
025	Opijnen	Slotstraat	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, in gebruik nemen van de mogelijke uitbreidingslocatie en de reserveringen monitoren. Aantal algemene graven uitgegeven waarvan de rechten zijn verlopen, nalopen of deze geruimd kunnen worden d.m.v. publicatie.

nr	Locatie	Begraafplaats	Mogelijkheden tot uitbreiding
028	Tuil	St Antoniestraat	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, in gebruik nemen van de mogelijke uitbreidingslocatie en de reserveringen monitoren.
030	Varik	Weiweg	Veel algemene graven uitgegeven waarvan de rechten zijn verlopen, nalopen of deze geruimd kunnen worden d.m.v. publicatie.
032	Waardenburg	Kaalakkerstraat	Versnellen van de ruiming, nader bekijken van de onbepaalde tijds-graven, in gebruik nemen van de mogelijke uitbreidingslocatie en de reserveringen monitoren. Aantal algemene graven uitgegeven waarvan de rechten zijn verlopen, nalopen of deze geruimd kunnen worden d.m.v. publicatie.

Conclusie van de resultaten van de capaciteitsberekeningen is: voer regelmatig, minimaal één keer in de 5 jaar, een capaciteitsberekening uit en bepaal daarmee de toekomstige capaciteit van de begraafplaatsen. Het advies hierbij is: stel uitbreidingen zo veel mogelijk uit en onderzoek de mogelijkheden van ruiming. Aan de hand van de capaciteitsberekeningen wordt bepaald of er wel of geen investeringen gedaan moeten worden voor uitbreidingen op bepaalde locaties.

6 Maatregelenplan 2019 – 2023

Om de gewenste kwaliteit op de begraafplaatsen te behouden zijn ook voor de aankomende planperiode maatregelen nodig. Het betreft maatregelen voor instandhouding, voor verbeteringen en voor vervangingen. De verbetermaatregelen zijn bepaald aan de hand van de ontwikkelvisie en de beleidsuitgangspunten. Al deze onderwerpen komen in dit hoofdstuk aan bod.

6.1 Instandhouding: dagelijks onderhoud

Met het dagelijks onderhoud wordt gezorgd voor een A-kwaliteit (CROW Beeldkwaliteitscatalogus) uitstraling van de begraafplaatsen. Werkzaamheden die bij het dagelijks onderhoud horen zijn onder andere:

- onkruid verwijderen;
- gras maaien;
- hagen knippen;
- beplanting en bomen onderhouden;
- bladeren ruimen;
- afvalbakken legen;
- onkruidvrijhouden grindpaden

Alle onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd door de buitendienst door de wijkploeg waarin de betreffende begraafplaatsen liggen. Het grasmaaien is uitbesteed aan derden. Incidenteel wordt ondersteuning ingehuurd voor het knippen van de hagen, het onderhouden van de bomen en de onkruidbestrijding op de grindpaden.

De overige taken worden ook uitgevoerd door de buitendienst en zijn:

- graven delven;
- het begeleiden van de uitvaart.

De volgende maatregel is nodig op het vlak van databeheer: het komen tot een 100% inventarisatie van de beheeroppervlakken en alles digitaal maken. De buitendienst kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

6.2 Meerjarenonderhoud programma

Het meerjarenonderhoud bestaat uit terugkerende maatregelen zoals:

- snoeien;
- het terugzetten van beplanting;
- het herstellen van verzakkingen in de grond;
- het ruimen van de graven;
- het herstellen van de paden;
- het uitvoeren van maatregelen aan de gebouwen.

De maatregelen zijn terug te vinden in bijlage A10.

Bij het verdelen van de maatregelen over de jaren heen, zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de werkbelasting per jaar is ongeveer gelijk;
- de maatregelen met de hoogste prioriteit worden het eerst uitgevoerd;
- de maatregelen worden per begraafplaats opgepakt.

Alle maatregelen zijn noodzakelijk om de continuïteit van de begraafplaatsen te kunnen waarborgen binnen de gestelde kaders. In verband met de niet-chemische onkruidbestrijding op de paden, is het echter wel noodzakelijk dat alle paden geschikt zijn voor deze nieuwe manier van werken. Dat houdt in dat paden waar nodig en waar mogelijk worden omgevormd zodat de onkruid op verharding bestreden kan worden door een combinatie van branden, hete lucht en borstelen of de paden van een andere constructie worden voorzien.

6.3 Meerjaren vervangingsprogramma

Alle objecten en groenvoorzieningen hebben een levensduur. Bij het begraafplaatsenbeheer worden de objecten vervangen wanneer ze op zijn, om de kwaliteit van de begraafplaatsen op peil te houden. De vervangingsmaatregelen zijn terug te vinden in bijlage A Daar zijn de volgende uitgangspunten bij gehanteerd:

- alle objecten worden vervangen door een soortgelijk object;
- voor de planning en de kostendekking wordt uitgegaan van de gangbare Nederlandse afschrijvingstermijnen;
- de vervangingsmaatregelen worden evenwichtig over de jaren verdeeld, om piekbelastingen te voorkomen;
- tussen 2019 – 2023 is geen vervanging van de gebouwtjes op de begraafplaatsen voorzien.

Het vervangingsprogramma is vooral bedoeld om een inschatting van de kosten te maken op de langere termijn. De daadwerkelijke vervanging is afhankelijk van de actuele kwaliteit van de objecten. Ook kunnen nieuwe inzichten op termijn tot aangepaste vervangingsvoorstellen leiden. Door het beheerplan elke vijf jaar te actualiseren, blijven de maatregelen op maat toegesneden.

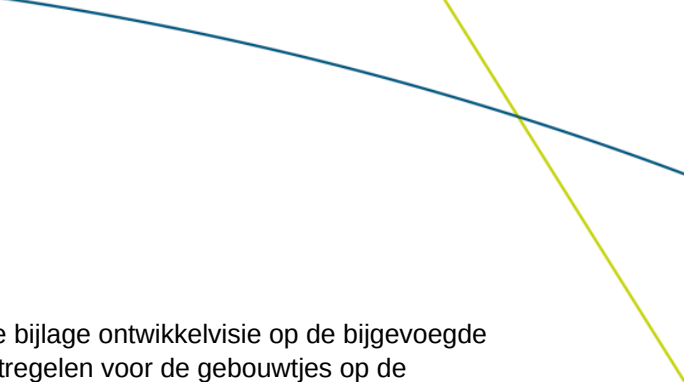
6.4 Eenmalige – en verbetermaatregelen

In hoofdstuk 4.2 is de ontwikkelvisie beschreven. Daaruit volgen diverse eenmalige maatregelen die zijn opgesomd in bijlage A10. Het betreft voornamelijk kleine verbeteringen, zoals:

- het aanplanten van hagen;
- het uitdunnen van beplanting;
- het verplaatsen van een bank;
- het herstellen van paden.

Verbetermaatregelen zijn éénmalige maatregelen die nodig zijn om de kwaliteit en uitstraling van de begraafplaats te verbeteren. Voorbeelden van verbetermaatregelen zijn:

- het aanplanten van bomen;
- het uitbreiden / verbeteren van een servicepunt;
- het omvormen van plantvakken naar gazon;
- het uitdunnen van de bosplantsoenrand;
- verbeteren van de kwaliteit van de bosplantsoenranden gericht op het efficiënter beheer en onderhoud;
- het Sturen op natuurlijke groei van de beplanting in algemene zin;
- het verbeteren van de paden;
- het verbeteren van de uitstraling van de gebouwtjes;
- maatregelen in het kader van de ontwikkelvisie.

De voorgestelde verbetermaatregelen zijn terug te vinden in de bijlage ontwikkelvisie op de bijgevoegde tekeningen. De opsomming is inclusief eventuele verbetermaatregelen voor de gebouwtjes op de begraafplaatsen zoals benoemd in bijlage A10.

Afhankelijk van de hoogte van de investering worden deze kosten opgenomen als kapitaalslasten.

Grondverbetering

In de afgelopen planperiode zijn op meerdere begraafplaatsen grondverbeteringsmaatregelen uitgevoerd. Deze werkzaamheden worden in de aankomende planperiode voortgezet. Insteek is het verbeteren van de grond bij geruimde graven en nog niet gebruikte grafstroken na het begraven. Indien mogelijk kan op sommige plaatsen een drainagevoorzieningen uitkomst bieden. Maar meestal is er geen ruimte om dit toe te passen.

7 Kostendekkingsplan

Begraafplaatsen kennen een kosten- en een batenkant in de exploitatie.

De kostendekking heeft betrekking op de primaire functie van begraafplaatsen. Dat zijn de voorzieningen voor het begraven en de asbestemming en alles wat daaraan vooraf gaat. Een secundaire functie is bijvoorbeeld het behouden van een oude begraafplaats als park.

De baten bestaan uit begraafrechten, grafrechten en onderhoudsrechten. Al deze rechten vallen onder de gemeentelijke belastingen. Door de kosten en baten met elkaar te vergelijken wordt duidelijk wat de dekkingsgraad van het product 'begraafplaatsen' is en welke afwegingen daarin gemaakt moeten worden. De resultaten van de kostendekkingsberekening staan in dit hoofdstuk beschreven.

Gezien het feit dat de gemeente West Betuwe over 31 begraafplaatsen beschikt die verspreid liggen in de gemeente is het lastig deze efficiënt te exploiteren.

7.1 Bestuurlijke wensen ten aanzien van de kosten

Uitgangspunt is dat er één tariefstelling is die past binnen de begroting (inkomsten en uitgaven) voor alle begraafplaatsen in de gemeente West Betuwe, waarbij het bestuur streeft naar betaalbare begraafstarieven.

In het coalitieakkoord is gesteld: 'dat het bestuur begraven betaalbaar wil houden voor de inwoners. Dit doen we door de kosten van een deel van het groenonderhoud op begraafplaatsen en oude niet meer gebruikte begraafplaatsen niet te dekken uit het beheerplan begraafplaatsen maar deze te bekostigen uit de algemene middelen'. Daarbij geldt dat de begraafplaatsen waardig, net en toegankelijk blijven.

7.2 Stand van zaken kostendekkingsgraad

In het kostendekkingsplan worden de baten tegen de lasten afgezet. Daarmee ontstaat inzicht in de dekkingsgraad. De kostendekkendheid is berekend op basis van de systematiek in paragraaf 1 Lokale heffingen van de programmabegroting 2019.

Bij het berekenen van de kostendekking zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- het prijspeil is 2018. Hierop zijn berekeningen gebaseerd;
- alle kosten zijn inclusief BTW, behalve de uren van de eigen dienst;
- in de berekening is geen rekening gehouden met de jaarlijkse inflatie;
- alleen voorziening onderhoud van toepassing voor de gemeente Geldermalsen;
- de uurtarieven van derden zijn gelijk gesteld aan het uurtarief van de medewerkers van de buitendienst. Derden worden incidenteel ingeschakeld om de piekbelasting mee op te vangen en bij het uitvoeren van specialistisch werk (bv ruimen van graven);
- alle onderhoudskosten worden ten laste van de voorziening gebracht;
- voor de benodigde personele inzet is de fte evaluatie uit hoofdstuk 3 aangehouden;
- de onderhoudsvoorziening moet altijd positief blijven;
- er is geen rekening gehouden met een mogelijke stijging van het aantal crematies. Het is niet duidelijk hoe dit zich gaat ontwikkelen. Voor de korte termijn worden geen grote verschuivingen verwacht. Het kostendekkingsplan wordt over uiterlijk vijf jaar geactualiseerd. Dan is er mogelijk meer zicht op de ontwikkelingen rondom de crematies;
- als gevolg daarvan is er geen rekening gehouden met inkomsten uit asverstrooiingen of een grote toename in bijzettingen in de urnennissen;

- de investeringskosten die nodig zijn voor de uitbreiding van de begraafplaats in Geldermalsen zijn meegenomen en zijn gekapitaliseerd (looptijd 40 jaar, € 411.700, rente 1,5%, lineair, de betaling start in 2021);
- alle geldende kapitaalslasten (lineair 1,5%) van de drie voormalige gemeenten zijn één op één overgenomen.

Het resultaat is weergegeven in tabel 7.2.2. In tabel 7.2.1. zijn de lasten en baten benoemd. De opzet van de tabel is gelijk aan de productraming.

Tabel 7.2.1: Lasten en baten begraafplaatsen (prijspeil 2018, inclusief BTW).

WestBetuwe		Kosten (incl BTW) o.b.v. beheerplan 2019-2023				
		2019	2020	2021	2022	2023
9.750.300	Voorziening Beheerplan begraafplaatsen					
	Lasten					
21.070	gemeentelijke belastingen	1.531	1.531	1.531	1.531	1.531
38.300	gas, water en electra	3.709	3.709	3.709	3.709	4.209
38.400	uitbestede werkzaamheden	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
33.100	erfpacht begraafplaats	4.170	4.170	4.170	4.170	4.170
38.550	verzekeringen	1.698	1.698	1.698	1.698	1.698
38.415	schoonmaakdiensten	3.767	3.767	3.767	3.767	3.767
38.270	onderhoud begraafplaatsen	749.867	790.188	782.336	875.019	874.434
73.000	afschrijvingen	81.461	74.401	85.505	86.221	86.221
74.000	rente	24.157	22.278	26.718	24.808	23.722
	Lasten voorziening beheerplan begraafplaatsen	890.829	922.211	929.903	1.021.392	1.020.222
6.750.100	Beheer begraafplaatsen (begraven)					
	Lasten					
72.000	toevoeging aan voorziening bhp begraafplaatsen	934.686	934.686	934.686	934.686	934.686
11.000	salarissen en sociale lasten	576.619	577.924	580.966	585.747	591.831
21.999	doorbelasting belasting (werf en tractie budi)	4.380	4.380	4.380	4.380	4.380
35.999	doorbelasting personeel derden	8.212	8.212	8.212	8.212	8.212
38.999	doorbelasting onderhoud (werf en tractie budi)	30.235	30.167	30.213	30.213	30.213
73.999	doorbelasting afschrijving (werf en tractie budi)	13.192	12.154	9.703	8.473	8.473
74.999	doorbelasting rente (werf en tractie budi)	11.579	9.496	8.894	8.749	8.622
71.000	toevoeging aan reserve Groenonderhoud begr.plaatsen	54.126	53.930	53.734	53.734	53.734
	Totale lasten taakveld begraafplaatsen	1.633.029	1.630.949	1.630.788	1.634.194	1.640.151
6.750.200	Begravenisrechten					
	Baten					
37.040	opbrengst afkoopsom onderhoud begraafplaatsen	228.750	233.750	239.375	244.375	246.875
37.040	opbrengst begravenisrechten	200.727	202.887	205.767	208.647	210.807
37.040	leges grafrecht 1e uitgifte	217.250	224.950	233.200	240.900	244.200
37.040	leges verlenging grafrecht	91.025	91.025	91.025	91.025	91.025
37.040	leges onderhoud begraafplaatsen	74.125	67.875	61.625	55.375	49.125
	Subtotaal baten taakveld begraafplaatsen	811.877	820.487	830.992	840.322	842.032
72.000	toevoeging aan voorziening (afkoop onderhoud)	-228.750	-233.750	-239.375	-244.375	-246.875
72.100	onttrekking aan voorziening (afkoop onderhoud)	162.360	168.612	178.233	178.152	180.948
71.500	onttrekking aan reserve Groenonderhoud begr.plaatsen	78.634	78.634	78.634	78.634	78.634
	Totale netto baten taakveld begraafplaatsen	824.121	833.983	848.484	852.733	854.739
	Nadelig saldo taakveld begraafplaatsen	808.908	796.966	782.304	781.461	785.412

Jaarlijks is een toevoeging aan de voorziening beheerplan begraafplaatsen nodig bij gelijkblijvende inkomsten. Met dit bedrag blijft de voorziening positief. In 2019 bedraagt de toevoeging € 228.750,-.

Wanneer de toevoeging aan de voorziening als te groot wordt geacht zijn er twee opties, namelijk: het verhogen van de inkomsten, of het verlagen van de uitgaven. In de volgende paragraaf staan de draaiknoppen benoemd om de kosten eventueel mee te verlagen.

Tabel 7.2.2: Resultaten kostendekkendheid (prijsspeil 2018, inclusief BTW).

West Betuwe	Kosten (incl. BTW) o.b.v. beheerplan 2019-2023				
	2019	2020	2021	2022	2023
Kostendekking					
Directe lasten (inclusief rente)	1.794.181	1.800.290	1.808.761	1.818.542	1.827.126
Directe baten (exclusief heffingen)	240.994	247.246	256.867	256.786	259.582
Netto lasten	1.553.187	1.553.044	1.551.894	1.561.756	1.567.544
<u>Toe te rekenen lasten:</u>					
Overhead (inclusief rente): 95,67% van loonkosten	551.651	552.900	555.810	560.384	566.205
Overhead (inclusief rente): werf/tractie	67.598	64.409	61.402	60.027	59.900
BTW	8.074	8.060	8.069	8.069	8.069
Totale lasten	2.180.510	2.178.413	2.177.175	2.190.236	2.201.718
Opbrengst heffingen	811.877	820.487	830.992	840.322	842.032
Saldo begraven t.l.v. algemene middelen	1.368.633	1.357.926	1.346.183	1.349.914	1.359.686
Kostendekkendheid Algemene Dienst	37%	38%	38%	38%	38%

Voor de gemeente West Betuwe blijkt uit de berekeningen dat het kostendekkingspercentage voor 2019 op dit moment 37% is. Afhankelijk van de keuze van de draaiknoppen kan dit percentage wijzigen.

7.3 Personele inzet

7.3.1 Administratieve inzet fysiek domein

In de onderstaande tabel 7.3.1 is een overzicht gegeven van de benodigde inzet van de begraafplaatsadministratie inclusief kostendoorrekening. Door de harmonisatie wordt veel gevraagd van de medewerkers in de komende periode. Enerzijds door de harmonisatie en het op orde brengen van de administratie en anderzijds door de veranderingen in beleid en regels. Tijdelijk is daardoor meer inzet nodig.

Om de werkdruk beheersbaar te houden worden de volgende verbetermaatregelen doorgevoerd om de efficiëntie te vergroten:

- met ingang van 1 juli 2019 moeten de aanvragen voor begraven door de begrafenisondernemers digitaal worden ingediend. In 2019 vindt de overgang plaats naar de nieuwe manier van werken;
- met ingang van 1 juli 2019 zijn alle formulieren voor de nabestaanden beschikbaar via de website van de gemeente;
- uiterlijk 1 januari 2020 heeft de buitendienst beschikking over hardware om zelf de benodigde informatie op te zoeken. Het aantal contacten met de begraafplaatsadministratie wordt daarmee geminimaliseerd;

- de administratieve documenten worden gekoppeld aan de objecten in een digitale ondergrond, zodat ze gemakkelijk en door iedereen terug te vinden zijn. Maak gebruik van de mogelijkheden in het administratieve programma Key2begraven;
- in 2021 wordt geëvalueerd of de personele inzet van de begraafplaatsadministratie kan worden bijgesteld.

In tabel 7.3.1 is berekend dat de inzet voor de begraafplaatsadministratie in totaal 2,2 fte nodig is. Om tot en met 2021 de harmonisatie en de administratie op orde brengen is 0,3 fte extra nodig. Dat houdt in voor 2019, 2020 en 2021 in totaal 2,5 fte nodig is. Daarna kan dit terug gebracht worden naar 2,2 fte.

De inzet is berekend aan de hand van de activiteiten die worden uitgevoerd door de begraafplaatsadministratie en de benodigde tijdsinspanning die hiervoor nodig is. Daarbij is gekeken naar de frequentie van de werkzaamheden van de afgelopen jaren.

Om de begraafkosten in beeld te hebben, is een uitsplitsing van de begraafwerkzaamheden door de administratie gemaakt in bijlage A11. Op basis van ervaringscijfers is voor de begrafenissen 2,0 fte nodig, uitgaande van 240 begrafenissen per jaar. Aangezien het aantal begrafenissen per jaar van te voren niet vastligt, de gemeente hostmanship belangrijk vindt en de gemeente 31 begraafplaatsen onder haar hoede heeft, is het beschikbare aantal fte voor de begrafenissen goed.

Tabel 7.3.1 Overzicht werkzaamheden begraafplaatsadministratie, benodigde inzet incl. kosten.

administratie	aantallen	gemiddeld normen	totale uren benodigd
telefonische aanname begrafenis	238	0,25	59
Begravenissen, eerste uitgifte	119	2,83	341
Begravenissen, tweede uitgifte (bijzetting)	118	2,83	338
inboeken gegevens in administratie systeem	238	0,25	59
opstellen grafakte en versturen	238	0,33	79
aanschrijven rechthebbende voor verlengen grafrecht	310	0,38	116
administratie onderhoudsgraven/graf/jaar	224	0,13	30
overschrijven grafrecht/wijzigen grafrecht	90	0,38	34
behandeling vergunnings aanvraag grafmonument	119	0,63	74
controle facturatie begrafenis/ bijzetting	479	0,17	80
beantwoording vragen telefonisch/mail/brief	150	1,00	150
informatie voorziening	150	1,00	150
totaal per begrafenis en bij genoemd aantal begravenissen		10,18	1510
Fte			1,1
bijkomende werkzaamheden begraafplaatsadministratie	aantallen	gemiddeld normen	totale uren
administratie			0
versturen grafakten	320	0,17	54
verlengen grafrecht	125	0,50	63
afstand grafrecht	70	0,50	30
wijzigen rechthebbende (zie boven)			0
heffing algemeen onderhoud	1490	0,02	25
afkoop algemeen onderhoud	60	0,75	45
aanschrijving ruimings besluit	152	4,33	659
Overleg			48
Overleg begrafenisondernemers	5	4,67	24
overleg steenhouders	5	4,67	24
intern overleg adm 2 personen/BB	26	2,83	75
controle facturatie	444	0,08	37
meldingsformulier Buitendienst	112	1,50	168
Overleden actuele rechthebbende	110	2,33	260
totale uren bijkomende werkzaamheden		21,52	1511
Fte	Fte		1,1
Berekening benodigde fte's en kosten Administratie			
Berekening benodigde fte's en kosten			
totale uren Administratie			3.021
beschikbare uren			1.380
berekende bezetting Administratie	fte's		2,2
			0
uurtarief € 53,38			
kosten administratie voor begravenissen			€ 81.527
bijkomende kosten werkzaamheden			€ 85.760
totale kosten administratie			€ 165.526
gemiddelde administratiekosten			€ 695
Inzet Begraafplaatsadministratie Fte's o.b.v. 1380 productieve uren	2,2		€ 158.823

7.3.2 Inzet buiten- en binnendienst bij begraven

In West Betuwe kan eveneens gebruik worden gemaakt van de buitendienst voor ondersteuning bij het begraven. Op basis van landelijke ervaringscijfers kan worden gesteld dat de inzet voor de coördinator en de verschillende taakvelden eveneens goed is. In tabel 7.3.2 is een overzicht gegeven van de activiteiten en daarbij benodigde uren en benodigd fte.

Tabel 7.3.2: Personele inzet buiten- en binnendienst West Betuwe.

Activiteiten	Benodigde uren	Benodigd fte
Begraafplaatsenploeg:		
• Begraffenissen	2.329	1,69 fte
• Onderhoud groen en baarhuisjes	13.421	9,75 fte
Subtotaal begraafplaatsenploeg	15.750	11,44 fte
Coördinator begraafplaatsen	1.497	1,08 fte
Groenbeheer	550	0,40 fte
Civiele techniek	205	0,15 fte
Bouwkunde	120	0,09 fte
Subtotaal binnendienst	2.372	1,72 fte

Met name de contacttijd die nodig is voor begrafenisondernemers en de buitendienst kan worden teruggebracht door digitaal te gaan werken. Daar is het volgende voor nodig:

- het toegankelijk maken van de software Key2Begraven voor begrafenisondernemers, zodat zij van de beschikbare informatie gebruik kunnen maken;
- hardware (bv een laptop of tablet) voor de buitendienst, zodat ze zelf op locatie informatie kunnen opvragen;
- een verplichting dat iedereen (begraafplaatsadministratie, begrafenisondernemers en de buitendienst) gebruik gaan maken van de web-agenda en dus op de nieuwe manier gaan werken.

Wanneer deze verbeteringen worden doorgevoerd is een inzet van de begraafplaatsadministratie van 2,2 fte per 1 januari 2022 voldoende.

In het kostendekkingsplan is uitgegaan van de inzet door de begraafplaatsadministratie van 2,2 fte en het aantal fte zoals genoemd in tabel 7.3.1. Daarbij zijn de volgende uurtarieven gehanteerd (prijsspeil 2018) zoals deze zijn bepaald door de afdeling financiën op basis van de handleiding overheidstarieven 2018 van het ministerie.

- Binnendienst: € 62,80
- Buitendienst: € 48,29
- Begraafplaatsadministratie: € 53,38

Verder staat 1 fte voor 1.380 productieve uren per jaar.

7.4 BTW-compensatie

In 2011 heeft de rechtbank Den Haag de beslissing genomen dat een gemeente voor de exploitatie van begraafplaatsen geen recht heeft op het BTW-compensatiefonds (bcf). Grofweg luidt de redenering als volgt: De gemeente moet maatregelen treffen voor haar inwoners, zodat zij binnen de gemeentegrenzen begraven kunnen worden. Bij het uitvoeren van deze activiteit handelt de gemeente niet als overheid, maar als ondernemer. Een BTW-ondernemer heeft geen recht op compensatie van BTW.

Het kostendekkingsplan is inclusief BTW. Er wordt echter geen rekening gehouden met BTW over de activiteiten die de eigen dienst verricht. Dit geldt alleen voor de kosten van derden.

Momenteel is een onderzoek gaande om dit ongedaan te maken, daardoor het in de toekomst kan zijn dat dit wordt gewijzigd.

Op 28 februari 2019 heeft de Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad (hierna: A-G) conclusie genomen in een door Deloitte gevoerde procedure inzake de exploitatie van twee gemeentelijke begraafplaatsen. In navolging van het oordeel van het Gerechtshof Den Haag van 16 maart 2018, komt de A-G tot de conclusie dat de gemeente bij de exploitatie als overheid handelt en dat de btw op de gemaakte kosten volledig voor een bijdrage uit het BTW compensatiefonds (hierna: BCF) in aanmerking komt. De A-G adviseert de Hoge Raad het door de Staatssecretaris van Financiën ingestelde cassatieberoep ongegrond te verklaren.

Belang voor de praktijk

Veel gemeenten hanteren vooralsnog als uitgangspunt dat de btw op kosten met betrekking tot begraafplaatsen kostprijsverhogend moet worden verantwoord. Dit vanwege het beleid van de Belastingdienst. Eerder in deze procedure is de Belastingdienst overigens ook in het gelijk gesteld bij de Rechtbank. Op basis van de uitspraak van het Gerechtshof en deze conclusie van de A-G kan de btw echter volledig worden gecompenseerd.

Het is afwachten of de Hoge Raad het advies van de A-G opvolgt. Zo lang deze procedure nog niet definitief is beslecht, gaan wij ervanuit dat de Belastingdienst haar beleid (nog) niet wijzigt.

Op het moment dat deze procedure definitief is beslecht, kan er – afhankelijk van de uitkomst – in beginsel met 5 jaar terugwerkende kracht verzocht worden om aanvullende bijdragen uit het BCF. Het is daarmee de vraag of op dit moment actie moet worden ondernomen. Dat hangt mede af van de specifieke situatie bij de gemeente (zoals individuele afspraken met de Belastingdienst).

Deze ontwikkelingen worden op de voet gevolgd door de betreffende afdelingen.

7.5 Vervangingswaarde van de begraafplaatsen

De vervangingswaarde van de beheergroepen op de gemeentelijke begraafplaatsen bedraagt € 3.873.154,- prijspeil 2018, inclusief BTW. De onderhoudskosten bedragen ongeveer € 656.000,- per jaar, dat is 17% van de vervangingswaarde. In vergelijking met landelijke normen ligt dit in de orde van grootte en is goed.

7.6 Onderhoudskosten

Zoals besproken in hoofdstuk 3 bestaan de fysieke onderhoudskosten uit:

- kosten dagelijks onderhoud;
- meerjarige onderhoudskosten;
- eenmalige verbetermaatregelen;
- vervangingskosten.

In bijlage A9 zijn de geraamde onderhoudskosten voor 2019 en verder opgenomen. In de onderstaande tabel zijn de jaarlijkse sommen tot 2024 weergegeven.

Tabel 7.5.1: Totaal geraamde onderhoudskosten West Betuwe 2019-2023 (prijspeil 2018, inclusief BTW)

Activiteit	2019	2020	2021	2022	2023
Dagelijks onderhoud	€ 436.871	€ 436.871	€ 436.871	€ 436.871	€ 436.871
Vervangingsonderhoud	€ 86.953	€ 86.953	€ 86.953	€ 86.953	€ 86.953
Meerjarenderhoud	€ 88.280	€ 113.257	€ 109.698	€ 165.648	€ 184.217
Subtotaal	€ 612.104	€ 637.081	€ 633.522	€ 689.472	€ 708.041
Verbetermaatregelen eenmalig / investeringen	€ 331.263	€ 342.260	€ 352.456	€ 382.225	€ 369.580
Algeheel totaal	€ 943.367	€ 979.341	€ 985.978	€ 1.071.697	€ 1.077.621

7.7 Inkomsten

De inkomsten bestaan uit:

- grafrechten, opgebouwd uit grafrecht en onderhoudskosten;
- begraafrechten (begraafkosten);
- verlenging van de grafrechten;
- afgekochte, of jaarlijks betaalde onderhoudsrechten;

In 2019 geldt voor West Betuwe dat er geen vergunningplicht voor de gedenkstenen is en dit is geharmoniseerd naar een meldingsplicht. Hiermee is tegemoetgekomen aan de wens van dereguleren en verlagen van de begraafkosten voor de rechthebbenden.

Negen oude begraafplaatsen of delen daarvan hebben een monumentale status. Dit betekent dat ze in stand gehouden moeten worden. Er wordt echter geen geld beschikbaar gesteld vanuit monumentenzorg. Dit levert een extra belasting op voor het product begraafplaatsen.

7.8 Draaiknoppen

Het heeft de voorkeur alle kosten en inkomsten onder te brengen bij het product begraafplaatsen. Dit geeft een volledig beeld van de kosten en inkomsten. Het blijft duidelijk wat het resultaat is, zodat hierop gestuurd kan worden. Hierin kan gedifferentieerd worden, de onderstaande draaiknoppen te benutten.

Beheersing van de kosten voor het beheer van de begraafplaatsen is mogelijk kosten te beperken of opbrengsten te vergroten of verkleinen. De mogelijke opties zijn verwoord in de onderstaande draaiknoppen.

7.8.1 Draaiknop beeldkwaliteit

De visuele kwaliteit van de begraafplaatsen ligt op hoog niveau (niveau A volgens de methodiek van het CROW). De draaiknop betreft de wijziging van A-niveau naar B-niveau het dagelijks en meerjarenonderhoud (o.a. snoeien) voor de begraafplaatsen. Hierbij zijn meerdere opties denkbaar. Daarbij zijn de voor- en nadelen per optie in tabel 7.8.1 aangegeven.

Optie 1: wijziging van beheerniveau A naar B voor de “oude” begraafplaatsen.

(In Beesd-Veerweg, Meteren-Rijkstraatweg, Haaften- Engelenhof, Opijnen-Stoepstraat, Tuil-Haarstraat, Tuil-Langstraat, Heukelum-Torenstraat, Spijk-Spijkseweg, Vuren-Waaldijk en Asperen-Joodse Begraafplaats). Dit kan omdat dit oude begraafplaatsen betreft waar weinig of niet meer wordt begraven.

Optie 2: wijziging van alle begraafplaatsen van A naar B-niveau.

Tabel 7.8.1: Draaiknop beeldkwaliteit, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	• Optie 1: Door voor B-kwaliteit te kiezen in plaats van A zullen de onderhoudskosten tussen de 2 – 5% afnemen (€ 1.700,- tot € 4.200,- per jaar). • Optie 2: Door B-kwaliteit te kiezen in plaats van A zullen onderhoudskosten tussen de 2 – 5% afnemen (€ 11.000,- - € 29.000,- p/j).	• Lager onderhoudsniveau leidt op termijn tot eerdere vervanging • Toename van meldingen en klachten
Imago	• Is geen voordeel	• De hoge kwaliteit van de begraafplaatsen doet recht aan de emoties die aan de begraafplaatsen verbonden zijn. Dit wordt minder en zal door de rechthebbende en gebruiker niet worden gewaardeerd.

Deze draaiknop wordt afgeraden omdat het lager onderhoudsniveau op termijn leidt tot eerdere vervanging en dus hogere vervangingskosten. Rechthebbenden en gebruikers zullen dit niet waarderen en zal veel commotie en klachten geven.

De kosten zijn berekend voor het dagelijks- en meerjarenonderhoud. Vervangingen en eenmalige maatregelen zijn hierbij buiten beschouwing gelaten.

7.8.2 Draaiknop wijziging groen begraafplaatsen wordt openbaar groen

De begraafplaatsen worden in deze optie gezien als openbaar groen. In dat geval krijgen ze een parkfunctie en valt het groenonderhoud onder het budget van groenbeheer. De grafvelden worden dan alleen benoemd als begraafplaats. Zie onderstaande voor- en nadelen.

Tabel 7.8.2: Draaiknop wijziging groen begraafplaatsen wordt openbaar groen, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	- De BTW op de materialen wordt gecompenseerd waardoor kosten kunnen worden verhaald op het BTW-compensatiefonds. - Verschuiving van het product begraafplaatsen naar de Algemene Dienst (groen). - de kosten op het product begraafplaatsen nemen af met gemiddeld € 656.000 per jaar excl. verbetermaatregelen (eenmalig). - de kosten worden mede gedragen door alle inwoners van West Betuwe i.p.v. alleen rechthebbenden	- Kosten product begraafplaatsen niet volledig in beeld - De kosten worden niet (volledig) gedragen door de belanghebbenden omdat de kosten verschuiven naar de Algemene Dienst.
Imago	Is geen voordeel	- Een park wordt geassocieerd met recreatieve activiteiten. De begraafplaatsen in de gemeente West Betuwe zijn echter niet ingericht als park en daardoor minder geschikt om de functie van park te vervullen. - Aandachtspunt is dat deze draaiknop niet nadelig mag uitpakken voor de mensen die het onderhoudsrecht hebben afgekocht in het verleden. Zij hebben feitelijk betaald voor A-kwaliteit.

Deze draaiknop wordt ten zeerste afgeraden omdat hiermee niet helder wordt welke kosten bij het product begraven horen en de begraafplaatsen niet geschikt zijn om in te richten als park. Bovendien zijn aan veel nabestaanden kosten voor onderhoud van de begraafplaatsen doorberekend in de voormalige tarieven. De kosten van voor het onderhoud van de graven, grafstroken, grafnummerbordjes, het ruimen van graven en het herstel van verzakkingen worden voor West Betuwe berekend op ca. € 187.000,-.

7.8.3 Draaiknop wijziging randen groen begraafplaatsen wordt openbaar groen

De beplantingsranden van de begraafplaatsen worden ondergebracht bij groenbeheer. De motivatie hiervoor is dat de buitenranden van de begraafplaatsen grenzen aan de openbare weg of aan groen. Het is dus mogelijk om de randen van de begraafplaatsen te beschouwen als publiek domein. In dat geval maken ze deel uit van het openbaar groen.

Zie tabel op de volgende pagina voor de voor- en nadelen.

Tabel 7.8.3: Draaiknop wijziging randen groen begraafplaatsen wordt openbaar groen, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	- de BTW op de materialen wordt gecompenseerd. - de kosten op het product begraafplaatsen neemt af met ca. € 42.900,--. - de kosten worden gedragen door alle inwoners.	de kosten verschuiven naar de Algemene Dienst, waardoor deze kosten hoger worden.

Deze draaiknop wordt afgeraden omdat hiermee niet helder wordt welke kosten bij het product begraven horen.

Een andere mogelijkheid is de randen op een extensieve manier onderhouden. Dit is alleen mogelijk aan de randen van de begraafplaatsen. Uitgangspunt bij de kostenberekening is dat het areaal bosplantsoen, 10% van het areaal heesters en het areaal ruw gras aan de randen wordt toegewezen. Daarvoor zijn eerst rigoureuze ingrepen noodzakelijk zoals snoeien/dunnen of rooien en inplanten. Hier zijn hoge herinrichtingskosten mee gemoeid.

Het rooien en inplanten leidt tijdelijk tot een kaal beeld rondom de begraafplaatsen. Vanwege de gewenste continue afgeschermdede uitstraling van de begraafplaatsen wordt deze optie afgeraden. De mogelijke besparing door extensief te onderhouden na de herinrichting zijn daarom niet verder doorgerekend.

7.8.4 Draaiknop monumentale begraafplaatsen in gebruik nemen

Een optie is om op de monumentale begraafplaatsen weer actief te gaan begraven. Dit is onder voorwaarden toegestaan. De motivatie hiervoor is dat de oudere begraafplaatsen behouden blijven als bijzondere plaats gewaardeerd worden. Er kunnen hier exclusieve tarieven voor worden gevraagd. Het bijkomende voordeel is dat het enige capaciteit biedt waarbij mogelijk uitbreidingen niet nodig zijn.

De financiële gevolgen zijn niet in beeld gebracht, omdat de verwachte opbrengsten gering zijn. Zie onderstaande voor- en nadelen.

Tabel 7.8.4: Draaiknop wijziging monumentale begraafplaatsen in gebruik nemen, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	- Capaciteitsuitbreiding - Geringe extra opbrengsten	- het zal gezien de beperkte capaciteit op deze begraafplaatsen weinig extra voordeel opleveren. - de inwoners zullen dit mogelijk niet als exclusief ervaren door de in hun ogen toch al hoge tarieven.

Deze draaiknop kan worden overwogen.

7.8.5 Draaiknop (delen van) oude en/of monumentale begraafplaatsen omvormen tot gedenkpark

Een optie is (delen) van oude en/of monumentale begraafplaatsen om te vormen tot gedenkpark. De motivatie hiervoor is dat de oudere begraafplaatsen als bijzondere plaats gewaardeerd worden en plek van bezinning worden. In de begroting worden ze daarmee onderdeel van openbaar groen. Zo drukken de onderhoudskosten niet op het product begraafplaatsen.

Tabel 7.8.5: Draaiknop (delen van) oude en/of monumentale begraafplaatsen omvormen tot gedenkpark, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	- Verschuiving van het product begraafplaatsen naar de Algemene Dienst (groen). - de kosten op het product begraafplaatsen neemt af met gemiddeld € 144.300,-- per jaar incl. verbetermaatregelen (eenmalig). - de kosten worden mede gedragen door alle inwoners i.p.v. alleen rechthebbenden - Geen onderdeel begroting begraafplaatsen - Kostendekkendheid begraafplaatsen omhoog.	Onderhoudskosten blijven, alleen onderdeel van openbaar groen.

Deze draaiknop kan worden overwogen. Nader onderzoek hiernaar is gewenst. In bovengenoemd bedrag is een bedrag meegenomen van € 46.700,-- geraamd voor (eenmalige)verbetermaatregelen.

7.8.6 Draaiknop wijziging gebouwenbeheer

De draaiknop betreft de beheerkosten voor de gebouwen. Deze beheerkosten kunnen ondergebracht/verschoven worden bij het beheerplan gebouwen. Uiteindelijk bepalen zij ook het onderhoud. De gemiddelde kosten bedragen € 45.200,- per jaar, inclusief BTW. Dit bedrag komt dan ten laste van de Algemene Dienst.

Tabel 7.8.6.1: Beheerkosten gebouwen (prijspeil 2018, inclusief BTW, bron 'gebouwenbeheerplannen begraafplaatsen Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal)

Gebouwen	Totale kosten 2019 t/m 2030	2019	2020	2021	2022	2023
Geldermalsen Gebouwen	€ 309.487,-	€ -	€ 34.354,-	€ 3.179,-	€ 51.134,-	€ 6.306,-
Neerijnen Gebouwen	€ 213.112,-	€ 21.470,-	€ 18.919,-	€ 14.453,-	€ 16.640,-	€ 20.508,-
Lingewaal Gebouwen	€ 87.111,-	€ 2.642,-	€ 3.879,-	€ 13.872,-	€ 3.528,-	€ 6.897,-
Totaal West Betuwe	€ 609.710,-	€ 24.966,-	€ 58.220,-	€ 33.791,-	€ 74.547,-	€ 34.404,-

Tabel 7.8.6.2.: Draaiknop wijziging gebouwenbeheer, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	- de BTW op de materialen wordt gecompenseerd. - de kosten op het product begraaftplaatsen neemt af. - de kosten worden gedragen door alle inwoners.	- De kosten worden niet (volledig) gedragen door de belanghebbenden omdat de kosten verschuiven naar de Algemene Dienst. - Kosten begraaftplaatsen niet volledig in beeld.

Deze draaiknop kan worden ingezet gezien het voordeel van de BTW compensatie. Omdat 100% kostendekkendheid bij de rechthebbenden / belanghebbenden niet realistisch is in West Betuwe.

7.8.7 Draaiknop grafrecht en onderhoudsrecht bevroren

Het grafrecht (en daarmee ook het onderhoudsrecht) kan worden bevroren. Het grafrecht wordt niet jaarlijks gecorrigeerd voor de prijsinflatie. Zie onderstaande voor- en nadelen. Gevolg hiervan is dat de kosten voor de rechthebbenden niet stijgen, maar ook de inkomsten niet.

Tabel 7.8.7.: Draaiknop grafrecht en onderhoudsrecht bevroren, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	Grafrecht en onderhoudsrecht stijgt niet voor rechthebbenden	- De inkomsten zullen hierdoor jaarlijks met 1,5 – 2 % afnemen. Ter indicatie: uitgaande van 1,5% inflatie per jaar loopt het tekort op tot circa € 33.000 / jaar in 2023. - Kostendekkingsgraad daalt jaarlijks - Minder opbrengsten ten gevolge van het bevroren van het grafrecht komen ten laste van de Algemene Dienst.
Imago	Tevreden burgers	geen

Deze draaiknop wordt afgeraden.

In de kostendekkingsberekening is uitgegaan van prijspeil 2018. Dat wil zeggen dat de bedragen niet gecorrigeerd zijn voor de prijsinflatie. De absolute onderhoudskosten zullen jaarlijks dus toenemen. Met het bevroren van het grafrecht gaat de kostendekkingsgraad naar beneden.

7.8.8 Draaiknop grafrecht en onderhoudsrecht bijstellen

Een andere optie is het grafrecht (en daarmee ook het onderhoudsrecht) bijstellen naar beneden. Doel hiervan is de kosten voor de rechthebbenden/belanghebbenden te verlagen waardoor zij tevredener zullen zijn. Dit is een eenvoudige manier om de begraafkosten voor de rechthebbenden te verlagen.

Het grafrecht is een combinatie van grafrecht en onderhoudsrecht. Omdat de onderhoudsrechten zijn en worden afgekocht, moet het onderhoudsrecht gelijk blijven om de bestaande rechthebbenden niet te benadelen. Het deel grafrecht kan wel worden verlaagd. Het nadeel is dat de kostendekkingsgraad daalt.

Deze draaiknop is te overwegen.

7.8.9 Draaiknop verbetermaatregelen uitstellen in de tijd

De in dit beheerplan voorgestelde verbetermaatregelen c.q. eenmalige maatregelen (inrichting en beheer) worden doorgeschoven in de tijd. Zie onderstaande voor- en nadelen.

Tabel 7.8.9.: Verbetermaatregelen uitstellen in de tijd, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	de jaarlijkse lasten zullen op de korte termijn afnemen.	- de jaarlijkse lasten zullen op de lange termijn toenemen, omdat sprake is van kapitaalvernietiging. - Op korte termijn zullen de onderhoudskosten toenemen.
Imago	gebruikers zien geen verbeteringen doorgevoerd.	Verdere achteruitgang kwaliteitsbeeld van de begraafplaatsen.

Feitelijk zijn er geen maatregelen die opgeschoven kunnen worden in de tijd. Het betreft hier gemiddeld € 292.700,- per jaar voor de komende 12 jaar. Alle maatregelen zijn noodzakelijk om de continuïteit van de begraafplaatsen te kunnen waarborgen binnen de gestelde kaders. Uitstel van maatregelen betekent een ander beleid, namelijk een mindere kwaliteit op de begraafplaatsen, en mogelijk kapitaalvernietiging.

Deze draaiknop wordt afgeraden.

7.8.10 Draaiknop kostendekkingspercentage verlagen

De kostendekking kan worden verlaagd om de inwoners en rechthebbenden tegemoet te komen. De kosten dalen voor rechthebbenden ten aanzien van grafrecht, begraven en onderhoud. De lagere inkomsten worden gecompenseerd vanuit de algemene middelen. Zie onderstaande voor- en nadelen.

Tabel 7.8.10.1.: Kostendekkingspercentage verlagen, voor- en nadelen

	Voordeel	Nadeel
Financieel	Geen	- Minder opbrengsten uit begraven - De kosten worden niet (volledig) gedragen door de belanghebbenden maar door de inwoners van gemeente West Betuwe omdat de kosten verschuiven naar de Algemene Dienst.
Hostmanship	Voor de rechthebbenden worden de tarieven lager	Hostmanship kost geld.

Feitelijk is deze maatregel bedoelt om de verhouding aan kosten voor rechthebbenden met overige gemeenten in de directe omgeving gelijk te houden.

Deze draaiknop kan worden overwogen.

7.8.11 Resumé draaiknoppen

Om de kosten te verlagen zijn een aantal besparingsmogelijkheden opgenomen. In onderstaande tabel zijn deze opgesomd en voorzien van het bedrag dat mogelijk bespaard kan worden. Tevens wordt een advies gegeven om deze draaiknop wel of niet in te zetten.

Tabel 7.8.11.: Resumé draaiknoppen

Par.	Draaiknop	Bedrag in €	Advies
7.8.1	beeldkwaliteit aanpassen optie 1 oude begraafplaatsen van A naar B optie 2 alle begraafplaatsen van A naar B	1.700 – 4.200 11.000 – 29.000	afgeraden
7.8.2	wijziging groen begraafplaats wordt openbaar	750.000	ten zeerste afgeraden
7.8.3	wijziging randen groen begraafplaats wordt openbaar groen	42.900	afgeraden
7.8.4	monumentale begraafplaatsen in gebruik nemen	Niet in beeld	overwegen
7.8.5	(delen van) oude en/of monumentale begraafplaatsen omvormen tot gedenkpark	144.300	overwegen
7.8.6	wijziging gebouwenbeheer	45.200	overwegen
7.8.7	grafrecht en onderhoudsrecht bevroren	Niet in beeld	afgeraden
7.8.8	grafrecht en onderhoudsrecht bijstellen	Niet in beeld	overwegen
7.8.9	verbetermaatregelen uitstellen in de tijd	292.700	afgeraden
7.8.10	kostendeckingspercentage verlagen	Niet in beeld	overwegen

7.9 Tarief voor asverstrooiing

Gemeente West Betuwe beschikt over 5 asverstrooiingsvelden (voormalige gemeente Lingewaal). Eén van de maatregelen in dit beleids- en beheerplan is het creëren van enkele asverstrooiingsvelden op andere begraafplaatsen. Na realiseren ervan moet voor het as verstrooien het tarief mogelijk worden bijgesteld. Vooruitlopend hierop zijn, de volgende afwegingen te noemen:

- er is sprake van algemene verstrooiingsplaatsen. Er zijn geen particuliere verstrooiingsplaatsen, waarvoor een uitsluitend recht geldt;
- op het verstrooien van as kan een recht worden geheven, bestaande uit een vergoeding voor de tijd die de gemeente verleent om het strooien mogelijk te maken en voor een bijdrage in het algemeen onderhoud van de begraafplaats;
- voor het berekenen van het tarief wordt uitgegaan van het aantal graven dat op de verstrooiingsvelden uitgegeven had kunnen worden. De inkomsten per graf bedragen over een

periode van 20 jaar circa € 2.500,-. Het verstrooiingsrecht is gelijk aan de gedeerde inkomsten gedeeld door het aantal verwachte asverstrooiingen in 20 jaar;

- een verstrooiingsrecht van € 150,- tot € 250,- per asbus is redelijk. Daarmee ligt het in dezelfde lijn als het bijzetten van een asbus;
- voor € 200,- kan 1 m² gazon 20 jaar worden onderhouden;
- indien er een gedenkteken geplaatst wordt op de asverstrooiingsplaats waar een mogelijkheid geboden wordt voor het plaatsen van een gedenkplaatje, is een bedrag van € 50,- per plaatje gedurende 10 jaar een redelijk tegemoetkoming in de kosten;
- om het juridisch mogelijk te maken om bovengenoemde rechten te heffen, dienen deze rechten in de Beheerverordening begraafplaatsen opgenomen te worden.

7.10 Vergelijking leges met omliggende gemeenten

In tabel 7.10 staan de kosten voor begraven van de omliggende gemeenten weergegeven uit 2018/2019. Om de tarieven met elkaar te vergelijken is voor elke gemeente uitgerekend hoeveel een particulier graf voor 20 jaar voor 2 personen kost. Dit is inclusief het delven en sluiten van een graf, het algemeen onderhoud aan de begraafplaatsen en de leges voor het plaatsen van een grafmonument.

Tabel 7.10: Benchmark resultaten 2018

Gemeente		Uitgifte-termijn [jaar]	Particulier graf 20 jaar, 2 personen	20 jaar algemeen onderhoud	Delven en sluiten	Leges plaatsen grafsteen	Kosten totaal afgerond
West Betuwe 2019	2019	20	2.200,00	1.250,00	720,00	0,00	4.170
Neder Betuwe*	2018	20	2.843,00	599,98	893,00	60,28	4.037
Tiel ****	2018-2020	20	3.000,00	0,00	850,00	175,00	4.025
Vianen	2018	20	1.043,00	2.042,00	847,00	90,00	4.022
Leerdam	2018	20	2.684,00	0,00	966,65	203,85	3.855
Buren**	2019	20	411,00	1.925,00	964,00	92,67	3.392
Gorinchem	2018	20	1614,00	389,00	904,00	174,00	3.081
Culemborg	2018	20	830,00	1.020,00	680,00	202,00	2.732

* Neder Betuwe geeft particuliere graven uit per 25 jaar. In de tabel is het bedrag omgerekend naar 20 jaar.

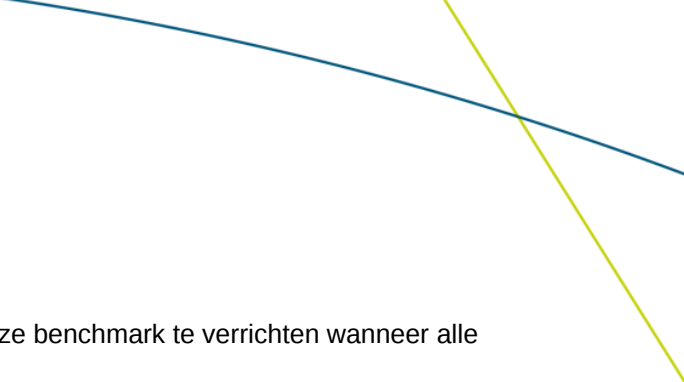
** Buren geeft particuliere graven uit per 30 jaar. In de tabel is het bedrag omgerekend naar 20 jaar.

*** De gemeente Buren geeft 75% korting op de kosten voor het algemeen onderhoud, wanneer het gehele bedrag in één keer betaald wordt.

**** Gemeente Tiel heeft de tarieven voor 3 jaar vastgesteld en wijzigen niet in meer 2019 en 2020.

Bij vier gemeenten zijn geen kosten opgenomen voor algemeen onderhoud. Dit tarief is in het grafrecht opgenomen.

De gemeente West Betuwe is ten opzichte van de overige gemeenten aan kosten het hoogste. De tarieven zijn voor de meeste gemeentes nog niet te achterhalen. Echter wanneer met een kostenstijging wordt gerekend van de overige gemeenten van 3 tot 4% voor 2019 dan liggen de bedragen voor West Betuwe nagenoeg gelijk aan Tiel, Neder Betuwe en Vianen. Tiel heeft haar tarieven voor 3 jaar vastgesteld.

In de loop van 2019 wordt voorgesteld om in 2019 opnieuw deze benchmark te verrichten wanneer alle tarieven bekend zijn.

In bijlage A13.3 is het grafrecht voor 2019 berekend op basis van de resultaten van het kostendekkingsplan uit § 6.9. Het resultaat voor de voorgestelde kosten voor een particulier graf voor 20 jaar voor 2 personen in 2019 (prijspeil 2018) staat in tabel 7.10.

8 Conclusies en aanbevelingen

8.1 Harmonisatie beleids- en beheerplan

Met dit beheer en beleidsplan is invulling gegeven aan de harmonisatie van het beleid en beheer begraafplaatsen in de drie gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal. De organisatie, doelstellingen, beleid en beheer (bijvoorbeeld de terreinkwaliteit) zijn op elkaar afgestemd. Ook de bijbehorende beheersverordening en tarieven zijn/worden geharmoniseerd.

Het doel voor de planperiode van onderhavig beleids- en beheerplan is het verder in detail afstemmen van de beheer- en onderhoudsmaatregelen. De voorgestelde maatregelen voor de periode 2019 – 2023 zijn hierop afgestemd. Het product begraafplaatsen bevindt zich nu in de beheermodus.

Het is niet de verwachting dat uitbreidingen van de begraafplaatsen in West Betuwe ingezet moeten gaan worden wegens capaciteitsgebrek wanneer overgegaan wordt tot ruiming. Dit ruimen is noodzakelijk om voldoende capaciteit te hebben tot ten minste 2040. Vooralsnog worden op de uitbreidingen geen graven uitgegeven en wordt het terrein niet verder ingericht.

Door de harmonisatie is de berekende kostendekkingsgraad van het product begraafplaatsen voor West Betuwe 37% in 2019. Dit is een negatieve wijziging voor Geldermalsen van 20%. Voor Lingewaal geldt dat deze afneemt van 51% naar 37% in 2019 en voor Neerijnen geldt dat deze ruim stijgt van 20% naar 37%.

Het grafrecht voor de burger wijzigt in de drie gemeenten. Het onderhoudstarief is met deze harmonisatie in 2019 goed onderbouwd. Het begraafrecht is geharmoniseerd en hoeft, behoudens een eventuele inflatiecorrectie 2020, niet te worden bijgesteld.

Om de kosten naar beneden bij te stellen, dan is de draaiknop onderhoud gebouwen en gedenkparken een reële optie. Maar hiermee verschuiven de kosten naar een ander beheerplan. Om de kosten helder op productsoort te boeken is het echter wenselijk om de beheergroepen, die op de begraafplaatsen staan en hiervoor dienen, onderdeel te laten zijn van de beheerbegroting begraafplaatsen. Ook het omvormen van oude begraafplaatsen tot gedenkparken is het onderzoeken waard.

8.2 Vertaling doelstellingen

In hoofdstuk 2.9 zijn de doelstellingen benoemd voor de gemeente West Betuwe. In onderstaande overzicht is weergegeven op welke wijze dit vertaald is in het geharmoniseerde beleid en beheer.

Doelstellingen	Harmonisatie van beleid en beheer
1. Capaciteit van de begraafplaatsen • Er is voldoende capaciteit voor graven en asbestemming voor nu en in de toekomst binnen de bestaande begraafplaatsen. • Er ligt een basis om te kunnen kiezen tussen het ruimen van graven of het uitbreiden van de locaties.	• Conform de doelstelling. • Elk jaar wordt geëvalueerd of investeringen voor inrichting noodzakelijk zijn gezien de ruiming die jaarlijks plaatsvinden.

Doelstellingen

Harmonisatie van beleid en beheer

- Het ruimen van graven cyclisch uitvoeren (onder- en bovengronds) ook graven voor onbepaalde tijd. Bij ruimen zorgvuldig omgaan met het zoeken naar rechthebbenden als die niet bekend zijn.
- Het (voorlopig) niet in gebruik nemen van uitbreidingslocaties en/of kiezen voor herbestemming.
- Trends en ontwikkelingen volgen.
 - Toetsen behoefte aan bepaalde graftypen / asbestemmingen.
 - Begraven voor niet-inwoners is mogelijk.
- Het reserveren van een graf is niet mogelijk, het kiezen van een keuzegrav is wel mogelijk
- Daar waar het om technische redenen niet mogelijk is om twee-diep te begraven wordt er 1 diep begraven.

- Conform de doelstelling.

2. Differentiatie algemene begraafplaatsen

- De aanwezige begraafplaatsen in de kernen blijven behouden.
- Er is een ruime keuze in wijze van begraven die wordt geboden. Dit betreffen algemene graven, particuliere graven, kindergraven, asverstrooien, urnennissen of urnengraven.
- Er wordt een keuze gemaakt om op diverse begraafplaatsen asverstrooiingsvelden in te richten;
- Er wordt nader onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor een natuurbegraafplaats in de gemeente;
- Voor de termijnen van grafrechten en verlenging hiervan zijn meerdere keuzes te maken door rechthebbenden.
- De gemeente stelt voor (delen van) oude begraafplaatsen om te vormen tot gedenkpark.

- Conform de doelstelling.
- Er zijn in alle kernen begraafplaatsen aanwezig, er is een ruime keuze in manier van begraven die wordt geboden. Dit betreffen algemene graven, particuliere graven, kindergraven, asverstrooien, urnennissen of urnengraven.

3. Uitstraling van de begraafplaatsen

- De begraafplaatsen vormen een integraal deel van de openbare ruimte en het landschap.
- Een bijdrage leveren aan het in stand houden van waardige, goed verzorgde en toegankelijke begraafplaatsen, ook voor minder validen.
- De visuele kwaliteit van de begraafplaatsen ligt op hoog niveau (niveau A volgens de methodiek van het CROW).
- Het is de doelstelling dat graven er netjes uitzien (technisch en beeld). Het onderhoud/rechtzetten grafsteen/grafmonument is en blijft de verantwoording voor rechthebbenden/belanghebbenden. De gemeente benadert actief rechthebbenden indien hier van wordt afgeweken.

- Conform de doelstelling.
- In het najaar van 2017 is op alle begraafplaatsen een schouw uitgevoerd om de kwaliteit en de benodigde maatregelen per locatie te bepalen. Uit de schouw blijkt dat het algemene kwaliteitsniveau van het dagelijkse onderhoud vrijwel overal op alle begraafplaatsen in 2017 op A-niveau ligt (CROW methodiek beeldkwaliteit). De technische staat is wisselend.

- Een wens is om meer duidelijk te krijgen over de Monumentale graven (graven met cultuurhistorische betekenis). Hiervoor gaat de gemeente in de komende periode bepalen hoe hier mee omgegaan wordt.

4. Financiën

- De gemeente hanteert per 1 januari 2019 uniforme tarieven voor alle begraafplaatsen met uitzondering van bestaande rechten en afspraken.
- Begraffenissen vinden plaats tegen door de raad vastgestelde tarieven.
- Het algemeen onderhoud van de begraafplaats vindt plaats tegen door de raad vastgestelde tarieven
- Conform de doelstelling.
- Voor gemeente West Betuwe is een totale kostendekking gewenst in de lijn van de drie gemeenten.

5. Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”

- Indien dit haalbaar en wenselijk is zijn er op alle begraafplaatsen goede en eigentijdse voorzieningen, zoals baarhuisjes, watertappunten en gereedschap om de graven te verzorgen.
- Het bijhouden van de grafadministratie gebeurt op adequate wijze om de mensen op correcte wijze van dienst te kunnen zijn en.
- Gemeente loopt voor tijdens de begrafenisplechtigheid en zorgt voor maatwerk:
 - begeleiding naar het goede graf en desgewenst op het laatst wijzigingen doorvoeren indien het mogelijk is daar ter plaatse aan te voldoen.
 - Schoonmaken begraafplaats vooruitlopend aan een begrafenis. In ieder geval de route die gelopen wordt.
 - Korte lijnen met begrafenisondernemer over wensen.
 - Afzetten Lingedijk Buurmalsen zodat stoet rustig begraafplaats op kan lopen.
 - Graf altijd netjes achterlaten zodat nabestaanden ook kort na een begrafenis een plek hebben om naar terug te gaan. De beheerder zal de aanwezige bloemstukken plaatsen bij het graf op een respectvolle wijze.
 - De uitgifte van het keuzegraf wordt klantvriendelijk besproken en met respect voor de nabestaanden. Hier mensen altijd correct en met respect te woord staan.
- Conform de doelstelling.
- De gemeente West Betuwe gaat het voorlopen in eigen beheer uitvoeren. Dit vanwege het hostmanship dat de nieuwe gemeente wil uitdragen en daarnaast is het ook een wettelijke taak om het formulier verlof tot begraven in ontvangst te nemen en te controleren.

Doelstellingen

Harmonisatie van beleid en beheer

- Na begrafenis blijft overledene nooit onbeheerd achter en is er altijd iemand van of namens gemeente bij het graf tot deze gedicht is.
 - Beantwoorden van vragen over het beheer ter plaatse en evt. mensen dit ook laten zien.
 - Aandacht voor het beetje extra.
Verantwoordelijk voelen voor de begraafplaats.
Bv graven die vies zijn geworden door beheer even schoonmaken, graven netjes en correct aanvullen en misstanden bij plaatsen steen melden en evt. de steenhouwer hierop aanspreken.
 - En voert indien mogelijk wensen van nabestaanden uit zoals een emmertje met schep of een stoel voor minder validen.
- Er is zorg voor de begeleiding voor de bijeenkomsten van 4 mei, dat houdt in dat gemeente zorg draagt voor het goed schoonmaken van de monumenten en oorlogsgraven en dat deze netjes verzorgd zijn.
- Gemeente faciliteert bij initiatieven van inwoners bij onderhoud van de begraafplaatsen of andere verbeterpunten voor de begraafplaatsen. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van materialen.

6 Eigen organisatie

Het beheer en onderhoud wordt op planmatige en efficiënte wijze uitgevoerd. Het dagelijks onderhoud wordt door de buitendienst uitgevoerd.

Conform de doelstelling.

Het onderhoud van de begraafplaatsen en het begraven wordt uitgevoerd door de buitendienst en derden. Voor alle betrokkenen moeten de werkomstandigheden voldoen aan de wetgeving.

8.3 Aanbevelingen

Voor het beheer en beleid van de begraafplaatsen worden de volgende aanbevelingen gedaan:

Aanbeveling

1. Capaciteit van de begraafplaatsen

- Actualiseer uiterlijk in 2023 de capaciteitsberekening en het kostendekkingsplan.
- Monitor jaarlijks de invloed van de komst van de crematoria en pas het kostendekkingsplan tussentijds aan als dat nodig blijkt te zijn.
- Monitor het begraven voor niet-bewoners. Gezien het kernenbeleid is er een nadrukkelijke binding met de dorpen. Evalueer of begraven door niet bewoners voorkomt en of dit van invloed is op de capaciteit per begraafplaats.

2. Differentiatie algemene begraafplaatsen

- Zorg ervoor dat de mensen een goede afweging kunnen maken tussen cremeren en begraven. Cremeren is niet per definitie goedkoper, maar crematoria werken bedrijfsmatiger en commerciëler en zijn daardoor prominenter in beeld

3. Uitstraling van de begraafplaatsen

- Onderzoek of inwoners, kerkgemeenschappen en / of stichtingen (bijvoorbeeld de stichting oude begraafplaats Geldermalsen) betrokken willen zijn bij het onderhoud van de begraafplaatsen (inwonerparticipatie). Bij een positief resultaat, creëer hier ruimte voor in de organisatie en betrek de vrijwilligers bij de verzorging van de begraafplaatsen en haar monumenten.

4. Financiën

- Onderzoek of het wederom in gebruik nemen van de monumentale begraafplaatsen tot een betere kostendekking leidt.
- Indien besloten wordt om de monumentale begraafplaatsen weer in gebruik te nemen: pas de verordening aan. Er zijn restrictieve voorwaarden nodig voor de grafmonumenten.
- Pas de verordening aan, wanneer de asverstrooiingsvelden zijn gerealiseerd.
- Onderzoek of er misschien weer subsidiemogelijkheden zijn vanuit monumenten om het onderhoud van de monumentale graven mee te financieren.

5. Service en dienstverlening “hostmanship begraafplaatsen”

- Beslis over de gewenste kwaliteit die de begraafplaatsadministratie levert aan de rechthebbenden.
- Promoot de begraafplaatsen. Denk aan open dagen, lichtjesavonden, week van de begraafplaats en een voorbeeld kostenberekening van veel gebruikte / gevraagde mogelijkheden. Verbeter de communicatie.

6. Eigen organisatie

- Houd de begraafplaatsadministratie in eigen beheer, voor een goede kwaliteit en toegankelijkheid.

8.4 Risico gevoelige zaken

Op basis van onze conclusies en aanbevelingen zijn er een aantal risicogevoelige zaken aan te geven, namelijk:

- vanwege capaciteitsverruimende maatregelen toe te passen is het ruimen van graven een emotioneel gevoelig onderwerp bij de inwoners. Bestuurlijk moet iedereen hierachter staan en het vraagt een goede communicatie;
- de komst van crematoria in de buurt en de gewijzigde tarieven kan verschuiving plaats vinden, waardoor er minder begraven wordt en de kostendekking onder druk komt te staan;
- uitstraling van de begraafplaatsen is altijd kwalitatief hoog geweest. Verlaging van het kwaliteitsniveau geeft in het algemeen veel klachten en meldingen. Ook hierover is goede communicatie vereist;
- wijzigingen in de tarieven en beheersverordening in kader van de harmonisatie kunnen veel vragen en discussie oproepen;
- achterstanden en conversie van de begraafplaatsadministratie kan veel tijd en kosten vragen als blijkt dat het onvolledig is of niet goed geconverteerd kan worden;
- capaciteit van de begraafplaatsen dient op de voet gevolgd te worden. Door de mogelijkheden van inbreiden en ruimen te benutten en de in gebruik name van reeds aangelegde uitbreidingen zo lang mogelijk uit te stellen worden de kosten van de begraafplaatsen zo laag mogelijk te houden;
- uitstellen van maatregelen kan gevolgen hebben voor verhoogd onderhoud en daarmee hogere onderhoudskosten;
- bij het beheren van zoveel begraafplaatsen is lastig om het beheer efficiënt en eenduidig uit te voeren gezien de lange historie binnen de voormalige gemeenten;
- het kostendekkingsplan en capaciteit moet over vijf jaar worden geactualiseerd. Daarmee moeten nog veel onderdelen verder uitgezocht en in beeld gebracht worden. In deze rapportage is aangegeven wat nu bekend is. De komende vier zal blijken tot welke resultaten en/of wijzigingen dit leidt.